

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Mezeg

**ANALIZA PALESTINSKO-IZRAELSKEGA KONFLIKTA PO
PODPISU SPORAZUMA IZ ŠARM EL ŠEJKA LETA 2000**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Mezeg

Mentor: red. prof. dr. Anton Grizold

Somentor: doc. dr. Iztok Prezelj

**ANALIZA PALESTINSKO-IZRAELSKEGA KONFLIKTA PO
PODPISU SPORAZUMA IZ ŠARM EL ŠEJKA LETA 2000**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

*Man is not made of steel
He has a heart and soul,
He cries and laughs.
He loves and hurts.
He charges.
He is wounded and cries out.
He is flesh and blood.*

Yitzhak Rabin (1994)

Največja zahvala gre mojim staršem, ki sta mi omogočila študij, me vzpodbujala in mi vseskozi stala ob strani. Zahvalila pa bi se tudi mentorju red. prof. dr. Antonu Grizoldu in somentorju doc. dr. Iztoku Prezlju za vse konstruktivne pripombe, nasvete in potrpežljivost pri izdelavi diplomskega dela.

V Ljubljani, 10. april 2007

Anja Mezeg

ANALIZA PALESTINSKO-IZRAELSKEGA KONFLIKTA PO PODPISU SPORAZUMA IZ ŠARM EL ŠEJKA LETA 2000

V diplomskem delu sem analizirala palestinsko-izraelski konflikt po podpisu sporazuma iz Šarm el Šejka 17. oktobra 2000. Poudarek je bil na analizi politik palestinskih in izraelskih oblasti ter vlogi mednarodnih organizacij. Neuspela pogajanja v Camp Davidu in začetek druge palestinske intifade (28. september 2000) so bili vzrok, da je takratni ameriški predsednik Bill Clinton sklical konferenco v Šarm el Šejku, katere cilj je bil doseči dogovor med sprtima stranema in končati nasilje.

Ker je diplomsko delo razdeljeno v dva vsebinska sklopa, sem v prvem delu proučila politike vpletenih akterjev, Izraela in Palestine, s poudarkom na pogajanjih v Tabi. Zanimalo me je, ali sta imeli gradnja varnostnega zidu in izvolitev novega palestinskega predsednika Mahmuda Abasa kakršnekoli pozitivne posledice pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta. Analizirala sem tudi enostranski Šaronov umik iz Gaze avgusta 2005, zmago Hamasa na januarskih volitvah 2006 ter izraelsko intervencijo v Libanonu julija 2006, ko je Hezbolah v želji po zmanjšanju pritiska na Hamas in Palestine ugrabil dva izraelska vojaka.

V zadnjem delu me je zanimalo, ali si mednarodne organizacije aktivno prizadevajo za doseg miru na tem področju ali pa so zgolj nemočne opazovalke.

KLJUČNE BESEDE: konflikt, Šarm el Šejk, intifada, varnostni zid, Hamas.

THE ANALYSIS OF THE PALESTINE-ISRAELI CONFLICT AFTER THE SIGNATURE OF SHARM EL-SHEIKH AGREEMENT IN THE YEAR 2000

In the diploma thesis, I analysed the Palestine-Israeli conflict after the signature of Sharm el-Sheikh agreement on October 17, 2000. The attention has been focused on the analysis of the Palestinian and Israeli politics and the role of the International Organizations. Unsuccessful negotiations in Camp David and beginning of the second intifada, which began on September 28, 2000, were two major causes that the American president Bill Clinton convened the Sharm el-Sheikh Conference. The crucial aim was to reach an agreement (between Israel and Palestine) and end the violence.

Since the diploma thesis has been divided into two contextual parts, I decided in the first part to analyse the politics of two crucial actors, Israel and Palestine. The emphasis has been given to the Taba negotiations. I also tried to find out, whether the construction of the security wall and the election of the new Palestinian president Mahmoud Abbas, had any positive impacts in solving the Palestine-Israeli conflict. I also analysed the Ariel Sharon's Disengagement Plan in August 2005, victory of Hamas at the Palestinian elections in January 2006 and the Israeli intervention in Lebanon in July 2006, after Hezbollah had kidnapped two Israeli soldiers.

In the last part I wanted to find out, whether the International Organizations are key players or just helpless observers in the Palestine-Israeli conflict.

KEY WORDS: conflict, Sharm el-Sheikh, intifada, security wall, Hamas.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
SEZNAM TABEL IN SLIK.....	9
1. UVOD.....	10
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL	13
2.1 Opredelitev predmeta in ciljev proučevanja	13
2.2 Uporabljena metodologija.....	14
2.3 Hipoteze	14
2.4 Opredelitev temeljnih pojmov	15
2.4.1 <i>Konflikt</i>	15
2.4.2 <i>Reševanje konflikta</i>	18
2.4.3 <i>Mednarodne organizacije</i>	19
3. SPORAZUM IZ ŠARM EL ŠEJKA KOT IZHODIŠČE ANALIZE.....	24
4. ANALIZA POLITIK IZRAELSKIH IN PALESTINSKIH OBLASTI	30
4.1 Pogajanja v Tabi – Zadnji mirovni načrt Clintona.....	30
4.2 Enostranski ukrep izraelske strani – Gradnja varnostnega zidu	33
4.3 Mahmud Abas – Znak optimizma?.....	38
4.4 Enostranski Šaronov umik iz Gaze in severnega dela Zahodnega brega.....	41
4.5 Zaostritev situacije – Zmaga Hamasa	49
4.6 Intervencija v Libanonu in palestinsko-izraelski konflikt	55
5. ANALIZA VLOGE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ PRI REŠEVANJU KONFLIKTA.....	59
5.1 Evropska unija	59
5.2 Organizacija združenih narodov	63
5.3 OVSE	66
5.4 Nato.....	68
6. SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	70
7. LITERATURA.....	74
PRILOGE	86

SEZNAM KRATIC

AIPAC	<i>The American Israel Public Affairs Committee</i> (Judovski lobi v ZDA)
EU	Evropska unija
DN	Društvo narodov
FAO	<i>Food and Agriculture Organization</i> (Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> (Splošni sporazum o cenah in trgovini)
GS OZN	Generalna skupščina Organizacije združenih narodov
ICAO	<i>International Civil Aviation Organization</i> (Mednarodna letalska organizacija)
ICI	<i>Istanbul Cooperation Initiative</i> (Istanbulska pobuda o sodelovanju)
IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Mednarodni denarni sklad)
KVSE	Konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> (Organizacija severnoatlantskega zavezništva)
OAS	<i>Organization of American States</i> (Organizacija ameriških držav)
OAU	<i>Organization of African Unity</i> (Organizacija afriške enotnosti)
OECD	<i>Organization for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
OPEC	<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i> (Organizacija držav izvoznic nafte)
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PAU	Palestinska avtonomna uprava
PLO	<i>Palestine Liberation Organization</i> (Palestinska osvobodilna organizacija)
SZ	Sovjetska zveza
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije združenih narodov
UNDOF	<i>United Nations Disengagement Observer Force</i> (Sile združenih narodov za opazovanje premirja)

UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)
UNIFIL	<i>United Nations Interim Force in Lebanon</i> (Začasna vojska Organizacije združenih narodov v Libanonu)
UNRWA	<i>United Nations Relief and Works Agency for Palestinians Refugees in the Middle East</i> (Visoki komisariat Organizacije združenih narodov za palestinske begunce na Bližnjem vzhodu)
UNSCO	<i>Office of the United Nations Special Coordinator</i> (Pisarna posebnega koordinatorja Organizacije združenih narodov)
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
WHO	<i>World Health Organization</i> (Svetovna zdravstvena organizacija)
ZDA	Združene države Amerike

SEZNAM TABEL IN SLIK

Seznam tabel

Tabela 2.4.1.1	Intenzivnost konflikta	17
Tabela 2.4.2.1	Analiza reševanja konflikta	18
Tabela 4.5.1	Rezultati palestinskih parlamentarnih volitev 25. januarja 2006	52

Seznam slik

Slika 4.2.1	Končni zemljevid Zahodnega brega, predstavljen s strani Izraela maja 2000	35
Slika 4.2.2	Varnostni zid	38
Slika 4.2.3	Varnostna ograja	38
Slika 4.4.1	Zemljevid Gaze po uresničitvi Šaronovega načrta avgusta 2005	49

1. UVOD

Območje sodobnega Izraela, njegovih sosed in okupiranih ozemelj (Gaza, Zahodni breg, Golanska planota) so nestabilna točka sveta že 58 let. Gre za nekakšno tempirano bombo, ki le čaka na priložnost, da bo ponovno eksplodirala. Nazadnje je do tega prišlo julija preteklega leta, ko je šiitsko islamsko gibanje Hezbollah, v želji po zmanjšanju pritiska na Hamas, napadlo izraelsko vojsko in ugrabilo dva vojaka.¹ To je le en primer spopada, ki se je končal že po mesecu dni z resolucijo Varnostnega sveta (VS). Ni pa vedno tako. Zastrašujoča je zlasti številka, ki govori o številu žrtev od začetka druge intifade dalje. Med septembrom 2000 in marcem 2006 je bilo ubitih 3982 Palestincev in 1084 Izraelcev (Carter 2006: 206). Zakaj je torej rešitev palestinsko-izraelskega konflikta tako »trdovraten oreh,« ki ga ni mogoče rešiti že več kot pol stoletja, tudi po posredovanju mednarodne skupnosti in ključnih mednarodnih akterjev, kot sta Rusija in Združene države Amerike? Odgovor je mogoče najti v dveh medsebojno povezanih preprekah. Večina izraelskih politikov² si pridružuje pravico do zasedbe palestinskega ozemlja in podreditve nemočnih Palestincev. Na drugi strani pa so Palestinci tisti, ki Izraelcem kljubujejo s samomorilskimi napadalci, ki jih častijo kot mučenike, in so prepričani, da bodo za svoja dejanja nagrajeni po smrti (Carter 2006: 206). Tu je potrebno izpostaviti še javnomnenjske raziskave, ki so pokazale, da si večina državljanov v obeh taborih sicer želi mir, vendar pa hkrati naraščata tudi sovraštvo in ekstremizem.

Organizacija združenih narodov (OZN) bi morala biti tista, ki bi zagotavljala kolektivno varnost in mednarodni mir v tej regiji, a se mi zdi, da je le nemočni

¹ O tem bom govorila v poglavju: Intervencija v Libanonu in palestinsko-izraelski konflikt.

² Npr. Avigdor Lieberman, izraelski podpredsednik vlade in minister za strateške grožnje, je vroč zagovornik naseljevanja Judov na palestinskem ozemlju (Ramonet 2006: 1). Kot je poudaril Klemen Jelinčič, s katerim sem januarja 2007 opravila intervju, je Lieberman tipičen produkt socializma in tranzicije. Je ruski Žid in prav ti so izredno desničarski in nacionalistični, kar je posledica sovjetskega imperializma, saj so jih vzgajali v duhu večvrednosti, hkrati pa so tudi sami izkusili diskriminacijo, kako je biti nov priseljenec v Izraelu.

opazovalec.³ Vzrok gre iskati v nasprotujočih si interesih velesil znotraj VS OZN. Problem so zlasti ZDA, ki ne spoštujejo odločitev VS in blokirajo s pomočjo veta vsako resolucijo, ki je kritična do Izraela. Dejstvo je, da ima Izrael odlično strateško lego, in prav to je eden izmed ključnih razlogov, da ga ZDA podpirajo. Od konflikta imajo namreč korist. Prodaja orožja Izraelu ustvarja veliko dobička in posledično krepi ameriški proračun. Umiritev razmer oz. rešitev konflikta bi lahko izničila vir zaslužka (Nikolić 2002: 60).

Zdi se mi, da se možnost mirovnega procesa vedno bolj oddaljuje. Najbližje sta mu sprti strani bili za časa Jicaka Rabina, ki je Palestincem dal avtonomijo, da bi naredili državo, s katero bi se Izrael lahko pogovarjal (formula: zemlja za mir). Do tega ni prišlo. Situacija se je močno zaostрила, ko je na mesto izraelskega predsednika vlade prišel Ariel Šaron. Za časa svojega mandata je sicer umaknil judovske naseljence iz Gaze, vendar je s tem dejanjem le taktično preusmeril pozornost stran od Zahodnega brega, kjer pa je nadaljeval z naseljevanjem in gradnjo varnostnega zidu. Prav z gradnjo zidu je Izrael naredil ključno napako. Namesto da bi ločil dva naroda in tako dosegel mir, je palestinsko skupnost na Zahodnem bregu razbil na tri ozemeljsko nepovezane enklave.

Tudi večina Izraelcev je izredno pesimistična glede mirovnega procesa. Javnost se zaveda, da morajo zapustiti Zahodni breg, vendar so politiki tisti, ki niso pripravljeni plačati cene za mir. Mnogi so prepričani, da Izraelci četudi se poslovijo od zasedenih ozemelj, ne bodo dobili miru, saj Palestinci ne želijo sprejeti Izraela kot države. Nadaljnja pogajanja bodo onemogočena toliko časa, dokler bo na oblasti Hamas, ki se nikakor noče pogajati o dveh državah, ampak hoče državo od reke Jordan do Sredozemskega morja (Žerjavič 2007: 18–19). Situacija se bo spreobrnila v pozitivno smer le v primeru, da bo palestinski predsednik Mahmud Abas razpustil obstoječo vlado in parlament ter razpisal

³ Kljub temu pa po mnenju nekdanje veleposlanice Republike Slovenije v Izraelu Darje Bavdaž Kuret, s katero sem februarja 2007 opravila intervju, ne smemo pozabiti, da je OZN v zgodovini odigrala pomembno vlogo. Resolucija GS OZN 182/II iz leta 1947 je določala nastanek dveh držav: ozemlje mandatne Palestine med Sredozemljem in reko Jordan bi se razdelilo tako, da bi Židje dobili 56 odstotkov ozemlja, Arabci pa 42, dva odstotka pa sta bila mišljena za Jeruzalem pod posebnim mednarodnim režimom. Vendar je bila ta možnost s strani arabskih držav zavrnjena. OZN je torej postavila temelj za nastanek dveh držav. Dejstvo pa je, kot pravi Bavdaž Kuretova, da danes ta organizacija počasi izgublja ključno vlogo pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta.

predčasne volitve. Dejstvo je, da bi v tem primeru imel Hamas le malo možnosti za ponovno zmago, saj zaradi svoje politike izgublja podporo. Tako bi imel Abasov Fatah možnost, da se povzpne na oblast in prične s pogajanja, ki bi le pripeljala do rešitve in dejanskega miru.

Preden se posvetim analizi in preverjanju hipotez, ki bodo predstavljene v naslednjem poglavju, je najprej potrebno opredeliti temeljne pojme s tega področja ter analizirati sporazum iz Šarm el Šejka, ki bo služil kot izhodišče za pisanje diplomskega dela. V nadaljevanju bom nato orisala politiko izraelskih in palestinskih oblasti ter vlogo mednarodnih organizacij pri reševanju konflikta. V sklepnem delu pa bom na kratko strnila ugotovitve analize in preverila, ali lahko hipoteze, ki sem jih postavila na začetku diplomskega dela, potrdim.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL

2.1 Opredelitev predmeta in ciljev proučevanja

Cilj diplomskega dela je proučiti dinamiko reševanja palestinsko-izraelskega konflikta po podpisu sporazuma iz Šarm el Šejka 17. oktobra 2000 s poudarkom na analizi politik palestinskih in izraelskih oblasti ter vlogi relevantnih mednarodnih organizacij. Omenjeni sporazum predstavlja prelomnico, saj je le mesec pred tem, natančneje 28. septembra 2000, zaradi neuspešnih pogajanj v Camp Davidu prišlo do izbruha druge palestinske intifade oz. vstaje. To je bil ključni povod, da je takratni ameriški predsednik Bill Clinton sklical konferenco v Šarm el Šejku, katere cilj je bil doseči dogovor med sprtima stranema in končati nasilje. Sprti strani sta se zavezali, da se bosta vzdržali nasilja, poskušali ponovno vzpostaviti mir in zmanjšati medsebojna trenja.

Diplomsko delo bo razdeljeno v dva vsebinska sklopa. V prvem delu bom proučila politike vpletenih akterjev Izraela in Palestine s poudarkom na pogajanjih v Tabi. Dejstvo je, da sprti strani nikoli, ne prej ne potem, nista bili tako blizu dosega skupnega sporazuma kot ravno v Tabi. Zanimalo me bo, kakšne so bile zahteve izraelske kot tudi palestinske strani, kako so potekala pogajanja, ali sta sprti strani naleteli na težave in kakšen je bil izid pogajanj. V nadaljevanju prvega dela se bom nato osredotočila na enostranski ukrep izraelske strani, na gradnjo 650 kilometrov dolgega varnostnega zidu, ki ga je Šaron pričel graditi septembra 2003. Ta naj bi preprečil palestinske samomorilske napade. Nato me bo zanimalo, ali ima izvolitev novega palestinskega voditelja Mahmuda Abasa januarja 2005 kakršnekoli pozitivne posledice pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta. V predzadnjem delu se bom osredotočila še na enostranski Šaronov umik iz Gaze in delov Zahodnega brega avgusta 2005 ter zmago Hamasa januarja 2006, ki je zaostрила situacijo v palestinsko-izraelskem konfliktu. V zadnjem delu pa bo poudarek na izraelski intervenciji v Libanonu, ki se je pričela julija 2006, ko je Hezbolah v želji po zmanjšanju pritiska na Hamas in Palestince ugrabil dva izraelska vojaka. To je bil eden izmed ključnih razlogov, da je Izrael pričel obstreljevati Libanon. Spopad, ki je zahteval več kot 600 življenj, se je končal avgusta z resolucijo VS OZN številka 1701.

V drugem delu pa se bom osredotočila na vlogo mednarodnih organizacij Evropske unije (EU), Organizacije združenih narodov (OZN), Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) ter Nata (*The North Atlantic Treaty Organization* – Organizacija severnoatlantskega zavezništva) pri reševanju konflikta. Zanimalo me bo, ali si mednarodne organizacije aktivno prizadevajo za dosego miru na tem področju ali pa imajo zgolj stransko vlogo.

2.2 Uporabljena metodologija

V analizi se bom v veliki meri opirala na sekundarne vire, knjige, članke v znanstvenih in strokovnih revijah ter članke v tiskanih občilih. Kot primarne vire bom uporabila posamezne resolucije, deklaracije, sporazume in pogodbe. Metode, ki jih bom uporabila v nalogi, so zgodovinsko-razvojna, deskriptivna in komparativna. Zgodovinsko-razvojna metoda mi bo omogočila poiskati zgodovinske vzroke, ki so privedli do podpisa sporazuma iz Šarm el Šejka, medtem ko bom z deskriptivno metodo poskušala predstaviti posamezne sklenjene sporazume. Komparativna metoda bo uporabljena pri primerjanju mirovnih predlogov in zahtev tako z ene kot tudi z druge strani ter politik mednarodnih organizacij. Opravila bom tudi dva intervjuja, in sicer z nekdanjo slovensko veleposlanico v Izraelu Darjo Bavdaž Kuret in Klemenom Jelinčičem. Pri pisanju diplomske naloge pa se bom opirala tudi na osebne izkušnje ob obisku Izraela.

2.3 Hipoteze

Hipoteza 1: Šaronov enostranski umik iz Gaze je pozitivno prispeval k stabilizaciji in prenehanju stopnjevanja nasilja.

Hipoteza 2: Zmaga radikalnega palestinskega islamskega gibanja Hamas na volitvah januarja 2006 je upočasnila pot do miru v palestinsko-izraelskem konfliktu.

Hipoteza 3: Koncept reševanja palestinsko-izraelskega konflikta s strani mednarodnih organizacij se ni izkazal za uspešnega zaradi nasprotujočih si interesov velesil.

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1 Konflikt

Kot je opredeljeno v Velikem slovarju tujk (2002: 599), izhaja konflikt iz latinske besede *conflictus* oziroma *confligere*, kar pomeni udariti se. Drugače pa ima beseda konflikt dva pomena, in sicer lahko pomeni nasprotje, napetost, nesoglasje, spor ali pa oboroženi spopad, vojno in dolgotrajno napeto stanje.

V sociološki teoriji se konflikt lahko razume kot nezdružljivost s cilji in interesi dveh ali več posameznikov in skupin ali pa kot vedenje, ki vključuje nagnjenost poškodovati, oškodovati, prizadeti ali uničiti nasprotno stran (Ogley v Kurtz 1999: 402). Konflikt torej nastane, ko poskuša »ena stran spremeniti obstoječe razmerje moči, tako da dejansko uporabi kot sredstva za doseg svojih ciljev negativne sankcije,« kot so kazen, nasilje ali odvzem določene dobrine (Jambrek 1997: 350). Klasiki sociološke misli podajajo različne definicije konflikta. Simmel (v Jambrek 1997: 347) je nekoliko paradoksalen, saj sprva ugotavlja, da so vzroki konfliktov razdruževalni dejavniki – sovraštvo, zavist, potrebe, želje, takoj zatem pa pravi, da »konflikt razrešuje nasprotujoče si težnje in da je sredstvo za doseg določene enotnosti.« Predstavnik čikaške sociološke šole R. Park in E. W. Burgess (v Jambrek 1997: 347), ki sta konfliktu namenila eno izmed štirinajstih poglavij, v Uvodu v sociološko znanost pravita sledeče: »Vojna in volitve spreminjajo situacije. Ko pa so tako sprožene spremembe dokončne in priznane, se konflikt umiri, nasprotja, ki jih je ustvaril, pa se razrešijo s procesi prilagajanja, tako da se tekmujoče enote, to je posamezniki in skupine, temeljito predrugačijo. Konflikt je torej v nasprotju s tekmovanjem prehodni pojav, ki ga označujejo osebni, zavestno usmerjeni in neposredni odnosi.« Avtorja novejši konfliktne teorije v sociologiji sta L. Coser, ki je izhajal iz Simmla, in R. Dahrendorf, ki se je že na samem začetku oprl neposredno na Marxa. Coser (v Jambrek 1997: 348) definira konflikt kot »boj za

vrednote ali kot spopad med nasprotujočimi si zahtevami po položaju, moči in redkih dobrinah. Cilj obeh strani ni le doseči zaželeno dobro, ampak tudi nevtralizirati, poškodovati ali eliminirati svojega rivala. Po mnenju Dahrendorfa (v Jambrek 1997: 349) obstajata v vsakem konfliktu dva agregata položajev: položaj nadrejenosti in podrejenosti, pri čemer vsakega od teh agregatov označujejo skupni latentni interesi.

Heidelberški inštitut za proučevanje mednarodnih konfliktov (HIIK) konflikt definira kot neujemanje interesov (razlike v stališčih) glede nacionalnih vrednot v nekem časovnem in prostorskem obsegu med najmanj dvema stranema (organizirane skupine, države, skupine držav, organizacije), ki sta odločeni slediti svojim interesom in zmagati. Konflikte razdelijo v pet različnih kategorij: latentni (prikriti), manifestni konflikt, kriza, resna kriza in vojna (The Heidelberg Institute for International Conflict Research 2005).

Palestinsko-izraelski konflikt, s katerim se bom ukvarjala v nadaljevanju, bi lahko umestili v kategorijo resne krize. Kot resna kriza se šteje konflikt, kjer se nasilni ukrepi ponavljajo na organiziran način (The Heidelberg Institute for International Conflict Research 2005). Spopad med Izraelci in Palestinci, ki mu ni videti konca in traja že dobrih 58 let, se je začel z resolucijo generalne skupščine Organizacije združenih narodov (GS OZN) 182/II iz leta 1947. Ozemlje mandatne Palestine med Sredozemljem in reko Jordan bi se razdelilo tako, da bi Židje dobili 56 odstotkov ozemlja, Arabci 42, dva odstotka pa sta bila mišljena za Jeruzalem pod posebnim mednarodnim režimom. S tem se seveda ni strinjala nobena od sprtih strani. Kako doseči mir na tem kriznem področju, je ena ključnih tem, s katero se ukvarjajo ne samo mednarodne organizacije, temveč tudi relevantne države, kot sta Rusija in ZDA. Rešitev, ki bo prinesla mir, mora biti takšna, da bosta z njo zadovoljni obe strani, ne da bi katerakoli od njiju imela občutek poraženca. Seveda pa ne gre zanemariti dejstva, da miru ne bo prinesla nobena izključno enostranska rešitev (Dakič 2002: 54).

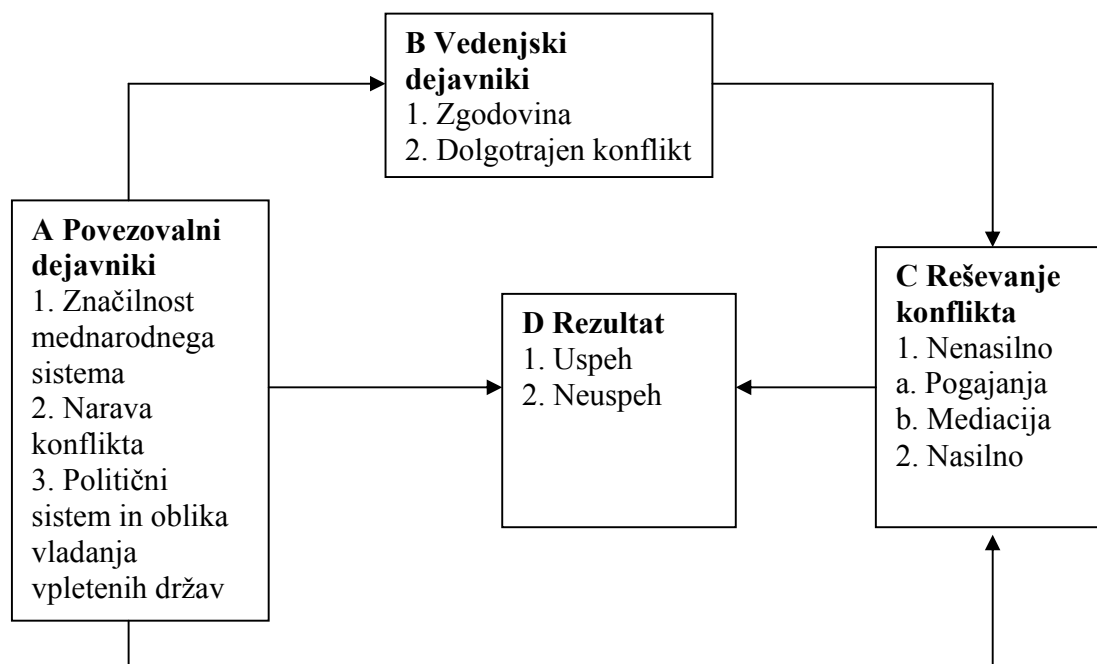
Tabela 2.4.1.1: Intenzivnost konflikta

Stanje nasilja	Intenzivnost	Stopnja intenzivnosti	Vrste konflikta	Definicija
Nenasilno	Nizka	1	Latentni (prikriti) konflikt	Različne pozicije glede točno določenih vrednot, ki so nacionalnega pomena, so latentni konflikt, če so zahteve ene strani izražene drugi in jih ta zazna.
		2	Manifestni konflikt	Manifestni konflikt vključuje uporabo ukrepov, ki še niso umeščeni med nasilne (verbalni pritisk, grožnja s silo ali vsiljevanje ekonomskih sankcij).
Nasilno	Srednja	3	Kriza	Kriza je napeta situacija, v kateri ena izmed strani uporablja nasilne ukrepe v posamičnih incidentih.
	Visoka	4	Resna kriza	Kot resna kriza se šteje konflikt, kjer se nasilni ukrepi ponavljajo na organiziran način.
		5	Vojna	Vojna je vrsta nasilnega konflikta, v katerem se nasilni ukrep uporablja nepretrgoma, na organiziran način. Strani v konfliktu izvajajo razširjene ukrepe, ki so odvisni od posamezne situacije. Posledice uničenja so ogromne in dolgotrajne.

Internetni vir 1: Prirejeno po The Heidelberg Institute for International Conflict Research (2005): Conflictbarometer 2005. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (30. 10. 2006).

2.4.2 Reševanje konflikta

Tabela 2.4.2.1: Analiza reševanja konflikta

Internetni vir 2: Prirejeno po The International Journal of Peace Studies (n. d.): The structure of International Conflict Management: an analysis of the effects of intractability and mediation. Dostopno na http://www.gmu.edu/academic/ijps/vol4_1/berovitch.htm (17. 2. 2007).

Tako povezovalni kot tudi vedenjski dejavniki vplivajo na naravo reševanja konflikta. Kot sem omenila že v diagramu, so povezovalni dejavniki: značilnost mednarodnega sistema, narava konflikta ter politični sistem vpletenih držav. Dejstvo je, da so demokratične države bolj nagnjene k uporabi mirnih sredstev pri reševanju konflikta, medtem ko nedemokratične pogosteje uporabljajo nasilne ukrepe (Fogg 1985: 340). Kot je razvidno iz diagrama, je konflikt možno reševati na dva načina, in sicer

nasilno (npr. s pomočjo groženj) ali pa nenasilno (diplomatska sredstva),⁴ kar v večini primerov uporabljajo demokratične države. Končni rezultat je lahko pozitiven ali negativen. Kot uspeh se šteje takšno reševanje konflikta, ki zniža stopnjo nasilja in sovražnosti (vsaj za kratkoročno obdobje). Neuspeh pa pomeni, da nobena izmed metod reševanja konflikta ni prispevala k umiritvi razmer (International Journal of Peace Studies: internetni vir 2).

2.4.3 Mednarodne organizacije

Vloga mednarodnih organizacij sega od prizadevanj za ohranitev mednarodnega miru, prek prispevka k preseganju temeljnih protislovij sodobnega sveta pa do urejanja vrste praktičnih tehničnih problemov, ki jih ni mogoče več reševati v okviru ene same države. Mednarodne organizacije so torej temeljni element mednarodnega sodelovanja, pomemben dejavnik krepitve mednarodnega razumevanja, sodelovanja, miru in varnosti (Petrič 1980: 1132).

Težnja po zagotovitvi mednarodnega miru in varnosti se je izoblikovala po prvi, še bolj pa po drugi svetovni vojni, ko je prišlo do razpada Društva narodov (DN)⁵ in

⁴ Diplomatska sredstva za reševanje konfliktov so: pogajanja, posredovanje ali mediacija in dobre usluge, ki lahko prerastejo v posredovanje. Pogajanja so obravnavana kot najpreprostejše sredstvo za diplomatsko reševanje sporov. Vendar je seveda očitno, da s pravnega gledišča nimajo posebnih značilnosti, saj se je moč pogajati za sklenitev sporazuma glede katerega koli predmeta in ne glede na to, ali je med stranema kakršen koli drug spor. O dobrih uslugah in posredovanju govorimo takrat, kadar v zadevo poseže tretja država ali tudi vrhovno telo neke države ali mednarodne organizacije (državni poglavar, generalni sekretar OZN). Tretja država tako poskuša nagovoriti strani v sporu, da začnejo ali nadaljujejo z neposrednimi pogovori ali poiščejo soglasje o kakšnem drugem načinu reševanja. Razlika med dobrimi uslugami in posredovanjem je sledeča: telo, ki nudi dobre usluge, naj se ne bi vmešavalo v predmet spora, medtem ko posrednik pomaga obema stranema z nasveti, kako naj oblikujeta skupno sprejemljivo rešitev (Conforti 2005: 421).

⁵ Pakt Društva narodov je bil ustanovljen na mirovni konferenci v Versaillesu 28. aprila 1919, njegova ustanovna pogodba pa je bila ratificirana in uradno veljavna 10. januarja 1920 (Stenšak 2005: 11). Ideja o oblikovanju Društva narodov se je pojavila v znameniti štirinajsti točki tedanjega ameriškega predsednika Woodrowa Wilsona, v kateri je zahteval ustanovitev mednarodne združbe narodov, ki naj bi skrbela za

posledično do ustanovitve najpomembnejše mednarodne organizacije, OZN. Ta je hkrati jedro in temelj celotnega sistema sodobnih organiziranih mednarodnih odnosov ter daje splošni okvir za delovanje vseh drugih mednarodnih organizacij (Petrič 1980: 1122). »OZN je torej univerzalna mednarodna organizacija, ki poleg načel mirnega reševanja sporov in kolektivnih akcij pri ogrožanju in kršitvi mednarodnega miru in varnosti predpostavlja tudi vzvode za umiritev morebitnega kriznega žarišča in vzpostavitev stanja, ki bi onemogočalo ponovni izbruh konfliktov« (Grizold v Stenšak 2005: 11). Za nadaljnje razumevanje diplomskega dela bom bolj natančno proučila tri skupine varnostnih mehanizmov, namenjenih preprečevanju konfliktov v mednarodni skupnosti, ki so predvideni v Ustanovni listini (UL) OZN. Najprej je potrebno izpostaviti mehanizme mirnega reševanja sporov, ki jih obravnava VI. poglavje UL OZN. V njem je zapisano, da si morajo države prizadevati spor rešiti po mirni poti, torej s pogajanjem, anketo, posredovanjem, spravo, razsodništvom, sodno rešitvijo, obračanjem na regionalne ustanove ali pa z drugimi mirnimi sredstvi po njihovi lastni izbiri (UL OZN v Benko 2000: 384). V drugo skupino sodijo akcije v primeru ogrožanja miru, kršitve miru in agresivnih dejanj. S tem se ukvarja VII. poglavje UL OZN, kjer je potrebno izpostaviti 41. in 42. člen tega poglavja. V 41. členu je zapisano, da sme VS OZN odločiti, katere ukrepe, ki ne vključujejo uporabe oborožene sile, je potrebno izvajati, da bi se zagotovila mednarodni mir in varnost. Ti ukrepi so popolna ali delna prekinitev ekonomskih odnosov in zračnih, pomorskih, železniških sredstev ter pretrganje diplomatskih odnosov. Če pa VS OZN meni, da so ukrepi, določeni v 41. členu, neustrezni, sme z zračnimi, pomorskimi ali kopenskimi silami izvesti tako akcijo, ki bi se mu zdela najprimernejša za ohranitev mednarodnega miru (UL OZN v Benko 2000: 386). V zadnjo, tretjo skupino pa

politično neodvisnost in ozemeljsko nedotakljivost (Repe 1997: 54). Ključnega pomena pri obravnavanju Pakta Društva narodov je ideja kolektivne varnosti, kar pomeni, »da imajo vse države enak interes za mednarodni mir in varnost. Ob pomanjkanju politične volje držav za uresničevanje mednarodne varnosti je javno mnenje v svetu tisti dejavnik, ki bo prisilil kršitelje miru k drugačnemu ravnanju« (Benko 2000: 188). Posebno pozornost gre nameniti členom 10–16, ki so obravnavani v Paktu Društva narodov. Govorijo o sistemu omejevanja pravice do vojne, reševanju sporov po mirni poti, politični neodvisnosti vseh članic Društva narodov pred zunanjo agresijo ter dejstvu, da vojna, ki prizadene eno od članic, zadeva celotno Društvo. Izpostaviti je potrebno še 16. člen, ki se nanaša na sankcije proti državi agresorki; te so: ekonomske, fakultativne, v skrajnem primeru pa se država izključi iz Društva (Benko 2000: 192).

se uvrščajo mirovne operacije OZN, ki jih večina avtorjev uvršča nekje med VI. (priporočila) in VII. (prisilne operacije) poglavje.

Po mnenju Ernesta Petriča (1980: 1123) obstaja šest ključnih konstitutivnih elementov, ki so potrebni za obstoj mednarodnih organizacij, in sicer: ustanovitelji in članice mednarodnih organizacij morajo biti države, mednarodne organizacije morajo biti ustanovljene z večstransko mednarodno pogodbo, s katero so določeni njihovo področje in cilji delovanja, obseg pooblastil, struktura organov, imeti morajo lastno področje delovanja (biti mora mednarodno, da lahko govorimo o mednarodni organizaciji), hkrati pa je potrebno njihovo stalno delovanje, da so sposobne oblikovati lastno voljo in imajo subjektivnost po mednarodnem pravu.

Pri razvrščanju mednarodnih organizacij v različne kategorije se navadno uporablja več kriterijev, med katerimi so najpomembnejši: članstvo, obseg pooblastil v odnosu do držav članic ter predmet delovanja (Petrič 1980: 1124). Glede na članstvo avtor mednarodne organizacije razdeli v tri skupine, in sicer v univerzalne, regionalne ter na organizacije posebej zainteresiranih držav. Univerzalne mednarodne organizacije so tiste, ki so ob določeni proceduri in kriterijih v načelu odprte vsem državam sveta, ne glede na ideološke ali druge posebnosti. Temeljijo torej na načelu o suvereni enakosti držav, ukvarjajo pa se s svojo problematiko v svetovnih razsežnostih: OZN, UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* – Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo), WHO (*World Health Organization* – Svetovna zdravstvena organizacija), FAO (*Food and Agriculture Organization* – Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo), IMF (*International Monetary Fund* – Mednarodni denarni sklad). Regionalne mednarodne organizacije so po članstvu omejene na določeno regijo oz. geografsko območje, včasih pa so geografskemu kriteriju dodane še druge omejitve. Tak tipičen primer je Nato, kjer lahko države postanejo članice le na podlagi povabila, kar pomeni, da Severnoatlantski sporazum ni odprt katerikoli državi v tej regiji (Petrič 1980: 1124). Natova politika odprtih vrat je del Severnoatlantskega sporazuma: »Pogodbenice lahko soglasno povabijo katerokoli drugo evropsko državo, ki je zmožna podpirati načela tega Sporazuma in prispevati k varnosti severnoatlantskega območja, da pristopi k temu sporazumu«⁶ (Nato

⁶ 10. člen, Severnoatlantski sporazum, Washington DC, 4. april 1949.

On-line library 2001: Internetni vir 3). Ostale regionalne mednarodne organizacije so: OVSE, OAU (*Organization of African Unity* – Organizacija afriške enotnosti), OAS (*Organization of American States* – Organizacija ameriških držav) in Arabska liga. Obravnavajo le problematiko v okviru svoje regije. Za organizacije posebno zainteresiranih držav je značilna omejitev članstva na sorazmerno ozek krog držav, zainteresiranih za določeno problematiko: OPEC (*Organization of the Petroleum Exporting Countries* – Organizacija držav izvoznic nafte) in Mednarodna komisija za ribolov v severozahodnem Atlantiku (Petrič 1980: 1124).

Glede na obseg njihovih pooblastil pa mednarodne organizacije razdelimo na koordinativne in nadnacionalne (EU). Pri prvih se obseg njihovih pooblastil zadrži na ravni koordinacije mednarodnih naporov, obravnave problemov ter dajanja pobud in priporočil državam članicam. Za nadnacionalne organizacije pa je značilno, da sprejemajo sklepe, ki so za države članice obvezni in neposredno izvršljivi na njihovem ozemlju (Petrič 1980: 1125).

V zadnjo skupino tako glede na predmet delovanja spadajo splošne in specializirane mednarodne organizacije. Splošne so tiste, katerih delovanje sega na širše področje mednarodnih odnosov (OZN, OAU, OAS). Za specializirane pa je značilno relativno ozko in jasno opredeljeno področje delovanja. Slednje se še nadalje delijo v ekonomske: OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development* – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj), GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade* – Splošni sporazum o cenah in trgovini), tehnične: ICAO (*International Civil Aviation Organization* – Mednarodna letalska organizacija), socialno-humanitarne: (UNESCO, WHO) in vojne mednarodne organizacije (NATO) (Petrič 1980: 1125–26).

Pri odločanju v mednarodnih organizacijah avtor omenja tri pomembne faze. Prva je dajanje pobude za sprejem odločitve, pri čemer da lahko pobudo ena ali več držav članic, ali pa gre za iniciativo samih organov organizacije (Petrič 1980: 1128). Druga je priprava teksta odločitve, ki obsega pripravo prvega osnutka predloga. Tega običajno pripravi tisti, od katerega prihaja pobuda. K pripravi osnutka pa spada tudi razprava o predlogu, ki vodi prek dajanja amandmajev, dopolnil, bodisi do umika predloga še pred formalnim glasovanjem ali pa do glasovanja (Petrič 1980: 1129). Tretja in najpomembnejša faza pa je glasovanje, pri katerem je predlog odločitve (sklep, resolucija, deklaracija, osnutek

konvencije) bodisi sprejet bodisi zavrnjen. Pri nekaterih organizacijah je za sprejem določenih odločitev potrebno soglasje vseh držav članic, za katere se šteje, da so suverene. Izhajajoč iz suverene enakosti držav velja, da gre vsaki državi en glas. Le redko oz. v izjemnih okoliščinah pa se odločitve sprejemajo s kvalificirano večino glasov (navadno pri sprejemanju resolucij in deklaracij). Načelo suverene enakosti pa je vprašljivo v OZN, konkretno v Varnostnem svetu. V njem je razen pri proceduralnih zadevah uveljavljena pravica veta, ki gre petim stalnim članicam sveta (Petrič 1980: 1129).

V okviru mednarodnih organizacij je potrebno ločiti interne in eksterne odločitve. Prve so namenjene učinku znotraj organizacije oz. drugim organom organizacije. Gre torej za odločitve, ki naj bi zagotavljale funkcioniranje organizacije (resolucije, odobritve poročil, splošni akti o postopku, izvolitve, sklepi o vzpostavitvi pomožnih organov, sklepi o proračunu organizacije) (Petrič 1980: 1130). Eksterne odločitve pa so lahko namenjene državam članicam organizacije ali pa kaki drugi mednarodni organizaciji. Avtor loči štiri skupine eksternih odločitev: priporočila, deklaracije, konvencije in obvezne odločitve (Petrič 1980: 1130–31).

3. SPORAZUM IZ ŠARM EL ŠEJKA KOT IZHODIŠČE ANALIZE

Da bi lahko analizirali sporazum iz Šarm el Šejka, ki pomeni prelomnico v palestinsko-izraelskem konfliktu, je potrebno poznati in razumeti dogodke, ki so privedli do njega. 11. julija 2000 je ameriški predsednik Bill Clinton v sodelovanju z Jaserjem Arafatom in izraelskim predsednikom vlade Ehudom Barakom, ki je leto pred tem z laburistično stranko⁷ zmagal na volitvah in na premierskem stolu zamenjal pripadnika Likuda⁸ Benamina Netanjahuja, sklical mirovno konferenco v Camp Davidu. Gre za mesto s simbolnim pomenom, saj je bil leta 1979 prav tu dosežen izraelsko-egiptovski mirovni sporazum (Kimmerling 2006: 129). Pogajanja so pristala na mrtvi točki. Krivdo pa ne gre pripisati le Arafatu, kot so prepričani mnogi, ker ta ne bi želel sprejeti predlogov Baraka, temveč tudi Združenim državam Amerike in Izraelu. Že na samem začetku pogajanj je bilo namreč čutiti napetost in nezaupanje, saj je Clinton javno izkazoval podporo izraelski strani in s tem le še dodatno izzival Palestinece (Pott 2004: 196–197). Sprti strani se nista bili sposobni zediniti o dveh ključnih vprašanjih, in sicer vprašanju Jeruzalema in vrnitvi palestinskih beguncev (Kimmerling 2006: 129). Ker so podrobnosti izraelskih predlogov še danes skrivnost, je mogoče le ugibati, kaj dejansko je Barak ponudil Arafatu v zameno za mir. Po mnenju političnih analitikov naj bi bila to palestinska država, sestavljena iz Gaze in Zahodnega brega, ki naj bi bil razdeljen na tri ozemeljsko nepovezane enklave (Pott 2004: 198). O pogajanjih pa je znano sledeče (Dokument št. 1):

⁷ Od leta 2005 izraelske laburistične stranke ni več mogoče označiti kot levosredinsko oz. socialdemokratsko, temveč kot sredinsko stranko, čeprav je ostala članica mednarodnih socialistov s socialno-liberalno osnovo. Trenutni predsednik laburistične stranke je obrambni minister Amir Peres, ki je vodenje prevzel leta 2005, ko je s položaja predsednika te stranke odstopil Šimon Peres. Slednji je prestopil v novoustanovljeno stranko Ariela Šarona Kadima, ki je na parlamentarnih volitvah marca 2006 zmagala in dobila 32 sedežev v 120-članskem knesetu (Wikipedia 2006: internetni vir 4).

⁸ Likud je označena kot največja konzervativna stranka v Izraelu. Od leta 1973 je bodisi vodilna stranka v knesetu ali pa vodilna opozicijska stranka. Nazadnje je bila na oblasti med letoma 1996 in 1999, ko je Benamina Netanjahuja na premierskem stolu zamenjal Ehud Barak (Jewis Virtual Library 2006: internetni vir 5).

a) Palestinska suverenost

- Palestinska država ne sme imeti vojske s težkim orožjem.
- Brez dovoljenja Izraela ne sme sklepati zavezništva z drugimi državami.
- Izrael ima pravico razvrstiti lastne čete v dolini reke Jordan, če bi mu pretila nevarnost z vzhoda.
- Izraelska letala lahko preletavajo palestinski zračni prostor.
- Izrael lahko namesti postaje za zgodnje obveščanje v hribih s pogledom na dolino reke Jordan.
- Palestinci lahko nadzorujejo meji z Jordanijo in Egiptom skupaj z izraelsko vojsko.
- Izraelci imajo še naprej večinski nadzor nad viri pitne vode na Zahodnem bregu.⁹
- Izrael bo še naslednjih 25 let ohranil suverenost nad dolino reke Jordan.

b) Begunci

- Izrael ne bo sprejel nikakršne legalne ali civilne odgovornosti za njihovo namestitvev.
- Izrael bo dovolil vrnitev 100.000 beguncev v skladu z resolucijo GS OZN 194.¹⁰

⁹ V prvi vojni za neodvisnost maja 1948, ko so Izrael napadle vse sosednje arabske države, je Jordanija zasedla Zahodni breg in vzhodni del Jeruzalema. 5. junija 1967 (šestdnevna vojna) pa si je Izrael ponovno priključil Zahodni breg, Gazo, Sinajski polotok, Golansko planoto ter vzhodni del Jeruzalema, ki je prej pripadal Jordaniji (Brown 2001). Po sporazumu med Izraelom in Palestinsko osvobodilno organizacijo (PLO) je Palestinska avtonomna uprava (PAU) 17. maja 1994 prevzela nadzor nad Jerihom, pozneje se je izraelska vojska umaknila še iz nekaj mest. Zaradi palestinskega upora so nato umik preložili vse do pomladi 2005, ko se je izraelska vojska umaknila iz Jeriha, Ramalle, Betlehema, Tulkarma in Qalqilye. Avgusta 2005 so sicer izpraznili štiri judovska naselja, vendar je še vedno v načrtu gradnja novih naselij v okolici Jeruzalema in v dolini reke Jordan (Natek in Natek 2006: 265).

¹⁰ Sprejeta 11. decembra 1948, takoj po umoru grofa Folka Bernadotteja, ki ga je leto pred tem GS OZN imenovala za posrednika OZN v palestinsko-izraelskem konfliktu. Atentat nanj je izvedlo podtalno sionistično gibanje Lehi, saj se je zavzemal za vrnitev več tisoč arabskih beguncev v svoje domove. Resolucija GS OZN 194 izraža ogorčenje in jezo držav članic nad njegovim umorom in se ukvarja s

- Palestinska država bo lahko sprejela do 500.000 beguncev v določenem časovnem obdobju.
- Poseben mednarodni sklad, ki ga bodo sestavljali Izrael, ZDA in Evropa, bo zagotovil nadomestilo vsem tistim Židom, ki so bili prisiljeni zapustiti svoja posestva v arabskih deželah.

c) Jeruzalem

Palestina bo ohranila suverenost nad predmestji v severnem in južnem delu Jeruzalema, ki bo priključen Zahodnemu bregu. Vzhodni Jeruzalem, ki je bil na pogajanjih predmet spora, saj je Jaser Arafat zahteval, da ta postane prestolnica palestinske države, bi imel možnost povezati se z zahodnim Jeruzalemom preko mestne uprave oziroma občine, ki bi pokrivala oba sektorja.

d) Ozemlje Palestine

Ozemlje Palestine naj bi zajemalo 73 odstotkov področja Zahodnega brega in celotno področje Gaze.¹¹ Zahodni breg naj bi bil razdeljen na tri enklave okrog mest Jenin, Nablus in Hebron. Vse enklave bi bile med seboj povezane s cestami, kjer ne bi bilo več kontrolnih točk, izraelska vojska pa bi še vedno nadzorovala zunanje meje ter vstop in izstop iz enklav.

Pogajanja v Camp Davidu so bila pravi polom, sprti strani sta drugo drugo obtoževali za neuspeh. Ariel Šaron, takrat še obrambni minister in predsednik opozicijske stranke Likud, je zato izkoristil razdeljeno javno mnenje in obtožil Baraka, da je pripravljen zamenjati Jeruzalem za mir s Palestinci. 28. septembra 2000 je ob spremstvu 1000

problemom beguncev in končanjem vojne. Dejstvo pa je, da določila, ki so se nanašala na begunce in ekonomsko pomoč, nikoli niso bila izpolnjena (Dokument št. 2).

¹¹ V šestdnevni vojni leta 1967 je Izrael ponovno zasedel Gazo, ki je prej pripadala Egiptu. Območje Gaze je 45 kilometrov dolg in 8 kilometrov širok pas polpuščavske ravnine ob sredozemski obali. Vse do uvedbe palestinske avtonomije je bilo pod izraelsko vojaško upravo, več kot polovica ozemlja je bila za nejudovsko prebivalstvo zaprto območje. V skladu s sporazumom iz 1994 je PAU 17. maja 1994 prevzela nadzor nad 60 odstotki ozemlja, avgusta 2005 pa se je Izrael v celoti umaknil iz območja Gaze (Natek in Natek 2006: 265).

policistov obiskal Tempeljski grič, ki ga Arabci imenujejo Haram Al Šarif in na katerem stoji mošeja Al Aksa, tretje najpomembnejše svetišče muslimanov. S tem je seveda zanetil spor in povzročil izbruh druge palestinske vstaje, intifade,¹² ki jo imenujemo tudi Al Aksa intifada (La Guardia 2003: 270–71). Slednja je prinesla hude ekonomske posledice, ne le palestinskemu, temveč tudi izraelskemu gospodarstvu. Kot pravi Matej Andolšek (2003: 29), je »zaradi blokad še danes ohromljeno že tako šibko palestinsko gospodarstvo in palestinski delavci ne morejo oditi na delo v Izrael. Velika škoda je tudi v izraelskem gospodarstvu, ki je v 90. letih doseglo izjemne stopnje rasti in tehnološki preboj, vendar po letu 2000 stagnira.«

Neuspeh pogajanj v Camp Davidu in začetek druge palestinske intifade so bili povod, da se je ameriški predsednik Bill Clinton odločil sklicati konferenco v Šarm el Šejku, kjer je bil poleg izraelskega premiera Ehuda Baraka in Jaserja Arafata prisoten tudi gostitelj egiptovski predsednik Hosni Mubarak. Pomembno je poudariti, da v Šarm el Šejku ni prišlo do tipičnega podpisa sporazuma, kar je ponavadi v politiki sklepno poglavje pogajanj. Sprti strani sta se s pomočjo Clintona (odigral je pomembno vlogo posrednika oz. mediatorja) dogovorili, da bo ta na tiskovni konferenci svetovno javnost obvestil oz. ji prebral tiste tri ključne točke, s katerimi sta se strinjali obe strani:

- vzdržati se nasilja in ponovno vzpostaviti mir,
- zmanjšati medsebojna trenja,
- vzpostaviti komisijo za iskanje dejstev.

Izmed vseh treh točk je bila do danes izpolnjena le ena, in sicer zadnja, čeprav je bila prav ta najbolj sporna v času pogajanj. Palestinska stran je namreč zahtevala vzpostavitev preiskovalne komisije (in ne komisije za iskanje dejstev), ki bi delovala pod okriljem OZN in bi bila pooblaščen, da bi se vsi predlogi in priporočila tudi v realnosti izvršili. Palestinci so bili prepričani, da bi lahko posredno, torej preko preiskovalne komisije, prisilili OZN, da bi namestila svojo vojsko na Zahodnem bregu in v Gazi (Dokument št.

¹² Druga palestinska intifada je v nasprotju s prvo, do katere je prišlo 9. decembra 1987 in je trajala do leta 1993, zahtevala veliko več žrtev tako na eni kot na drugi strani. Najbolj skrajni islamistični gibanji na palestinski strani Hamas in Islamski džihad sta poleg strelnega orožja začeli uporabljati najbolj zastrašujoče orožje, in sicer samomorilske napadalce, ki jih večina palestinskega prebivalstva časti kot mučenike (Kimmerling 2006: 135–6).

3). Ehud Barak se sprva ni strinjal z zahtevo palestinske strani, vendar je Clintonu na koncu le uspelo prepričati sprti strani, da sta dosegli kompromis. Dogovorili sta se, da preiskovalna komisija ne bo služila kot sodišče, ki bi se ukvarjalo z ugotavljanjem krivde ali nedolžnosti posameznikov, temveč z iskanjem dejstev, z ugotavljanjem, kaj se je dejansko zgodilo in kako to v prihodnosti preprečiti (Dokument št. 4). Tako je bila vzpostavljena komisija Šarm el Šejk za iskanje dejstev, ki se je kasneje preimenovala v Mitchellovo¹³ preiskovalno komisijo. Slednja je aprila 2001 že predstavila poročilo o izbruhu druge palestinske intifade.

Ameriški predsednik Bill Clinton je konferenco zaključil z naslednjimi besedami: »Sprti strani se torej strinjata, da bosta poskušali zmanjšati medsebojna trenja. To pa bosta lahko dosegli le, če bosta vzpostavili mir in red, povečali varnostno sodelovanje ob pomoči ZDA, omogočili odprtje letališča v Gazi ter upoštevali resoluciji VS OZN 242¹⁴ in 338«¹⁵ (Dokument št. 5).

Dejstvo je, da Bill Clinton v primerjavi s sedanjim predsednikom Bushem ni deloval le kot posrednik, temveč si je vedno znova prizadeval najti možne rešitve, ki bi pripeljale k umiritvi konflikta, vse do izteka njegovega drugega mandata leta 2001. Tako je Clinton 20. decembra 2000 še zadnjič, s pomočjo ameriške zunanje ministrice Madeleine Albright sklical sprti strani na pogajanja v Washington. Izraelsko stran je zastopal zunanji minister Šlomo Ben-Ami, palestinsko pa pogajalec PAU Saeb Erekat. Pogovori so bili dokaj neuspešni, vendar je Clinton skrival še zadnjega aduta, tako imenovane premostitvene predloge. Palestincem naj bi tako pripadalo 97 odstotkov ozemlja na Zahodnem bregu, suverenost v zračnem prostoru, palestinski begunci bi se lahko vrnil v Gazo in na Zahodni breg le z dovoljenjem Izraela, mednarodne sile, ki bi zamenjale

¹³ George J. Mitchell je nekdanji politik in član demokratov ter senator ameriške zvezne države Maine, ki je v severovzhodnem delu ZDA, v regiji Nova Anglija. Trenutno je rektor Univerze Queen v Belfastu (Wikipedia 2006: internetni vir 6).

¹⁴ Resolucijo 242 je VS OZN sprejel 22. novembra 1967 na pobudo egiptovske strani. V njej je odlok o takojšnjem umiku izraelskih enot z zasedenih območij, ob hkratnem priznanju neodvisnosti in meja vseh držav na tem območju (Cohn-Sherbok in El-Alami 2001: 89–90).

¹⁵ VS OZN se je 21. oktobra 1973 sestal na prošnjo ZDA in takratne Sovjetske zveze (SZ) in dan zatem sprejel resolucijo 338, ki govori o tem, da se morajo nasilje in vojaške dejavnosti končati najkasneje v 12 urah po tem, ko je bila resolucija sprejeta (Dokument št. 6).

izraelske obrambne sile bi šest let ostale prisotne v dolini reke Jordan, prav tako pa bi bil Tempeljski grič vključen v ozemlje Palestine (Dokument št. 7). Takratni veleposlanik Saudove Arabije Princ Bandar Ibn Sultan je izjavil: »Če Arafat ne bo sprejel, kar mu je ponujeno, ne bo to le tragedija, temveč zločin« (MidEastWeb 2006: internetni vir 7). Zgodilo se je pričakovano. Izraelska vlada je 27. decembra predloge sprejela, sicer z zadržki, medtem ko se je palestinska stran izmikala in ni podala nikakršnega odgovora.

Politična situacija v Izraelu se je tako le še zaostрила in vnel se je boj za prevlado na premierskem stolu. Vzroke gre iskati v neuspešnih pogajanjih Ehuda Baraka, ki je bil posledično odstavljen s funkcije predsednika vlade. Njegov neuspeh je izkoristil takratni obrambni minister in predsednik opozicijske stranke Likud Ariel Šaron, ki je bil na posebnih volitvah februarja 2001 s prepričljivo večino izvoljen za premiera. Oblikoval je vlado narodne enotnosti, Izraelcem pa obljubil varnost in pravi mir ter zagotovil, da ga dozdajšnja pogajanja s Palestinci ne bodo omejevala (RTV SLO 2005: internetni vir 8).

4. ANALIZA POLITIK IZRAELSKIH IN PALESTINSKIH OBLASTI

4.1 Pogajanja v Tabi – Zadnji mirovni načrt Clintona

Pogajanja v Tabi (Egipt), ki so se pričela 21. januarja 2001 in naj bi trajala vse do izraelskih predčasnih premierskih volitev 6. februarja (končala so se že prej, in sicer 27. januarja), so bila še zadnji mirovni načrt ameriškega predsednika Clintona pred zaključkom mandata (Journal of Palestine Studies 2003: internetni vir 9). Njegov mirovni načrt se je dotikal vseh najbolj perečih vprašanj: delitve Jeruzalema, vprašanja palestinskih beguncev in izraelskega umika z delov Zahodnega brega in Gaze (Nikolić 2002: 52). Pomembno je poudariti, da sprti strani nikoli, ne prej ne potem, nista bili tako blizu dosega skupnega sporazuma. Do njega pa ni prišlo, saj je takratni izraelski premier Ehud Barak prekinil pogajanja, ker je pričel z volilno kampanjo za predčasne premierske volitve, na katerih pa ni dosegel zmage (Journal of Palestine Studies 2003: internetni vir 9). Na položaju ga je zamenjal desničarski nacionalist Ariel Šaron, ki je z obiskom Tempeljskega griča konec septembra 2000 izzval drugo palestinsko intifado. Dejstvo je, da predvolilni čas zagotovo ni bil primeren za politične pogovore in še manj za sklepanje kompromisov (Pudgar 2001).

Vprašanje, ki se zastavlja, je: Zakaj je ameriški predsednik Clinton pravzaprav sklical pogajanja v Tabi, če sta obe sprti strani dali vedeti, da se ne moreta sporazumeti o ničemer bistvenem? Tako Izrael kot tudi Palestina si nista želela, da bi ju obdolžili, češ da se ne želita več pogovarjati o palestinski državi, izraelski varnosti, Jeruzalemu, palestinskih beguncih in židovskih naselbinah. Premier v odstopu Ehud Barak bi si najbrž zagotovil drugi mandat, če bi mu do volitev uspelo skleniti tak sporazum s Palestinci, ki bi bil sprejemljiv za večino volivcev (Pudgar 2001). Drugi ključni razlog za sklic pogajanj v Tabi pa je bil neuspeh pogajanj iz Camp Davida in t. i. Clintonovih premostitvenih predlogov (glej predhodno poglavje). Po mnenju Jaserja Abeda Raba, vodje palestinske pogajalske skupine in nekdanjega ministra za kulturo (v Šurk 2001), so: »Izraelci v Tabo prišli s predlogi, ki so bili spodbudni. Res je, da nismo dosegli okvirnega sporazuma, a možnosti zanj so bile velike. Pogajanja v Tabi so bila pomembna. Približali smo se rešitvi za Jeruzalem. Dosegli smo napredek glede ozemeljskih vprašanj. Govorili smo o celovitosti Zahodnega brega in ohranitvi povezave z Gazo. Govorili smo o mejah

palestinske države. To, kar smo dosegli v Tabi, ne bo izpuhtelo v zrak. Morda bo zamrznilo, a nihče pri zdravi pameti ne more pričakovati, da bomo pogajanja začeli od začetka, na Šaronovi osnovi.«

Po končanih pogajanjih v Tabi so mnogi trdili, da so Palestinci zamudili zgodovinsko priložnost, ko so zavrnili velikodušno ponudbo izraelske strani, po kateri naj bi Izraelci ohranili le še pet odstotkov Zahodnega brega. Vendar dejstvo je, da takratni izraelski premier Barak v času pogajanj nikoli ni predstavil takšnega predloga (Carter 2006: 152).

Na pogajanjih je bil prisoten tudi predstavnik EU za Bližnji vzhod, Miguel Moratinos, ki je skupaj s svojimi sodelavci predstavil dokument o rešitvi palestinsko-izraelskega konflikta. Sprti strani sta se z njim strinjali, čeprav ni bil pravno zavezujoč (Dokument št. 8):

a) Ozemlje

Sprti strani sta se dogovorili, da bosta pri postavitvi meje med Izraelom in palestinsko državo upoštevali resolucijo VS OZN številka 242, v kateri je odlok o takojšnjem umiku izraelskih enot z zasedenih območij, ob hkratnem priznanju neodvisnosti in meja vseh držav na tem območju.

b) Zahodni breg

Prvič v zgodovini sta obe strani predstavili svoje zemljevide Zahodnega brega, ki naj bi služili kot osnova za pogovore o ozemlju in naseljevanju. Izraelski načrt je sicer predvideval umik s 94–97 odstotkov Zahodnega brega, vendar pa bi na preostalih delih še naprej nadaljeval z naseljevanjem, Zahodni breg pa bi bil razdeljen v tri enklave. S temi predlogi se palestinska stran ni strinjala.

c) Gaza

Ne Izrael ne Palestina nista predstavila zemljevidov Gaze. Predviden je bil popoln izraelski umik iz Gaze, ki bi nato prešla pod palestinsko suverenost. Ni pa bilo dogovorjeno, kdo naj bi nadzoroval prehod, ki bi povezoval mesto na severu Gaze Beit Hanun s Hebronom na južnem delu Zahodnega brega.

d) Jeruzalem

Obe strani sta se strinjali s Clintonovim predlogom, in sicer, da bi bil Jeruzalem razdeljen na dva dela. Suverenost nad arabskim delom bi prevzela palestinska stran, nad judovskim pa Izrael. Jeruzalem bi bil tako prestolnica dveh držav: *Yerushalaim* prestolnica Izraela in *Al-Quds* prestolnica Palestine. Problem Tempeljskega griča oz. Haram Al Šarif pa ni bil rešen.

e) Begunci

Prav vprašanje beguncev je bilo ključnega pomena za dosego palestinsko-izraelskega miru. Palestinska stran je večkrat ponavljala, da imajo palestinski begunci v skladu z resolucijo VS OZN številka 194 pravico, da se vrnejo v svoje domove. Izrael je zgolj predlagal program naseljevanja, ki bi potekal v treh delih in bi trajal približno 15 let. V prvem delu, torej v roku treh let, bi bilo 25.000 beguncem omogočeno, da se vrnejo v Izrael. Drugi del se je nanašal na begunce, ki bi se lahko vrnili na področja Izraela, ki pa bodo kmalu prešla pod palestinsko suverenost. Tretji del pa je predvideval združitev palestinskih beguncev s svojimi družinami.

f) Varnost

- Izraelska stran je zahtevala, da ima lahko še naprej tri postaje za zgodnje obveščanje na palestinskem ozemlju.
- Kot je predvideval že Clinton, bi morala biti prihodnja palestinska država popolnoma demilitarizirana oz. bi morala imeti omejeno število orožja.
- Obe strani sta se strinjali, da bo imela palestinska država suverenost v zračnem prostoru.
- Izraelska stran se je zavezala, da se bo v roku 36 mesecev s pomočjo mednarodnih sil umaknila z delov Zahodnega brega. Palestinska stran se ni strinjala s tako dolгим obdobjem umika, saj je bila prepričana, da bo to zaostriło palestinsko-izraelski konflikt.
- Izrael je Palestino zaprosil za ohranitev in delovanje petih postaj za nujno obveščanje na palestinskem območju in v dolini reke Jordan, pri čemer mu je Palestina dovolila le dve.

- Palestinska stran je zavrnila možnost, da bi imel Izrael pravico razvrstiti lastne čete v dolini reke Jordan, če bi mu pretila nevarnost z vzhoda.
- Obe strani sta se strinjali, da bosta pospeševali varnostno sodelovanje.

Čeprav sta bili sprti strani zelo blizu dosega skupnega dogovora, ta vseeno ni bil dosežen. Tako se je nasilje nadaljevalo tudi v letu 2001 in 2002, kljub poskusom Mitchellove komisije, da bi vzpostavila mir.

4.2 Enostranski ukrep izraelske strani – Gradnja varnostnega zidu

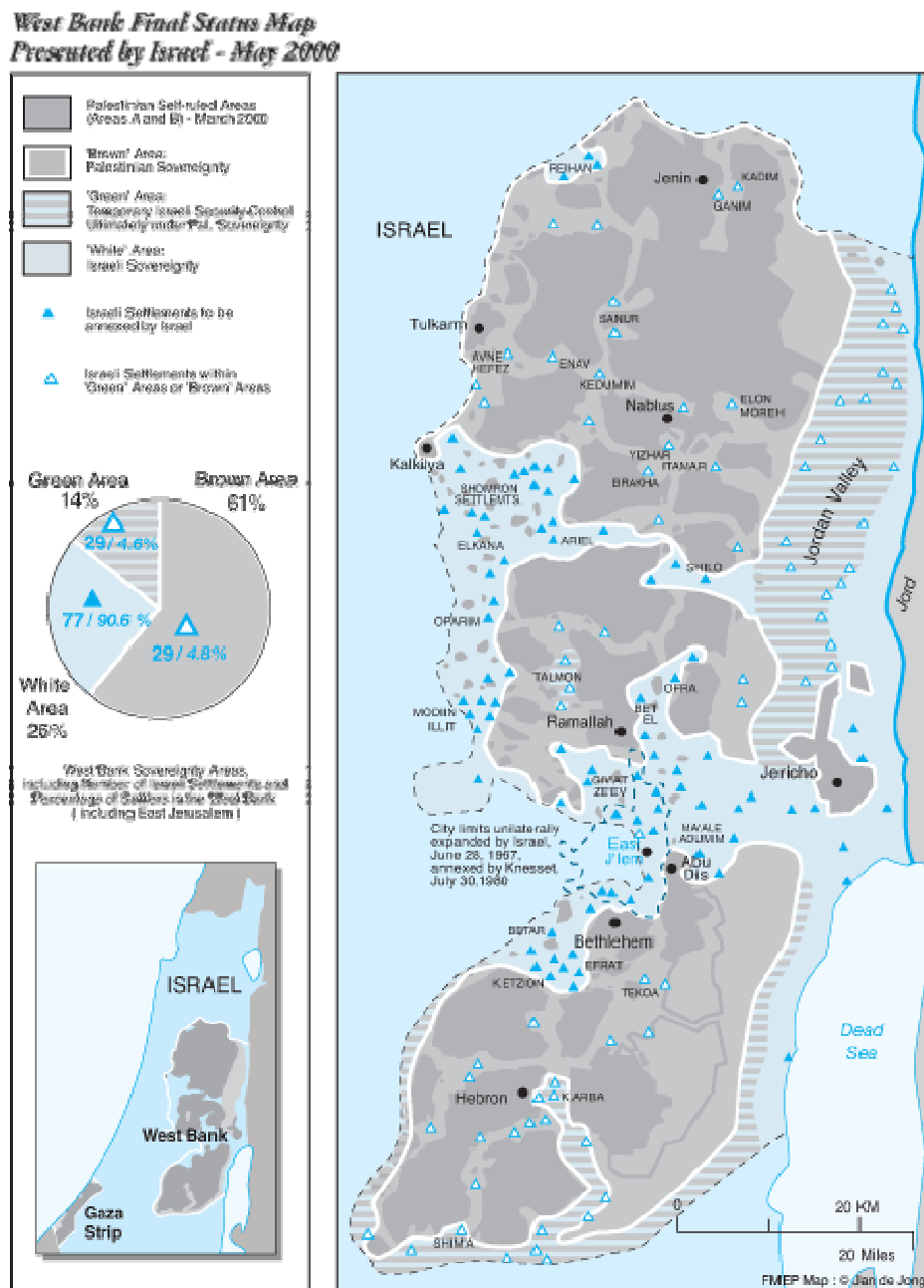
Leta 2001 je izraelski kabinet odobril načrt in 14. aprila 2002 sprejel odločitev o postavitvi varnostnega zidu v obsegu 80 kilometrov na treh območjih. Ta naj bi preprečeval teroristične napade z Zahodnega brega (Zgonec-Rožej 2005: 54). Načrt je 6. februarja 2001, le nekaj mesecev preden je Ariel Šaron postal premier, predstavil profesor geografije na Univerzi v Haifi, Arnon Sofer. Njegov načrt je predvideval razdelitev Zahodnega brega v tri enklave. Prvi del bi zajemal območje od mesta Jenin do Ramale, drugi od Betlehema do Hebrona, tretji del pa bi zajemal območje okrog mesta Jeriho (Reinhart 2006: 162). Varnostni zid so speljali vzdolž zelene črte,¹⁶ vendar večinoma na palestinskem ozemlju. 23. junija 2002 je kabinet sprejel odločitev in odobril prvo fazo postavitve zidu na nekaterih delih Zahodnega brega in Jeruzalema. Mesec zatem, natančneje 14. avgusta 2003, je kabinet določil dokončni potek 123 kilometrov dolgega zidu na severnem delu Zahodnega brega in 19,5 kilometra okoli Jeruzalema. 1. oktobra 2003 pa je izraelski kabinet odobril celotni potek zidu, neprekinjeno črto v obsegu 720 kilometrov vzdolž Zahodnega brega. H gradnji varnostnega zidu, ki je trenutno dolg že 650 kilometrov in je dvakrat daljši kot zelena črta, spadajo še ograja z

¹⁶ Zelena črta, ki se tako imenuje zaradi zelene barve, s katero so jo zarisali na zemljevidih, je bila določena leta 1949, ko je Izrael po posredovanju OZN podpisal sporazume o premirju s sosednjimi državami. Miša Zgonec-Rožej s Pravne fakultete v Ljubljani (2005: 53) pravi: »Sporazum med Izraelom in Jordanijo določa razmejitveno črto premirja *Armistice Demarcation Line* oz. *Green Line* med izraelskimi in arabskimi silami. Sporazum določa, da vojaške ali paravojaške sile pogodbenice ne smejo prestopiti zelene črte.«

električnim senzorjem, do 4 metre globoki jarki, dvopasovna asfaltirana patroljna cesta, peščeni pas za odkrivanje prstnih odtisov in bodeča žica. Zid je širok od 50 do 70 metrov, na nekaterih predelih celo do 100 metrov. Okoli 180 kilometrov zidu naj bi vsebovalo 8,5 kilometra betonskega zidu za zaščito pred streljanjem (Zgonec-Rožej 2005: 54–55).

V poročilu generalnega sekretarja OZN je zapisano, da velik del varnostnega zidu poteka blizu zelene črte, vendar pa ga večina leži na okupiranem ozemlju, saj se na nekaterih mestih oddaljuje več kot 7,5 kilometra od zelene črte, tako da zajema tudi izraelske naselbine. Dejstvo je, da okoli 975 kvadratnih kilometrov oz. 16,6 odstotka Zahodnega brega leži med zeleno črto in varnostnim zidom. Na tem območju živi približno 237.000 Palestincev in če bi zid dokončali po predvidenih načrtih, bi še 160.000 Palestincev končalo v enklavah (Zgonec-Rožej 2005: 55). Podatki kažejo, da trenutno 400.000 Palestincev živi v enklavah, odrezanih od lastne zemlje in nasadov oljk, kar je posledica varnostnega zidu (Stein 2004: 327). Načrtovani varnostni zid vključuje 320.000 izraelskih naseljencev, ki bi živeli med zeleno črto in zidom. Območje Zahodnega brega med zeleno črto in zidom so izraelske obrambne sile razglasile za zaprto območje oz. *Closed Area*, kar pomeni, da prebivalci tega območja lahko še naprej prebivajo tu, če pridobijo dovoljenje ali osebno izkaznico, ki jih izdajajo izraelske oblasti. Enako velja za vse tiste, ki niso prebivalci in želijo vstopiti v to območje. Večina prebivalcev je sicer prejela dovoljenja, vendar samo za določen čas (veljavna en, tri ali šest mesecev), medtem ko tisti, ki želijo zgolj vstopiti v to območje, dovoljenj še niso prejeli. Izraelski stalni prebivalci in tisti, ki imajo pravico do preselitve v Izrael, se lahko svobodno gibljejo na tem območju brez dovolilnic. Vstop in izstop iz zaprtega območja sta mogoča le skozi vstopna vrata, ki so odprta poredko in le za krajši čas (Zgonec-Rožej 2005: 55). Kot pravi Ray Dolphin (v Wakim 2006: 68), se vrata ponavadi zaprejo že ob štirih popoldne, kar pomeni, da tudi nujni prevozi v bolnišnico niso več mogoči. Ženske, ki so tik pred porodom, morajo tako svoje domove zapustiti že mesec prej, če želijo pravočasno prispeti v porodnišnico. Popolnoma razvidno je, da so Palestincem tako na Zahodnem bregu kot tudi v Gazi kršene osnovne človekove pravice.

Slika 4.2.1: Končni zemljevid Zahodnega brega, predstavljen s strani Izraela maja 2000

Internetni vir 10: Foundation for Middle East Peace (2006): West Bank Final Status Map, presented by Israel – May 2000. Dostopno na http://www.fmep.org/map_data/redeployment/west_bank_final_status_map.html (1. 12. 2006).

Izrael je končni zemljevid Zahodnega brega predstavil že 19. maja 2000 v izraelskem časniku *Yediot Aharonot*. Temnejša polja na zemljevidu predstavljajo območja, ki spadajo pod palestinsko suverenost in predstavljajo 60 odstotkov Zahodnega brega, bela polja naj bi bila nemudoma priključena Izraelu, medtem ko črtasta začasno pripadajo Izraelu. Varnostni zid trenutno poteka tako, da ločuje temnejša polja od belih na zahodni strani Zahodnega brega. V prihodnosti naj bi Izrael pričel z gradnjo zidu, kar je načrt Ehuda Olmerta tudi na vzhodnem delu. Ta naj bi ločil Zahodni breg od doline reke Jordan (Reinhart 2006: 162). Boljši vpogled v zemljevid nam pokaže, da je v temnejših poljih, ki spadajo pod palestinsko suverenost, še vedno okoli 40 izraelskih naselbin, ki so označene s trikotniki. Tudi svetlo siva polja znotraj temnejših nadzoruje Izrael. Izrael si je tudi prisvojil pravico, da nadzoruje mesta, kot so Kiryat Arba, Hebron, Beit El in Ofra, čeprav ležijo na območju, ki spada pod palestinsko suverenost. Palestinci na Zahodnem bregu so tako obsojeni na življenje v enklavah, podobno življenju v Gazi pred uresničitvijo Šaronovega načrta avgusta 2005 (Reinhart 2006: 165–168). Gre pravzaprav za sistem zapora na prostem, ki ga tako od zunaj kot tudi od znotraj nadzoruje izraelska vojska. Na nekaterih predelih lahko Palestinci še vedno dostopajo do zemlje in nasadov oljk skozi posebna vrata, ki jih nadzoruje izraelska vojska, vendar so večino časa zaprta. Kjer je varnostni zid že dokončan, dostop ni več možen, zemljo pa si je prisvojil Izrael (Stein 2004: 327).

8. decembra 2003 je GS OZN na desetem posebnem zasedanju sprejela resolucijo ES-10/14,¹⁷ v kateri je odločila, da bo Meddržavno sodišče v Haagu zaprosila za svetovalno mnenje o pravnih posledicah gradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju. Kot je zapisala Miša Zgonec-Rožej (2005: 56), je GS OZN postavila naslednje vprašanje: »Kakšne so pravne posledice postavitve zidu, ki ga Izrael, okupatorska oblast, gradi na okupiranem palestinskem ozemlju, vključno z vzhodnim Jeruzalemom in njegovo okolico, kot je opisano v poročilu generalnega sekretarja, upoštevajoč pravila in načela mednarodnega prava, vključno s četrto ženevsko konvencijo iz leta 1949 in

¹⁷ Resolucijo so sprejeli z 90 glasovi za, 8 proti (Avstralija, Etiopija, Izrael, ZDA, zvezne države Mikronezije, Maršalovi otoki, Nauru in Palau), 74 držav pa se je vzdržalo (med njimi vse članice EU). ZDA so sicer glasovale proti sprejemu resolucije, vendar so Izrael večkrat pozvale, naj ustavi gradnjo zidu (Zgonec-Rožej 2005: 55).

resolucijami VS ter GS?« Sodišče je odločilo, da lahko OZN in vse njene članice, ki imajo pravico nastopati pred sodiščem, v določenem roku predložijo pisne izjave glede postavljenega vprašanja in sodelujejo na javni obravnavi. Sodišče je Palestini glede na posebni status opazovalca dovolilo nastopati pred sodiščem, kar je novost v praksi sodišča, hkrati pa je odobrilo sodelovanje tudi dvema mednarodnima organizacijama, Arabski ligi in Organizaciji islamske konference. Pisno izjavo je poleg omenjenih dveh organizacij, OZN in Palestine vložilo še štiriinštirideset držav. Po javni obravnavi, ki je trajala od 23. do 25. februarja 2004, se je sodišče umaknilo na nekajmesečno posvetovanje ter 9. junija 2004 razglasilo svetovalno mnenje na javni seji (Zgonec-Rožej 2005: 56). Sodišče je soglasno odločilo, da je pristojno odločati o zadevi. S štirinajstimi glasovi proti enemu je odločilo, da bo svetovalno mnenje izdalo. Odločilo je, da sta zid, postavljen na okupiranem palestinskem ozemlju, vključno z Jeruzalemom, in njegov spremljajoči režim v nasprotju z mednarodnim pravom. Izrael mora prenehati kršiti mednarodno pravo ter nemudoma ustaviti gradnjo zidu na okupiranem palestinskem ozemlju, vključno z Jeruzalemom. Zid mora porušiti in plačati odškodnino za vso škodo, ki jo je povzročil z njegovo postavitvijo. Vse države pogodbenice četrte ženevske konvencije iz leta 1949, ki govori o ravnanju s civilisti v času vojne, morajo zagotoviti, da Izrael spoštuje mednarodno humanitarno pravo (Zgonec-Rožej 2005: 57). Kljub odločitvi Meddržavnega sodišča v Haagu Izrael še naprej nadaljuje z gradnjo varnostnega zidu in tako zavestno krši mednarodno pravo.

Popolnoma jasno je, da zid ni pripomogel k večji varnosti, temveč je le še zaostril konflikt. Izraelska oblast sicer trdi, da je z njim poskušala preprečiti samomorilske napade, vendar je resnica drugače. Z gradnjo zidu so Izraelci poskušali postaviti meje večjega Izraela. Onkraj zidu in žice se življenje Palestinev iz dneva v dan poslabšuje in postaja neznosno, predvsem zaradi katastrofalnega socialno-gospodarskega položaja, omejitve svobode gibanja in slabe zdravstvene oskrbe. To se je po zmagi Hamasa in zamrznitvi pomoči palestinski avtonomiji (tako iz EU kakor iz Izraela) še zaostriilo, tudi v Ramali, ki je v devetdesetih letih doživljala razcvet (Žerjavič 2007: 19).

Slika 4.2.2: Varnostni zid

Slika 4.2.3: Varnostna ograja

Internetni vir 11: Israeli-Palestinian ProCon.org (2006): Israeli Wall/Fence. Dostopno na http://www.israelipalestinianprocon.org/?gclid=CL_U_vCRO4kCFSLIXgod43Db3A (9. 1. 2007).

4.3 Mahmud Abas – Znak optimizma?

Po smrti očeta palestinske države Jaserja Arafata 11. novembra 2004 so si mnogi zastavili vprašanje: Kaj pride za njim? Ponujali sta se dve možnosti. Prva, bolj optimistična je bila, da bodo Palestinci to priložnost zgrabili z obema rokama, presegli Arafatovo revolucijo in se posvetili spreminjanju Palestine v demokratično državo, ki bo sposobna preživeti. Druga, bolj malo verjetna pesimistična možnost pa je bila, da bo smrt Arafata privedla do popolnega zloma oblasti in vladavine prava na palestinskih ozemljih, izbruha državljanske vojne in množice terorističnih napadov na Izrael. Palestinci so se tako znašli na razpotju: ali nadaljujejo Arafatovo revolucijo ali pa se odločijo za nov začetek. Če sodimo po Arafatovem pogrebu v Ramali in komentarjih mnogih Palestincev, lahko rečemo, da jih je veliko, ki bi radi Arafatovo zapuščino obdržali pri življenju, veliko pa je tudi takšnih, ki čutijo, da si Palestina zasluži in potrebuje nov začetek (Grgič 2004).

Teden dni pred predsedniškimi volitvami, ki so bile napovedane za 9. januar 2005, je bilo ozračje tako na Zahodnem bregu kot tudi v Gazi in vzhodnem delu Jeruzalema precej pozitivno. Javnomnenjske raziskave so kazale, da bo zmagal nekdanji

Arafatov sodelavec Mahmud Abas Abu Mazen¹⁸ (Li 2005: 12). Nekdanji jordanski veleposlanik pri OZN Adnan Abu Odeh je bil prepričan, »da so obeti, da se bodo Palestinci znebili vladavine enega človeka, začeli nacionalni dialog, ki je nujno potreben pred začetkom pogajanj z Izraelom, dobri« (Šurk 2005a: 12). Mnogi so bili prepričani, da je bil Jaser Arafat edina ovira na poti do miru. Vendar temu ni tako. Gledano v celoti, je Arafat pomenil le del težav in nikakor ni bil kriv za vse odprte probleme in težave. Bil je le eden izmed temeljnih kamnov spora, ki ga sestavljajo Izrael, palestinske organizacije, arabske države, ZDA in OZN (Ifimes 2005: internetni vir 12). Ključni problem je bil, da Arafat enostavno ni iskal rešitev za probleme, saj je bil tradicionalni palestinski voditelj brez velikih idej in konstruktivnih pripomb. Ni razumel bistva mirovnih sporazumov iz Osla, zato je zamudil priložnost za mir. Vseskozi je bil prepričan, da je štirideset let vodil pravo politiko in da mu bo Izrael dal palestinsko državo. Njegovo pasivnost in nerazumevanje je s pridom izkoristil Izrael, ki je v nasprotju s sporazumi iz Osla udeleževal svoj projekt naseljevanja palestinskih ozemelj. Dejstvo je, da je bil Arafat avtokrat, saj je v rokah držal tri glavne vzvode oblasti: varnostne službe, finance in politične stranke. Prepričan je bil o svoji nezamenljivosti in ni maral namestnikov ne naslednikov. Za časa njegove štiri desetletja dolge vladavine je bila tudi visoka stopnja korupcije. Vse to so bili ključni vzroki, da je večina Palestincev po njegovi smrti videla možnost za vzpostavitev bolj demokratične in pluralne države (Šurk 2005a: 12–13).

Z 62,3 odstotki glasov je bil 9. januarja 2005 izvoljen nov palestinski predsednik Mahmud Abas, ki je zaprisegel teden dni za tem (Li 2005: 12). Volivci, ki so mu izkazali dokaj visoko podporo, so od njega zahtevali ukinitve nadzornih barikad in dovoljenje za neomejeno gibanje med vasmi in mesti, kar pa je še danes nemogoče (Šurk 2005b: 3). CNN je poročal, da se bodo palestinsko-izraelski odnosi zagotovo z novim, bolj demokratičnim palestinskim predsednikom otoplili in da bosta državi lahko končno zaživele v miru druga ob drugi. Šaron je v pogovoru z nekdanjim ameriškim predsednikom Jimmjem Carterjem dejal, da se bo pripravljen pogajati s Palestinci šele takrat, ko bo Abas razorožil vse teroristične organizacije (Reinhart 2006: 65–66). Abas je takoj, ko je nastopil funkcijo predsednika, ponudil roko sprave trem državam: Kuvajtu za

¹⁸ Abu Mazen pomeni v arabščini Mazenov oče. Tako je ime njegovemu najstarejšemu sinu (Infoplease 2006: internetni vir 13).

Arafatovo podporo invaziji Sadama Huseina, Libanonu za neodgovorno vedenje pripadnikov PLO v sedemdesetih letih in Siriji za obnovitev dialoga po desetletjih molka na politični ravni. Odprl pa je tudi dialog s Hamasom in z Islamskim džihadom. S tem je hotel pokazati, da Hamasa ne potrebuje za nasprotnika, ampak kot zaveznika proti sovražniku Izraelu (Šurk 2005a: 12). Le nekaj dni po volitvah je Abasov glavni tekmelec Mustafa Barguti, voditelj Palestinske narodne pobude in posvetne opozicije, ki je zbral petino glasov, poskušal prepričati javnost, da je bilo med volitvami opaziti nepravilnosti. Po njegovih trditvah naj bi kar nekaj privržencev Fataha vsaj enkrat s palcev spralo črnilo in za predsedniškega favorita glasovalo dvakrat. Toda Abasova prednost je bila prevelika, da bi bila lahko sporna (Šurk 2005).

Mahmud Abas, rojen leta 1935 v mestu Safad (nekdaj na palestinskem ozemlju, danes pa spada pod Izrael), prihaja iz muslimanske družine, ki je v zadnjih dneh britanskega mandata v Palestini pred židovskimi gverilci pobegnila v Sirijo. V Damasku je končal srednjo šolo in diplomiral iz prava. Na moskovski univerzi pa je doktoriral iz zgodovine (Infoplease 2006: internetni vir 13). Kasneje je v Katarju delal kot učitelj in državni uradnik. Preden se je uveljavil kot poslovnež, se je leta 1959 v Kuvajtu pridružil novoustanovljeni palestinski stranki Fatah. Višji predstavnik le-te in Arafatov politični sodelavec je postal šele po izraelski zasedbi južnega Libanona, izgonu PLO v Tunis in izraelski likvidaciji štirih ustanovnih članov Fataha, ki so bili glavni strategji vojaškega osvobajanja izgubljene domovine (Šurk 2005b: 3).

Kot premier je vseskozi deloval v Arafatovi senci, iz katere je stopil šele po njegovi smrti. V nasprotju z Arafatom, ki je bil centralist v vladanju, tragični in komični junak v politiki in nepopustljiv strateg, je Abas muhast demokrat, ki rad prisluhne, a redko izpolni nasvete. Gre za občutljivega človeka z radovednostjo intelektualca, ki ne mara konfrontacij. Njegovo orožje ni puška, kot je bilo to značilno za njegovega predhodnika, temveč izobrazba in denar. Ni borec, ampak pogajalec. Svetovna javnost je bila prepričana, da bo prav slednja lastnost utegnila pozitivno vplivati na reševanje palestinsko-izraelskega konflikta. Do danes še ni zaznati nikakršnega napredka, ravno nasprotno, situacija se iz dneva v dan bolj zaostrojuje. Po njegovem mnenju imajo Palestinci pravičen cilj, vendar se šibki ljudje ne morejo upirati močnejšim. Lahko pa se z njimi pogovarjajo. V zgodovini bo zagotovo ostal eden najpomembnejših trenutkov

Arafatov nagovor GS OZN leta 1974, med katerim je v eni roki držal pištolo, v drugi pa oljčno vejo. To je bil prvi znak, da PLO razmišlja o alternativah oboroženi bitki in prav Abas je bil njihov pobudnik. Zaradi takšnega razmišljanja je postal znan kot arhitekt mirovnih sporazumov iz Osla leta 1992. Arafata je prepričal v priznanje Izraela in politični proces z njim (Šurk 2005b: 3).

Le nekaj mesecev po izvolitvi, natančneje 27. maja 2005, je Mahmud Abas kot prvi palestinski predsednik v zgodovini obiskal Belo hišo (Li 2005: 12). Predsednik Bush ga je pozdravil z naslednjimi besedami: »Sprožili ste nov začetek napornega potovanja, ki vsak dan zahteva pogum in vodenje. Potovali bomo skupaj« (Kramžar 2005). S tem je poskušal pokazati, kako zelo ameriška vlada računa na zmernejšega palestinskega voditelja. Ameriški predsednik je Abasu v okviru 150-milijonske dolarske pomoči namenil petdeset milijonov neposredno za naseljevanje Gaze po avgustovskem umiku Izraelcev. To je vznejevoljilo nekatere ameriške kongresnike, ki Abasu očitajo, da ni dovolj korenito obračunal s korupcijo v palestinskih vrstah (Kramžar 2005).

Izraelci kot tudi Američani (zlasti ameriški predsednik Bush) so bili prepričani, da bo zmaga Abasa prinesla boljšo in bolj optimistično prihodnost, ki bo zaznamovala mir in ustanovitev palestinske države (Li 2005: 12). To bi bilo najverjetneje mogoče doseči, če ne bi na parlamentarnih volitvah januarja 2006 zmagalo skrajno gibanje Hamas. Tako je Abas ostal brez podpore vlade in parlamenta, ki je v rokah Hamasa, kar pomeni, da ne sme sprejemati nikakršnih odločitev brez njune predhodne odobritve. Na vsak način si prizadeva vzpostaviti vlado narodne enotnosti, ki bo znala ukrotiti nasilje med različnimi frakcijami in bo pripomogla k rešitvi palestinsko-izraelskega konflikta.

4.4 Enostranski Šaronov umik iz Gaze in severnega dela Zahodnega brega

Ariel Šaron je 2. februarja 2004 šokiral svet z novico o izraelskem umiku iz Gaze, do katerega je dejansko prišlo 15. avgusta 2005. Ta naj bi bil posledica globokega političnega premika, ki sta ga povzročili dve nekoliko protislovni prepričanja, ki sta bili že od leta 2003 značilni za politiko takratnega premiera Šarona. Prepričan je namreč bil,

da ameriški mirovni načrt, imenovan Kažipot za mir oz. *Road Map*,¹⁹ ne vodi nikamor in da je sedanje stanje nevzdržno (Avineri 2005: 8). V intervjuju za izraelski časnik *Ha'aretz* je izjavil: »Kot del evakuacijskega načrta sem ukazal umik 7500 judovskih naseljencev iz Gaze, kjer živi okoli milijon Palestincev, na območje Izraela« (Reinhart 2006: 30).

Šaronov načrt se sprva zagotovo zdi pozitivna poteza in korak v smeri doseganja miru, saj je vsaj na prvi pogled upošteval formulo (zemlja za mir) nekdanjega premiera Jicaka Rabina. Po tej formuli naj bi se judovska država v zameno za sklenitev trdnega in trajnega miru z vsemi arabskimi državami umaknila z ozemelj, okupiranih v junijski vojni leta 1967 (Šterbenc 2004: 12). Čeprav Šaronov enostranski umik na prvi pogled zgleda kot korak naprej k prenehanju nasilja, gre za dobro premišljeno potezo. S tem ko je umaknil približno 2000 judovskih domov iz Gaze, je le še utrdil svojo moč na Zahodnem bregu in tam začel z gradnjo 6400 novih domov (Reinhart 2006: 87). Tako je dokazal, da se ne namerava odreči načrtu Velikega Izraela – *Eretz Yisrael*,²⁰ inkorporaciji

¹⁹ 30. aprila 2003 so ZDA s pomočjo OZN, EU in Rusije predstavile Kažipot za mir tako izraelski kot tudi palestinski strani. Po mnenju Busha naj bi t. i. ameriški mirovni načrt omogočil sprtima stranema, da bi končno zaživel v slogi in miru. Sporna vprašanja, ki so se pojavila v mirovnem načrtu, so zadevala status Jeruzalema, problem štirih milijonov palestinskih beguncev, prihodnost izraelskih naselij na zasedenih ozemljih, časovni načrt umika izraelske vojske z zasedenih ozemelj in oblikovanje palestinske avtonomije (Reinhart 2006: 11–29). Palestinci so Kažipot za mir sprejeli v celoti, Izraelci pa so imeli nekatere zadržke. Njihove zahteve so bile sledeče: razorožitev palestinskih terorističnih organizacij, prenehanje palestinskih napadov na Izrael, medtem ko bi Izrael še vedno lahko izvajal nasilje nad Palestinci. Izrael je želel ohraniti nadzor nad celotno Palestino, kar bi pomenilo, da bi nadzoroval vstop in izstop blaga in ljudi na in s palestinskih ozemelj, prav tako pa je zavrnil tudi predlog o vrnitvi palestinskih beguncev (Carter 2006: 159–160).

²⁰ Po mnenju Klemena Jelinčiča *Eretz Yisrael* ne pomeni Velikega Izraela. Gre za hudo napako, ki se pojavlja ne samo v slovenskem akademskem prostoru, temveč tudi v državah bivšega komunističnega bloka. *Eretz Yisrael* v dobesednem prevodu pomeni deželo Izrael, katere meje še niso povsem natančno določene. O Velikem Izraelu se torej govori le izven Izraela. Da bi lahko razumeli, zakaj se v slovenski literaturi še vedno pojavlja napačen prevod, je potrebno poznati zgodovinsko ozadje. Leta 1967 je Jugoslavija prekinila stike z Izraelom. Ena glavnih ideologij socializma in komunističnega bloka, torej tudi Jugoslavije, je bil anticionizem. Prišlo je do močnega ideološkega spora med evropskim socializmom in cionizmom. Zaradi tega je na večini fakultet bivše socialistične Evrope prisotna antiizraelska ideologija, ki že velikokrat meji na antisemitizem. Na Zahodu je torej povsem znano, da se vzhodnoevropskih

največjega dela okupiranih ozemelj v ozemeljsko sestavo judovske države in da je izredno sposoben taktik, ki je za uresničitev cilja pripravljen uporabiti vse mogoče politične ukane (Šterbenc 2004: 13).²¹ Z napovedjo umika je Šaron dosegel preusmeritev pozornosti mednarodne skupnosti in drugih pomembnejših mednarodnih akterjev od Zahodnega brega. Ker se je celotna mednarodna skupnost začela ukvarjati s problemom Gaze, je Šaron lahko v miru nadaljeval z gradnjo varnostnega zidu in judovskih naselij. Njegov cilj je bil v sestavo dežele Izrael vključiti 58 odstotkov Zahodnega brega, hkrati pa z razvejenim sistemom varnostnega zidu, cestnega omrežja, pregrad in nadzornih točk palestinsko skupnost na Zahodnem bregu razbiti na tri ozemeljsko nepovezane enklave okrog mest Nablus, Jenin in Hebron. Zato bi bila prihodnja palestinska država vse kaj drugega kot resnična država. Dejstvo je, da morajo v skladu z mednarodnim pravom za vzpostavitev države obstajati trije elementi – ozemlje, prebivalstvo in suverenost²² (Šterbenc 2004: 13). Po mnenju istega avtorja (2004: 13) »na ozemlju, ki ga izraelski premier predvideva za palestinsko državo, palestinska oblast vsekakor ne bi bila suverena, saj zaradi ozemeljske nepovezanosti ter prisotnosti izraelske vojske med enklavami ne bi mogla dejansko delovati neodvisno od zunanjih akterjev, to je Izraela, hkrati pa bi bila tudi povsem ekonomsko odvisna od zunanje pomoči.«

V skladu s Šaronovim načrtom o enostranskem umiku naj bi Izrael še naprej nadzoroval zunanje meje, vhod in izhod iz Gaze, imel pravico preletavati zračni prostor ter nadzorovati mejo z Egiptom t. i. *Philadelphi Route*.²³ Če bi znotraj Gaze izbruhnili

strokovnjakov ne sme spraševati o Izraelu, ker so večinoma vsi antisemiti. Dejstvo je, da v nobeni zahodni literaturi ni zaznati pojma Veliki Izrael.

²¹ V nasprotju s Primožem Šterbencem je Klemen Jelinčič prepričan, da si je Šaron resnično želel vzpostaviti mir in ni šlo zgolj za taktično potezo preusmerjanja pozornosti, kot so poudarjali slovenski mediji. Povsod drugod v Zahodnem svetu, razen v Sloveniji, so mediji prikazovali, da je Šaron resnično storil korak naprej k doseganju miru in normalizaciji odnosov. Predvsem si je želel, da prihodnjim generacijam ne bi bilo več potrebno umirati na frontah. Tak način razmišljanja je povzročil, da je decembra 2005 v njegovo novoustanovljeno stranko Kadima vstopil nekdanji vodja laburistov, Šimon Peres.

²² Suverenost je v mednarodnem pravu definirana kot vrhovna oblast države na njenem ozemlju, ki izključuje oblast drugih držav in ni podrejena nikakršni višji oblasti (Andrassy in Degan v Šterbenc 2006a: 763).

²³ Prehod, ki povezuje Egipt z Gazo. V skladu s sporazumi iz Osla leta 1993 je prešel v roke izraelske vojske. Septembra 2005 je izraelska vojska predala kontrolo prehoda egiptovski vojski (Waked 2006).

nemiri ali bi bilo zaznati grožnjo, si Izrael pridružuje pravico do vojaške intervencije (Reinhart 2006: 46). Dejstvo je, da sta njegovemu načrtu ostro nasprotovali ne le dve desničarski stranki, temveč tudi finančni minister in nekdanji premier Benjamin Netanjahu. V znak nestrinjanja so zapustili njegovo vladajočo koalicijsko vlado. Parlamentarno večino si je uspel zagotoviti samo tako, da je v vlado vzel laburistično stranko Šimona Peresa (Avineri 2005: 8).

Sredi februarja, natanko pol leta pred začetkom uresničevanja Šaronovega načrta, je okoli 800 izmed 1700 judovskih družin, živečih v Guš Katifu na jugu Gaze in v severni Samariji, izrazilo željo o prostovoljni zapustitvi svojih domov v zameno za finančno nadomestilo. Izmed preostalih 900 družin pa naj bi bilo 300 takih, ki naj bi predstavljale težavo pri uresničevanju evakuacijskega načrta, saj so goreče nasprotnice Šaronovega načrta (Reinhart 2006: 93). Dejstvo je, da večina judovskih družin še do danes, čeprav je minilo že več kot leto dni od evakuacije, ni dobila finančnega nadomestila. Še vedno živijo v hotelskih sobah in t. i. kontejnerjih, čeprav so jim bila v zameno za umik iz Gaze obljubljena stanovanja (Reinhart 2006: 96). Zagotovo se je 15. avgusta 2005 v najtežji vlogi znašlo 55.000 pripadnikov izraelske vojske in policije, ki so bili primorani uresničiti Šaronov načrt. Po petih vojnah,²⁴ ki so jih za obstoj in ozemeljsko širitev Izraela bili z arabskimi sosedami, je bila ločitev od Gaze najobsežnejša in najbolj kompleksna operacija v njihovi zgodovini, saj ni šlo za bitko s sovražnikom, temveč za bitko med Izraelci (Šurk 2005c: 16). Judovski naseljenci so poskušali v vojaki vzbuditi občutek krivde, kar je posledično privedlo do tega, da so mnogi med njimi hitreje klonili, kot bi v boju s sovražnikom. Po mnenju Arija Šavita (v Šurk 2005c: 17), komentatorja izraelskega časnika *Ha'aretz*, »je mnoge Izraelce obšel strah, da je vrnitev dela ozemlja

²⁴ Prva vojna za neodvisnost je potekala med letoma 1948 in 1949. Povod zanjo je bila ustanovitev judovske države Izrael. Izrael so napadle vse sosednje arabske države. Jordanija je zasedla Zahodni breg, Egipt, Gazo, Jeruzalem pa je bil razdeljen na dva dela: vzhodni del je zasedla Jordanija, zahodni del pa Izrael. Leta 1956 je sledila sueška kriza, kjer je Izrael napadel Egipt in v osmih dneh zavzel celotni Sinajski polotok. 5. junija 1967 se je pričela šestdnevna vojna za neodvisnost, ko je Izrael zavzel Zahodni breg, Gazo, Sinajski polotok, Golansko planoto ter si priključil tudi vzhodni del Jeruzalema, oktobra 1973 pa se je pričela jomkipurska vojna, ko sta Sirija in Egipt napadla Izrael na največji judovski praznik jomkipur (Nikolić 2002: 36–38). Leta 1982 pa se je pričela peta arabsko-izraelska vojna, ko je Izrael vdrl v Libanon iz njega pregnal PLO (Novak 2001: 18).

Palestincem po 38 letih vojaške zasedbe prvi korak do vrnitve Židov v diasporo. Zaradi zgodovinske izkušnje je bojazen razumljiva, zaradi realnosti pa neutemeljena. Židje imajo svojo državo. Vračajo se v Izrael. Njegove meje še niso določene.«

Potrebno je tudi omeniti, da so ZDA prvič v zgodovini izvedle pritisk na Izrael, naj ta pohiti s svojim evakuacijskim načrtom. Svet enostavno ni bil več pripravljen tolerirati načina, kako ZDA slepo podpirajo Izrael (Reinhart 2006: 131). Drugi vzrok je mogoče najti v padcu podpore ameriškemu predsedniku Georgu Bushu, ki je trenutno manj kot 40-odstotna. Državljeni ZDA so bili prepričani, da je ponovna izvolitev Busha povzročila, da je svet manj varen, kar se nanaša zlasti na vojno v Afganistanu in Iraku (Reinhart 2006: 108). Čeprav so ZDA svetu poskušale pokazati, da bodo v odnosu do Izraela vodile bolj trdo politiko, je Bush takoj po napovedi umika iz Gaze o Šaronu začel govoriti kot o človeku poguma in zgodovinskih dejanj. Bush je nato aprila, štiri mesece pred začetkom evakuacije, med sestankom s Šaronom v Washingtonu kot prvi ameriški predsednik v zgodovini eksplicitno poudaril, »da se Izraelu zaradi novih dejstev na terenu ne bo treba umakniti na meje, ki so obstajale 4. junija 1967, in naj bi torej lahko obdržal večino okupiranega ozemlja na Zahodnem bregu« (Šterbenc 2004: 14).

Uresničitev Šaronovega načrta 15. avgusta 2005 je posledično pomenila, da se izraelska vojska ne sme več zadrževati znotraj Gaze, prav tako pa nima pravice nadzorovati meje z Egiptom in prehoda v Rafi. Zato je EU predlagala, da bi nadzorovala promet v Gazi in zunaj nje, s čimer pa se ni strinjala izraelska stran, ki je nato v znak nestrinjanja popolnoma zaprla prehod v Rafi. Slednjega je nadomestila z novo kontrolno točko v Kerem Šalomu na izraelsko-egiptovski meji, le lučaj stran od Gaze. Ves promet, namenjen v Gazo ali iz nje, mora tako preko izraelske kontrolne točke, kar pomeni, da nima Gaza nikakršne povezave z zunanjim svetom. Izrael opravičuje svoje dejanje, češ da je bila namestitev kontrolnih točk nujna, saj bi se v nasprotnem primeru povečalo število pretihotapljenega orožja iz Egipta. Resnica pa se skriva drugje. V interesu Izraela je, da slabi ekonomski razvoj Gaze, zmanjšuje naravni prirastek in spreminja to področje v eno najrevnejših na svetu. Samo tako bo prisilila Palestince, da se bodo sprijaznili z obstoječo situacijo, sprejeli življenje zapora na prostem in prenehali s samomorilskimi napadi (Reinhart 2006: 133).

Izraelski varnostni kabinet je 15. novembra 2005 le sprejel sporazum o gibanju in dostopu, s čimer je EU prvič v zgodovini podelil pravico, da lahko nadzoruje vstop in izstop ljudi v Gazo preko kontrolne točke v Rafi, medtem ko bo promet še vedno potekal preko prehoda Kerem Šalom pod nadzorom Izraela. Vstop v Gazo bo mogoč samo s palestinsko osebno izkaznico, za vse ostale (diplomati, tuji investitorji, tuji predstavniki) bodo veljala posebna določila izraelske vlade. To pomeni, da bo morala palestinska avtonomna uprava 48 ur pred prihodom tujih predstavnikov o tem obvestiti izraelsko vlado, ta pa bo v roku 24 ur odobrila ali ne njihov prihod (Reinhart 2006: 135).

Dejstvo je, da Gaza še vedno ostaja gospodarsko popolnoma odvisna od Zahodnega brega, kar vključuje redne prevoze tovornjakov z osnovnimi življenjskimi dobrinami z Zahodnega brega preko Izraela in prehodov Erez in Karni na severni meji Gaza-Izrael (Save the Children UK 2006: internetni vir 14). Po podatkih predstavnika Svetovne banke Nigela Robertsa (v Reinhart 2006: 136) je pred izbruhom 2. palestinske intifade 28. septembra 2000 približno 225 tovornjakov dnevno prečkalo omenjena prehoda, v primerjavi s 35 šest mesecev pred začetkom uresničevanja Šaronovega načrta. V zadnjih dveh mesecih pa se je situacija drastično poslabšala, saj le še 12 tovornjakov dnevno prispe v Gazo. Po mnenju Chrisa McGreala (v Reinhart 2006: 141–142) dopisnika časnika *Guardian*, je situacija v Gazi iz dneva v dan bolj kritična. Bruto družbeni proizvod na prebivalca se je v zadnjih treh letih znižal za 40 odstotkov, medtem ko je stopnja revščine že dosegla 70 odstotkov. Podhranjenost je mogoče primerjati s tisto v podsaharski Afriki, saj več kot polovica vseh palestinskih družin zaužije le en obrok dnevno (Carter 2006: 176).

Od konca septembra pa vse do začetka novembra 2005, ko je OZN zahtevala opustitev takšne taktike, je izraelsko letalstvo preletavalo zračni prostor v Gazi na izredno nizki višini z namenom prebitja zvočnega zidu, kar mu je tudi uspelo. Palestinsko ministrstvo za zdravje je večkrat opozorilo, da takšen način izraelskega zastraševanja povzroča hude duševne motnje pri otrocih, splave, srčne kapi, hude krvavitve in okvare sluha. Po mnenju izraelskega obrambnega ministrstva so Palestince želeli le prestrašiti, da bi prenehali s samomorilskimi napadi (Reinhart 2006: 141–142). Pred kratkim je dr. Khalid Dahlan, psihiater iz Gaze, opravil raziskavo, ki je pokazala zastrašujoče rezultate. Izmed vseh otrok, ki jih je uspel intervjujati, jih kar 99,4 odstotka trpi hude psihične

travme. Kaj je privedlo do takšnega rezultata? Podatki kažejo, da je 99,2 odstotka teh otrok izgubilo domove, 96,6 odstotka jih je bilo priča streljanju. Četrtnina teh otrok pa je izgubila starše (Pilger 2007: 20).

Dejstvo je, da pogoji za življenje v Gazi nikakor niso v skladu s četrto ženevsko konvencijo,²⁵ ki je bila sprejeta 12. avgusta 1949, Izrael pa jo je ratificiral leta 1951. Konvencija govori o zaščiti civilnih oseb (talci, diplomati, vohuni) v času vojne pod vojaško okupacijo in prepoveduje mučenje, kolektivno kaznovanje ter kakršnokoli obliko ponovnega naseljevanja civilistov okupacijske sile na že okupirano območje (Palestine facts 2006: internetni vir 16). Prav slednje bo zagotovo kršeno, saj je izraelski premier Ehud Olmert pred kratkim (novembra 2006) razširil vladno koalicijo s skrajno konservativno in judovskim naseljencem naklonjeno stranko Izrael Bejtenu (Izrael naš dom).²⁶ Na njenem čelu je Avigdor Lieberman, ki je vroč zagovornik naseljevanja Judov na palestinskem ozemlju (Slovenska tiskovna agencija 2006a). Prav slednjega je Olmert imenoval za podpredsednika vlade in ministra za strateške grožnje. Njegov prihod v vlado, ki jo mika nepremišljena uporaba sile, predstavlja nevarnost za vso regijo (Ramonet 2006: 1).²⁷ Izraelski časopis *Ha'aretz* (v Ramonet 2006: 1) je opozoril: »Izbira najbolj neodgovornega voditelja, ki je popolnoma brez zadržkov, za ministra za strateške grožnje je sama po sebi strateška grožnja. Liebermanova nezmernost in njegove neprimerne izjave – ki so primerljive samo z izjavami iranskega predsednika – lahko povzročijo katastrofo v regiji.« Gre namreč za najnevarnejšega politika v zgodovini

²⁵ Obstajajo štiri ženevske konvencije (ž. k. za izboljšanje usode ranjenih in bolnih v oboroženih silah v vojni, ž. k. za izboljšanje usode ranjenih, bolnih in brodolomcev v oboroženih silah na morju, ž. k. o ravnanju z vojnimi ujetniki ter ž. k. za zaščito civilnih oseb med vojno), ki so bile sprejete leta 1949. Vse štiri ženevske konvencije so postale del običajnega prava. Nanašajo se na vse države, ki so v sporih, in na vse strani, vpletene v oborožene spopade. Te konvencije so bile leta 1977 dopolnjene z dodatnima protokoloma, ki naj bi upoštevala razvoj oboroženih spopadov (Wikipedia 2006: internetni vir 15).

²⁶ Gre za ekstremistično stranko, katere člani so predvsem izseljenci iz nekdanje SZ, ki jih pogosto obtožujejo ksenofobije (Ramonet 2006: 1).

²⁷ Po mnenju Klemena Jelinčiča, Lieberman najverjetneje ne bo eden izmed ključnih igralcev pri kreiranju izraelske politike, je pa dobro, da je prišel v vlado. Njegov prihod bo namreč omogočil izraelski levici, da se postavi na noge in analizira, kaj vse je v preteklosti napačno storila. Res je, da je postal podpredsednik vlade, vendar to v Izraelu ne igra nikakršne vloge. Gre le za diplomatsko potezo, kako nekoga potolažiti.

Izraela, ker predstavlja mešanico nacionalizma, avtoritarizma in diktatorske miselnosti (*Ha'aretz* v Ramonet 2006: 1).

Izrael je mnenja, da nikakor ne krši četrte ženevske konvencije, saj naj bi v šestdnevni vojni leta 1967 povsem legalno zasedel tako Gazo kot tudi Zahodni breg, ki sta prej pripadala Egiptu in Jordaniji. Četrta ženevska konvencija v členu 49(6) določa, da okupacijska sila ne sme pregnati ali preseliti²⁸ dela svojega prebivalstva na ozemlje, ki ga je okupirala (Dokument št. 9). Po ocenah Visokega komisariata Združenih narodov za begunce naj bi bilo okoli tri in pol milijona palestinskih beguncev, ki jim Izrael ne dovoljuje, da bi se vrnil v domovino. Dejstvo je, da Izrael zavestno krši ne le člen 49(6) četrte ženevske konvencije, temveč tudi člen 147, »ki med hude kršitve Konvencije uvršča uničenje ali prisvojitve lastnine, ki ni opravičeno z vojaškimi potrebami in je storjeno protizakonito ter brezobzirno«, in člen 33(2), »ki prepoveduje rop« (Mazzawi in dr. v Šterbenc 2006a: 755).

²⁸ Množične transferje je Izrael uporabljal zlasti leta 1948 v času prve arabsko-izraelske vojne (povod zanjo je bila ustanovitev judovske države Izrael), ko je deportiral 500.000 do 750.000 Palestincev (večinoma moških med petnajstim in štiridesetim letom) iz njihovih domov v Gazi in Zahodnem bregu. Palestinci imenujejo to obdobje *nakba*, kar pomeni katastrofa (Reinhart 2006: 172).

Slika 4.4.1: Zemljevid Gaze po uresničitvi Šaronovega načrta avgusta 2005

Internetni vir 17: MidEastWeb (2006): Map of Israeli Disengagement. Dostopno na http://www.mideastweb.org/israel_disengagement_map_2005.htm (27. 11. 2006).

4.5 Zaostritev situacije – Zmaga Hamasa

Hamas pomeni moč, gorečnost, vnemo, pogum in je kratica za Harakat Al Mukavama Al Islamiya – islamsko odporniško gibanje, ki se je razvilo iz organizacije Muslimansko bratstvo.²⁹ Ustanovljeno je bilo 14. decembra 1987 na območju Gaze in ima približno 750–1.200 aktivnih članov (Herzog 2006: 83). Dejstvo je, da je Hamas bolj razvit v Gazi kot na Zahodnem bregu in posledično ohranja tudi veliko mero samostojnosti, medtem ko je na Zahodnem bregu močno odvisen od PLO-ja (Novak

²⁹ Organizacijo Muslimansko bratstvo je leta 1928 v Egiptu ustanovil Hasan Al Bana (Hroub in Milton-Edwards v Šterbenc 2006a: 752).

2001: 19). Glavni center aktivnosti so mošeje, kjer se mobilizirajo člani in kjer so zborna mesta pred razdeljevanjem letakov in demonstracijami, večje število Hamasovih aktivistov pa je tudi verskih funkcionarjev v mošejah. Organizacija, na čelu katere je bil do smrti marca 2004 šejk Ahmed Jasin (ustanovitelj in duhovni vodja Hamasa), je razdeljena na več kril:

- Vojaško krilo, ki je začelo delovati v zgodnjih 80. letih in je skrbelo za napade na izraelske cilje.
- Varnostno krilo je bilo ustanovljeno leta 1986 in je skrbelo za kaznovanje Palestincev, ki so se prekršili proti islamskim vrednotam (prostitucija, trgovina z mamili).
- Informacijsko krilo skrbi za izdajanje literature.
- Operativno krilo skrbi za usmerjanje množic (organiziranje in vodenje demonstracij, pokopavanje ljudi, ubitih med spopadi, ter pomoč njihovim družinam).
- Kot krilo pa lahko pogojno štejemo tudi vso infrastrukturo, ki skrbi za novačenje članov in zbiranje denarja (Novak 2001: 18–19).

Glavni cilj Hamasa je vzpostavitev islamske države, ki se bo raztezala od Sredozemskega morja do reke Jordan (Herzog 2006: 83). Prizadeva pa si tudi izobraziti in obveščati javnost o slabih življenjskih razmerah Palestincev, ki živijo pod izraelsko okupacijo, zagotoviti denarno pomoč družinam, ki so izgubile vir dohodka, zagotoviti bivališča ljudem, katerih domove je uničila ali zaplenila izraelska vojska, ter zagotoviti poceni zdravniško oskrbo. Edini način rešitve palestinskega vprašanja vidi v džihadu, ki pa ne pomeni le svete vojne oz. oboroženega boja, ampak tudi vzgojo mladih (Novak 2001: 19).

25. januarja 2006 so palestinski volivci prvič po letu 1996 volili nov, 132-članski parlament, kljub predhodnim prepovedim Izraela, ki Palestincem sprva ni dovoljeval izvedbe volitev v okupiranem vzhodnem Jeruzalemu, kjer živi okoli 123.000 Palestincev. Ameriški predsednik Bush je bil tisti, ki je izvedel pritisk na takrat še vršilca dolžnosti izraelskega premiera Ehuda Olmerta, naj Palestincem v vzhodnem delu Jeruzalema omogoči dostop do volišč (Reinhart 2006: 143–144). Volitve je opazovalo 20.000 domačih in 950 tujih opazovalcev, ki jih je vodil nekdanji ameriški predsednik Jimmy

Carter, medtem ko je EU na volitve poslala svojo doslej največjo misijo opazovalcev, okoli 150. Za volitve je bilo registriranih okoli 1,35 milijona volivcev (volilna udeležba je bila 78-odstotna), ki so volili, kot že omenjeno, 132 članov razširjenega palestinskega zakonodajnega sveta, od tega polovico po proporcionalnem, polovico pa po večinskem sistemu. Vsak volivec je tako dobil dva volilna lističa. Na 1100 voliščih so tako lahko izbirali med 414 kandidati iz 16 volilnih okrožij in 314 kandidati z enajstih nacionalnih volilnih list (Slovenska tiskovna agencija 2006b).

Po javnomnenjskih raziskavah naj bi glavni spopad potekal med vladajočim sekularnim gibanjem Fatah in skrajnim gibanjem Hamas, ki se je tokrat prvič potegoval za poslanske sedeže. Dejstvo je, da nihče ni pričakoval tako prepričljive zmage Hamasa, zato so bili volilni izidi nedvomno hud šok za izraelsko vodstvo, ki je upalo, da bosta njihova uradna sogovornika še naprej zmernejši Fatah in Abas. Slednji sicer ostaja predsednik, vendar brez podpore parlamenta in vlade, ki je v rokah Hamasa. Po volitvah sta odstopila tudi palestinski premier Ahmed Kurej in njegov kabinet, Fatah pa se je javno odpovedal vladnemu sodelovanju s Hamasom, saj ta ni želel priznati PLO kot edine predstavnice palestinskega naroda, hkrati pa tudi ni želel priznati vseh sporazumov med Izraelom in PLO, torej tudi vseh sporazumov iz Osla (Medvešek 2006a: 42). Hamas je tako dobil 74 sedežv, Fatah, ki je imel v minulih desetih letih večino v palestinskem parlamentu, absolutno oblast na ministrstvih palestinske uprave, v varnostnih enotah, lokalnih upravah in županijah, pa le 45 (Shikaki 2006: 116).

Tabela 4.5.1: Rezultati palestinskih parlamentarnih volitev 25. januarja 2006

	Politične stranke	Skupno število sedežev
1	Hamas	74
2	Fatah	45
3	Mučenik Abu Ali Mustafa	3
4	Tretja pot	2
5	Badil	2
6	Neodvisna Palestina	2
7	Neodvisni/drugi	4
	Skupaj	132

Internetni vir 18: prirejeno po Central Elections Commission Palestine (2006): The final distribution of PLC seats. Dostopno na <http://electronicintifada.net/video2/plcseats.pdf> (27. 11. 2006).

Pred volitvami so bili tako Izraelci kot tudi predstavniki Fataha trdno prepričani, da nima Hamas niti najmanjše možnosti za zmago: »Ne bo zmagal, ker pozna svoje meje,« je bil prepričan Marufa Zahran, veteran Fataha na zasedenih ozemljih in nekdanji župan mesta Kalkilja na Zahodnem bregu. »Hamas je otrok Muslimanskih bratov. Sklenil je vzeti toliko poslanskih sedežev, kot jih potrebuje, da bo močna opozicija. Če jih bodo volivci presenetili, bodo ministri za zdravje, socialo, lokalno vlado in izobraževanje, ne pa ministri, ki so zadolženi za pogajanja z Izraelom« (Šurk 2006a: 8). Zahran se je zmotil tako kot večina političnih analitikov in strokovnjakov. Vprašanje je, zakaj je toliko volivcev glasovalo proti Fatahu in za Hamas, čeprav ne podpirajo njihove ideologije? Odgovor je popolnoma preprost. Palestinski volivci so bili po neuspehih pogajanjih Fataha in PLO z Izraelom, korupciji in nesposobnosti v vrstah vladajoče stranke tako besni nanjo, da so edini izhod videli v stranki Hamas, ki jim je obljubila, da bo očistila ulice in uredila razmere na palestinskem ozemlju (Shikaki 2006: 122). Njen volilni program je poudarjal skrb za šolstvo, socialo in predvsem red na nemirnem ozemlju. Ker Hamas slovi po poštenju in držanju obljub, je bil to eden izmed razlogov, da so mu volivci v tako velikem številu zaupali svoje glasove (Medvešek 2006a: 43). Drugi ključni

razlog za zmago je bil, da je Hamas odstopil od svoje Ustanovne listine,³⁰ v kateri zahteva uničenje Izraela in islamsko državo od Sredozemskega morja do reke Jordan, in tako svoj politični program približal volivcem (Šurk 2006a: 8).

Le nekaj dni po volitvah se je situacija močno zaostila. Mahmud Al Zahar, ortodoksni vodja Hamasa v Gazi in nekdanji osebni zdravnik šejka Jasina, je od Izraela zahteval, da spremeni zastavo in z nje odstrani dve modri črti, ki naj bi bili simbola okupacije, saj naj bi predstavljali izraelske meje, segajoče do rek Evfrat in Nil. Hkrati je poudaril, da se Hamas ne bo odpovedal terorizmu oz. svoji obliki boja za svobodo palestinskega naroda. Ni pa izključil možnosti dolgoročnega premirja oz. *hudne*, vendar se takoj po volitvah še ni bil pripravljen pogajati z Izraelci (Medvešek 2006a: 44). Do *hudne* pa lahko pride le v primeru, da Izrael izpolni Hamasove zahteve: umik z ozemelj, ki jih je zasedel leta 1967, ter omogočanje geografske povezave med Gazo in Zahodnim bregom (International Crisis Group 2006: internetni vir 19). S tem bi Palestinci lahko vzpostavili svojo neodvisno državo. Židovska država pa ne bo pripravljena sodelovati s Hamasom toliko časa, dokler ta Izraelu ne bo priznal pravice do obstoja (Medvešek 2006a: 44–45). Februarja 2006 je tako imenovani kvartet (ZDA, EU, OZN in Rusija) napovedal, da bo zamrznil finančno pomoč palestinski upravi, če nova palestinska oblast ne bo Izraelu priznala pravice do obstoja, se odpovedala nasilju in sprejela sporazume, ki jih je podpisala prejšnja palestinska oblast pod vodstvom PLO oz. Fataha. Vodstvo Hamasa je na pritiske odgovorilo, da gre za kolektivno kaznovanje palestinskega naroda ter da bi morali najpomembnejši mednarodni akterji zahtevati konec izraelske okupacije in agresije (Gaube v Šterbenc 2006a: 753).

Letni proračun palestinskih oblasti je okoli 1,6 milijarde dolarjev. Od tega pride milijarda od zunanje pomoči, več kot polovico prispevajo evropske države, okoli sedemdeset milijonov pa so lani palestinskim oblastem nakazale ZDA. Preostanek dodajo

³⁰ Hamasova Ustanovna listina Izraelu nedvoumno odreja pravico do obstoja. Tako je že v preambuli dokumenta zapisana naslednja misel Hasana Al Bane: »Izrael se bo dvignil in bo ostal trden, dokler ga islam ne bo eliminiral, kot je eliminiral tisto, kar je bilo prej.« V členu 11 je zapisano: »Islamsko odporniško gibanje verjame, da je dežela Palestina islamska dežela, ki je bila zaupana muslimanskim generacijam do sodnega dne. Nihče se ne more odpovedati celoti ali celo delu te dežele« (Hroub v Šterbenc 2006a: 753).

mednarodne organizacije ter azijske in arabske države. Na slednje se lahko Palestinci še vedno zanesejo, vendar so tudi edine, na katerih pomoč lahko še upajo (Medvešek 2006a: 44–45).

Le dobre pol leta po palestinskih volitvah se je Abas odločil razpustiti palestinsko vlado, ki je sprejemala vedno bolj radikalne odločitve, ki so posledično zaostrovale situacijo v palestinsko-izraelskem konfliktu. 13. septembra 2006, potem ko sta palestinski predsednik in premier Abas in Ismail Hanija³¹ le dosegla dogovor o oblikovanju vlade narodne enotnosti, so ministri sedanje palestinske vlade Haniji izročili svoje odstopne izjave, kar je korak k oblikovanju vlade narodne enotnosti med Hamasom in Abasovim gibanjem Fatah. Kdaj bo dejansko prišlo do uresničitve njenega oblikovanja, pa je vprašanje časa (Slovenska tiskovna agencija 2006c).

Ko je bil svet že prepričan, da bo prišlo do umiritve nasprotij med Fatahom in Hamasom z oblikovanjem vlade narodne enotnosti, je decembra 2006 v Gazi izbruhnil val nasilja med sprtima strankama. Hamas je s težavo vodil vlado in vztrajno zavračal Abasove zahteve po oblikovanju koalicije, predvsem pa se ni strinjal s predsednikovim vztrajanjem, naj gibanje končno prizna Izrael kot državo, kar je ena največjih ovir za izboljšanje palestinsko-izraelskih odnosov in temelj za kakršnakoli pogajanja z Izraelci. Predsednik Abas je tudi pozval k predčasnim volitvam, česar Hamas najverjetneje ne bo sprejel. Za zadaj je privolil, kot sem že omenila, v oblikovanje vlade narodne enotnosti, izpustitev ujetnikov in prenehanje sovražnosti. Hamasu enostavno ni v interesu, da bi bile razpisane predčasne volitve, saj bi najverjetneje izgubil pred slabim letom pridobljeno oblast. Trmasta politika zaostrovanja odnosov z Izraelom mu leta 2006 ni prinesla večjih simpatij rojakov, katerih položaj se je le še poslabšal. Čeprav se je večinskemu delu palestinskega prebivalstva Fatah še pred enim letom zdel skorumpiran in zločinski, je trenutno najbolj sprejemljiv. Poleg tega pa je manj skrajna politika Abasovega gibanja ljubša Izraelu in zahodu, ki na radikalni islamski Hamas gledata z nezaupanjem (Medvešek 2006b: 50–53).

³¹ Hanija je bil med volilno kampanjo najbolj znan obraz Hamasa v medijih. Leta 1992 so ga s palestinskih ozemelj pregnali v Libanon. Velja pa za pragmatičnega voditelja, ki je že deloval kot posrednik med Fatahom in palestinskimi oblastmi (Medvešek 2006a: 43).

Dejstvo je, da je vseeno zaznati kanček optimizma v palestinsko-izraelskih odnosih, saj je 7. februarja Abasu v Meki le uspelo prepričati palestinskega premiera Hanijo o oblikovanju vlade narodne enotnosti (Issacharoff 2007). Slednja naj bi bila sestavljena v roku petih tednov (v njej Hamas ne bo več imel glavne besede). Spoštovati pa bo seveda morala pogoje, ki jih je načrtoval že bližnjevzhodni kvartet (OZN, ZDA, EU, in Rusija). Priznati bo morala Izrael, se odpovedati nasilju in spoštovati vse dosedanje palestinsko-izraelske sporazume (Soban 2007: 8).

4.6 Intervencija v Libanonu in palestinsko-izraelski konflikt

12. julija 2006, le tri dni pred vrhunskim zasedanjem voditeljev skupine G8 v St. Petersburgu, je šiitsko islamsko gibanje Hezbolah,³² na čelu katerega je šejk Hasan Nasrallah, prestopilo tako imenovano modro črto (mejo med Libanom in Izraelom, ki jo je določila OZN) in napadlo izraelsko vojsko, pri čemer je bilo osem vojakov ubitih, dva pa ugrabljena (International Crisis Group 2006: internetni vir 20). Razlog za ugrabitev dveh izraelskih vojakov je bila želja Hezbolaha po zmanjšanju pritiska na Hamas, ki je 25. junija ugrabil 19-letnega izraelskega vojaka Gilada Šalita in za njegovo izpustitev zahteval več sto Palestincev iz izraelskih zaporov (Šterbenc 2006b: 3). Po mnenju Šterbenca (2006b: 3) je Izrael pričel z napadi na Libanon v želji po preusmeritvi pozornosti od bistvenih problemov. »Če se bodo vsi ukvarjali samo z Libanom, se bo redko kdo ukvarjal z okupacijo palestinskih ozemelj,« je bil prepričan Izrael (Šterbenc 2006b: 3).

³² Hezbolah je nastal leta 1982 kot odgovor na izraelsko zasedbo (Šterbenc 2006b: 3). 6. junija 1982 je Izrael zaradi številnih napadov palestinskih oboroženih skupin na sever države sprožil drugo invazijo na Libanon, poimenovano operacija Mir za Galilejo. Cilj je bil izgon PLO iz izraelske severne sosedbe. Izraelska vojska je okupirala jug Libanona in dele Bejruta (A. M. 2006: 4). Po mnenju Šterbenca (2006b: 3) »je bil cilj Hezbolaha do vstopa v libanonsko politiko vzpostavitev islamske države. Trenutno velik pomen pripisuje boju proti zahodni hegemoniji na Bližnjem vzhodu: ne le proti Izraelu, ampak tudi proti ZDA in nekdanjim kolonialnim silam. Hezbolah se je od nekdaj solidariziral s Palestinci.« Drugače pa se Hezbolah le redko pogaja, ne priznava Izraela in je pod vplivom Sirije in Irana. Svoje predstavnike ima v libanonskem parlamentu in je del legalno izvoljene vlade (Ifimes 2006: internetni vir 21).

Tako je 13. julija izraelska vojska pričela bombardirati civilne infrastrukture na jugu Libanona,³³ razstrelila tri vzletne in pristajalne steze in tako zaprla mednarodno letališče v Bejrutu, z obmorsko blokado pa onemogočila dobavo goriva libanonski prestolnici (Barnea 2006: 24). Izrael je torej poskušal doseči tisto, kar mednarodni skupnosti in vladi v Bejrutu ni uspelo z resolucijama VS OZN številka 1559³⁴ in 1680,³⁵ sprejetima 2. septembra 2004 oz. maja 2006: uničiti vojaško moč islamskega gibanja na izraelski severni meji, razorožiti Hezbolah, ki si od junija 2000 lasti zmago nad izraelsko vojsko po njenem umiku z juga Libanona (24. maj 2000) po 18 letih zasedbe, ter libanonsko vlado prisiliti k razporeditvi pripadnikov redne vojske na južni meji z Izraelom (Šurk 2006b: 3). Ehud Olmert je bil prepričan, da Izrael ni imel druge izbire kot napad: »Nismo mogli dopustiti, da se teroristična organizacija na naši meji okrepi in dobi še več raket. Če Izrael ne bi prišel v ofenzivo, bi kmalu prišel dan, ko bi Hezbolah povzročil neprimerljivo škodo« (Slovenska tiskovna agencija 2006d).

Izraelski napad na Libanon bi lahko primerjali s tistim na Gazo. Tako v enem kot v drugem primeru ofenziva ni bila časovno omejena, pa tudi sredstva so bila enaka. Izraelska vojska v Gazi je z ukrepi kolektivnega kaznovanja civilnega prebivalstva in z uničevanjem infrastrukture spodkopavala palestinsko upravo in Hamas, medtem ko je v Libanonu poskušala streti Hezbolah z grožnjami libanonski vladi, z bombardiranjem šiitskih civilistov na jugu in vzhodu države ter v predmestjih Bejruta. Z bojnimi opomini, kakršen je razstrelitev letaliških stez, pa je opozarjala pripadnike drugih verskih ločin, da ne bodo umirali samo šiiti, če Hezbolah ne bo vrnil zajetih vojakov (Šurk 2006b: 3).

Kot je bilo zapisano v eni najvplivnejših revij v ZDA *Middle East Report*, 25. julija 2006 (v International Crisis Group 2006: internetni vir 22), bi bilo mogoče krizno situacijo v Libanonu in Gazi rešiti, če bi se upoštevalo naslednje:

³³ Predvsem na območju do reke Litani, pozneje še dolino Bekaa, kjer potekajo najpomembnejše transportne poti za oskrbo Hezbolaha iz Sirije. Še pozneje so pričele izraelske letalske enote bombardirati južni Bejrut, Tir in druge zanje pomembne točke (Ifimes 2006: internetni vir 21).

³⁴ Za resolucijo je glasovalo devet držav (Angola, Benin, Čile, Francija, Nemčija, Romunija, Španija, Velika Britanija in ZDA), nihče ni bil proti, šest držav pa se je glasovanja vzdržalo (Alžirija, Brazilija, Kitajska, Pakistan, Filipini in Rusija) (Dokument št. 10).

³⁵ Za resolucijo številka 1680, ki je nadaljevanje resolucije številka 1559, je glasovalo 13 držav, nihče ni bil proti, dve državi pa sta se vzdržali (Kitajska in Rusija) (Dokument št. 11).

a) Gaza

- Krizi bi se morali obravnavati ločeno.
- Hamas bi moral izpustiti izraelskega vojaka Gilada Šalita, PAU pa bi morala preprečiti nadaljnje vojaške operacije.
- Tudi Izrael bi moral sočasno prenehati z ofenzivnimi vojaškimi operacijami na zasedenih območjih in izpustiti palestinske zapornike.

b) Libanon

- Tako Izrael kot Libanon bi morala vzajemno prenehati z napadi.
- Libanon bi moral odobriti prihod učinkovitih mednarodnih sil, ki bi bile nameščene vzdolž modre črte na jugu Libanona.
- Potrebni bi bili razorožitev Hezbolaha in reforma libanonskega političnega sistema.
- Pripadniki redne libanonske vojske bi morali biti razporejeni na južni meji z Izraelom.
- Libanonu bi bilo potrebno zmanjšati javni dolg in nameniti več finančne pomoči.
- Sirija bi morala svoj vpliv izkoristiti za pozitivno rešitev krize in razorožitev Hezbolaha.

Kakšni pa so bili odzivi na izraelski napad s strani svetovnih velesil? Tako Francija, Velika Britanija kot tudi Rusija so bile enotnega mnenja, da je izraelski napad na Libanon nesorazmerno vojaško dejanje z negativnimi posledicami, ki lahko Libanon vrnejo v njegova najtežja leta. Francija in Malezija (trenutno predseduje 57-članski Organizaciji islamske konference) sta se močno zavzemali za posredovanje VS OZN, saj sta bili prepričani, da bo to pripeljalo do rešitve konflikta. Britanska vlada se je pridružila mnenju ameriške zunanje ministrice Condoleeze Rice, ki je obsodila zajetje dveh izraelskih vojakov, češ da »spodkopava regionalno stabilnost in je v nasprotju z interesi izraelskega in libanonskega naroda« (A. M. 2006: 4). Tudi ameriški predsednik George Bush je bil med tistimi, ki so obsodili Hezbolah in Hamas kot glavna krivca za naraščajoče nasilje na Bližnjem vzhodu. Izraelu je svetoval, naj njegovo delovanje ne spodkopava krhke libanonske demokracije. Strinjal se je z nemško kanclerko Angelo

Merkel, da se ima Izrael sicer pravico braniti, toda pri tem ne sme oslabiti libanonske vlade, saj bi to ogrozilo prizadevanja za mir v regiji. Rusija je prav tako obsodila izraelski napad na Libanon in Gazo ter zahtevala izpustitev izraelskih talcev. Ruski zunanji minister Sergej Lavrov je bil prepričan, da zaradi izraelske akcije, ki je ni mogoče razumeti in opravičiti, trpi civilno prebivalstvo. Takratni japonski premier Koizumi je na poti na vrh G8 obiskal Izrael in se v Ramali sestal tudi s palestinskim predsednikom Abasom. Obljubil mu je nadaljnjo japonsko pomoč pri urejanju zdravstvenih in sanitarnih razmer. Dejstvo je, da je Japonska takoj za ZDA in EU njihov največji donator. V zadnjih dvanajstih letih je japonska pomoč presegla vrednost 833 milijonov dolarjev (A. M. 2006: 4).

34-dnevna morija med libanonskim gibanjem Hezbollah in izraelsko vojsko, v kateri je izgubilo življenje okoli 1300 civilistov, se je končala s sprejetjem resolucije VS OZN številka 1701 (11. avgust 2006). V resoluciji je bilo zapisano, da se morata sprti strani vzdržati nasilja, sovražnosti in prenehati z vojaškimi napadi. Izraelsko vojsko na jugu Libanona oz. modri črti naj bi postopoma zamenjala libanonska vojska in okrepljena misija UNIFIL (*United Nations Interim Force in Lebanon* – začasna vojska OZN v Libanonu), okoli 15.000 vojakov (Dokument št. 12). Libanonska stran je resolucijo soglasno potrdila, podprl jo je tudi generalni sekretar Hezbolaha šejk Hasan Nasrallah, ki pa je poudaril, da bodo odgovarjali na izraelske napade ter da si Hezbollah, vse dokler je na ozemlju izraelska vojska, pridružuje pravico do obrambe. Tudi izraelska vlada je potrdila resolucijo s 24 glasovi za (eden od ministrov se je vzdržal). Izraelska zunanja ministrica in ministrica za pravosodje Cipi Livni je dejala, da nobena vojska na svetu ne bi mogla razorožiti Hezbolaha zgolj z vojaškimi sredstvi, temveč je bila potrebna tudi diplomatska dejavnost. Obe državi sta popolnoma prenehali z vojaškimi napadi 14. avgusta 2006 (Slovenska tiskovna agencija 2006e). Dejstvo je, da je bila podpisana le prekinitev ognja. Za dosego trajnega miru pa bo potrebno storiti še mnogo več. Dokler bosta prisotna nestrpnost in podpihovanje, miru ne bo. Bo le premirje. Kdaj bo prekinitev ognja prerasla v trajni mir, pa je odvisno od političnih akterjev, mednarodne skupnosti, ZDA in EU (Ifimes 2006: internetni vir 21).

5. ANALIZA VLOGE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ PRI REŠEVANJU KONFLIKTA

5.1 Evropska unija

Upam si trditi, da v okviru reševanja palestinsko-izraelskega konflikta EU predstavlja nekakšno protiutež ameriški politiki. Kot sem že večkrat omenila, ZDA podpirajo Izrael zaradi njegove strateško ugodne lege in tudi močnega vpliva judovskega lobija – AIPAC (*The American Israel Public Affairs Committee*). Dejstvo je, da imajo ZDA od konflikta precejšnjo korist, saj njihova ekonomija ustvarja velik dobiček s prodajo orožja Izraelu. Umiritev razmer oz. rešitev konflikta bi lahko izničila vir zaslužka (Nikolić 2002: 60). Na drugi strani pa je EU tista, ki je podpirala palestinsko stran, s finančnega vidika do januarja 2006, ko je na parlamentarnih volitvah zmagalo radikalno gibanje Hamas. V obdobju 1994–2001 je skupna pomoč palestinski strani znašala 3,47 milijarde evrov, kar predstavlja 54 odstotkov vse pomoči. Sredstva so bila namenjena zlasti izgradnji administrativne strukture, pomembne za delovanje palestinskih oblasti in izboljšanje razmer prebivalstva. EU je tudi pomagala pri usposabljanju palestinskih policijskih enot (Stojanov v Nikolić 2002: 63). Februarja 2006 pa se je EU poleg ostalih velesil odločila zamrzniti finančno pomoč palestinski upravi, če ta ne bo priznala Izraelu pravice do obstoja, se odpovedala nasilju in ne bo sodelovala pri nadaljnjih pogajanjih za doseg mirovnega sporazuma.

Čeprav je bila EU izključena iz neposrednih pogajanj za doseg sporazuma v palestinsko-izraelskem konfliktu, si je vseskozi, še posebno od začetka druge intifade septembra 2000, prizadevala za končanje nasilja. Ostro je tudi obsojala teroristične napade in spodbujala obnovo pogajanj na temelju Mitchellovega poročila, katerega podpisnik je bil Javier Solana (visoki predstavnik EU za skupno zunanjo in varnostno politiko) in Tenetovega načrta (Nikolić 2002: 64). Da EU res ni bila vključena v neposredna pogajanja, nam dokazuje vloga posebnega odposlanca EU za mirovni proces na Bližnjem vzhodu.³⁶ Njegova vloga je bila omejena zgolj na vzdrževanje stikov z vpletenimi stranmi, ZDA in drugimi zainteresiranimi državami, spremljanje pogajanj in

³⁶ Od 1996–2003 je bil to sedanji španski zunanji minister Miguel Angel Moratinos. Leta 2004 pa ga je nasledil belgijski diplomat Marc Otte.

možno svetovanje, prispevanje k izvajanjem mednarodnih sporazumov in poročanje Svetu EU o možnostih za posredovanje EU (Orhini v Nikolić 2002: 63).

EU je poleg ZDA, Rusije in OZN-a, podpisnica izjave (objavljena 10. aprila 2002) o razmerah na palestinskih ozemljih. V njej je zapisana zahteva o prenehanju nasilja in terorističnih napadov. Izrael pozivajo k umiku iz palestinskih mest in k spoštovanju mednarodnih humanitarnih načel (Mašanović v Nikolić 2002: 64). Aprila 2003 pa je EU skupaj z Rusijo in OZN sodelovala pri oblikovanju ameriškega mirovnega načrta, imenovanega Kažipot za mir, ki naj bi po mnenju Busha Palestincem in Izraelcem omogočil, da bi končno zaživel v slogi in miru. Sporna vprašanja, ki so se pojavila v načrtu, pa so zadevala (Dokument št. 13):

- status Jeruzalema,
- problem štirih milijonov palestinskih beguncev, ki so bili pregnani iz svojih domov v Izraelu,
- prihodnost izraelskih naselij na zasedenih ozemljih,
- časovni načrt umika izraelske vojske z zasedenih ozemelj,
- oblikovanje neke oblike palestinske avtonomije.

EU je odigrala ključno vlogo tudi s sprejetjem več deklaracij, in sicer: deklaracija iz Biarritza (13. oktober 2000), Luksemburga (9. oktober 2000), Berlinska deklaracija (24. – 25. maj 1999), Barcelonska deklaracija (16. marec 2002) in deklaracija iz Laekena (december 2001). V deklaraciji iz Biarritza EU poziva sprti strani, naj nemudoma prenehata z nasiljem. Pokazati morata takšno mero poguma in odgovornosti, da bo razum prevladal nad strahom, sovraštvom in ekstremizmom. Čeprav so pogajanja v Camp Davidu doživela polom, jih morata spoštovati kot osnovo, na podlagi katere bo mogoče doseči rešitev konflikta. V zadnjem delu deklaracije se je EU zavezala, da bo še naprej spodbujala Generalnega sekretarja OZN in visokega predstavnika EU za skupno zunanjo in varnostno politiko pri reševanju konflikta (Dokument št. 14). Deklaracija iz Luksemburga vidi edino rešitev za dosego miru v nadaljnjih pogajanjih med sprtima stranema. Ključno vlogo pripisuje palestinskemu predsedniku in izraelskemu premierju. Podobno kot resolucija VS OZN številka 1397 izpostavlja idejo dveh narodov, ki bosta v miru in sožitju zaživel drug ob drugem (Dokument št. 15). Berlinska deklaracija je izredno pomembna, saj je EU v primerjavi z ZDA podprla palestinska prizadevanja po

oblikovanju lastne države in pravici do samoodločbe. Suverena, miroljubna in demokratična palestinska država, ki bi jo bila EU pripravljena priznati, naj bi bila najboljše zagotovilo izraelske varnosti (Dokument št. 16). V Barcelonski deklaraciji EU poziva sprti strani, naj prenehata z napadi. Rešitve ni mogoče doseči z vojaškimi akcijami, temveč le s pogajanjem. V njej je izpostavljena zahteva po nujnosti implementacije resolucije VS OZN številka 1397, kjer je omenjena vizija dveh držav, izraelske in palestinske, ki naj bi v prihodnosti zaživele druga ob drugi v miru in sožitju. Nadalje je v deklaraciji zapisano, da si bo EU prizadevala za prenehanje vseh vrst nasilja, terorja, provokacij in hujskanja med sprtima stranema. Tako kot resolucija VS OZN številka 1397 tudi Barcelonska deklaracija zahteva, da sprti strani izpolnita tako Tenetov načrt kot tudi priporočila Mitchellove komisije. Najpomembnejše pa je, da se je EU zavzela, da bo s finančnimi sredstvi poskušala izboljšati življenjske razmere palestinskega naroda, spodbujala gospodarski razvoj in regionalno ekonomsko integracijo (Dokument št. 17). Kot sem že omenila, je EU palestinski avtonomni upravi ukinila finančna sredstva januarja 2006, tako da se situacija v Gazi in na Zahodnem bregu iz dneva v dan poslabšuje. Prizadeto je palestinsko zdravstvo, šolstvo, najhujša pa je lakota. Ogromno palestinskih otrok v Gazi je podhranjenih. To je bil ključni razlog, da so se nedavno Palestinci obrnili drug proti drugemu, saj so ostali zaprti za svojimi mejami, popolnoma izolirani od sveta in brez zunanje pomoči (Medvešek 2006b: 52). Pomembno pa je izpostaviti še deklaracijo iz Laekena, kjer je EU od PAU zahtevala razorožitev terorističnih organizacij kot sta Hamas in Islamski džihad, aretacijo ljudi, ki so bili vključeni v teroristične dejavnosti ter prenehanje z oboroženo intifado. Od izraelske strani pa je zahtevala sledeče: umik izraelske vojske iz zasedenih ozemelj, odprtje blokad na palestinskem ozemlju, ki Palestincem onemogoča normalen odhod na delo v Izrael, zamrznitev nadaljnjega naseljevanja Izraelcev na palestinsko ozemlje ter prenehanje z uničevanjem palestinske infrastrukture (Dokument št. 18).

Junija se je EU zavedla resnosti situacije. V ta namen je evropski parlament sprejel resolucijo o humanitarni krizi na Zahodnem bregu in v Gazi. Izrazil je globoko zaskrbljenost zaradi slabšanja humanitarnega, ekonomskega in finančnega položaja na palestinskih ozemljih. Evropski parlament je tako predlagal Svetu EU in Komisiji, naj

okrepita svoja prizadevanja, pri čemer naj upoštevata priporočila, da je treba (v Evropski parlament 2006: internetni vir 23):

- ukrepati v okviru četverice (EU, OZN, ZDA, Rusija) z namenom, da se čim prej zagotovi pretok pomoči, ki je bistvena za Palestince, prek humanitarnih agencij in nevladnih organizacij. Palestinskemu ljudstvu je potrebno s pomočjo začasnega mednarodnega mehanizma zagotoviti neposredno pomoč, ki se steka preko Svetovne banke ali drugih mednarodnih teles;
- povabiti vlade ZDA in drugih držav donatork, naj zagotovijo širok in prožen obseg tega mehanizma, hkrati pa je potrebno zagotoviti tudi finančni nadzor in preglednost izdatkov;
- dodobra razviti ta mehanizem, zato da se na palestinskih ozemljih prepreči velika humanitarna kriza;
- pozvati izraelsko vlado, naj nemudoma ponovno vzpostavi neposreden prenos zadržanih palestinskih davčnih in carinskih prihodkov, ki so bili blokirani od januarskih volitev 2006;
- oživiti proces institucionalne izgradnje v Palestini;
- nadaljevati s prisotnostjo EU v Rafi in izvajanjem sporazuma o gibanju in dostopu;³⁷
- oceniti položaj, v sodelovanju z visokim predstavnikom za skupno zunanjo in varnostno politiko, da se zagotovi skladnost ukrepov pomoči in da se lahko vodi dialog s palestinskimi oblastmi preko njihovega predsednika;
- zagotoviti, da bo v prihodnosti vsa pomoč pregledana v luči spoštovanja teh načel s strani palestinske vlade;
- v polni meri izkoristiti akcijski načrt s palestinsko oblastjo v okviru evropske sosedске politike.

Evropski poslanci so bili tudi mnjenja, da je nujno potrebno doseči dokončni mirovni sporazum, ki bo zajemal rešitev dveh držav, in odpoved nasilju tako s strani vlade kot

³⁷ Kot sem že omenila v poglavju o Enostranskem Šaronovem umiku iz Gaze in delov Zahodnega brega, je bil 15. novembra 2005 sprejet sporazum o gibanju in dostopu, s čimer je bila EU prvič v zgodovini podeljena pravica, da lahko nadzoruje vstop in izstop ljudi v Gazo preko kontrolne točke v Rafi (Reinhart 2006: 135).

tudi skupin, ki jo podpirajo. Ključnega pomena za sodelovanje med EU in palestinskimi oblastmi je priznanje Izraela s strani Hamasa. Slednji se mora odreči nasilju in izpolniti mednarodne obveze. Evropski parlament obsoja nadaljnjo širitev judovskih naselbin in zahteva takojšnjo zaustavitev gradnje, še posebej v vzhodnem Jeruzalemu. Hkrati pa tudi nasprotuje gradnji zidu čez meje iz leta 1967, se pravi na vzhodnem delu Zahodnega brega, kar je v nasprotju z mednarodnim pravom in ovira vnovično vzpostavitev dialoga (Evropski parlament 2006: internetni vir 23).

5.2 Organizacija združenih narodov

Podobno kot EU je tudi OZN izključena iz neposrednih pogajanj, ko je govor o reševanju palestinsko-izraelskega konflikta. Vendar pa kljub temu igra pomembno vlogo z mirovnimi operacijami, skrbjo za palestinske begunce s pomočjo UNRWA (*The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* – Visoki komisariat OZN za palestinske begunce na Bližnjem vzhodu) in s številnimi resolucijami o bližnjevzhodnem mirovnem konfliktu (Nikolić 2002: 65).

Najprej je potrebno izpostaviti UNRWA, ki velja za največjo človekoljubno agencijo OZN na Bližnjem vzhodu, saj nudi pomoč v obliki izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva več kot 4,3 milijona palestinskim beguncem, ki živijo v Gazi, na Zahodnem bregu, v Libanonu in Siriji. V okviru UNRWA deluje kar 27.000 prostovoljcev, ki so po večini tudi sami begunci in pomagajo kot zdravniki, učitelji in medicinske sestre (UNRWA 2006a: internetni vir 24). Najbolj je njihovo prisotnost občutiti v Gazi in na Zahodnem bregu. Po podatkih UNRWA večinsko populacijo v Gazi sestavljajo begunci (tri četrtine 1,4-milijonske populacije predstavljajo begunci, kar je približno 22,4 odstotka vseh palestinskih beguncev), ki so razporejeni v osmih begunskih taboriščih na prostem. Največji dotok beguncev, ki so prišli iz mest in vasi južno od Jaffe, je bilo zaznati leta 1948, v času prve arabsko-izraelske vojne. Dejstvo je, da begunci v Gazi niso enakomerno porazdeljeni. Največja koncentracija je v mestu Beach (severozahodni del Gaze), kjer živi približno 79.000 beguncev na površini manj kot en kvadratni kilometer. Posledično to negativno vpliva na prekomerno število otrok v šolah kot tudi pacientov v bolnišnicah (UNRWA 2006b: internetni vir 25). Celotna populacija

Zahodnega brega znaša 1,8 milijona, od tega je približno 687.542 registriranih beguncev. 70 odstotkov teh beguncev živi v mestih in vaseh, preostali pa v devetnajstih begunskih taboriščih na prostem. Podobno kot v Gazi se tudi tu UNRWA srečuje s prekomernim številom otrok v osnovnih šolah, saj je v povprečju kar 50 otrok v posameznem razredu, zato poteka pouk v 24 šolah dvoizmensko. Pomanjkanje šol gre pripisati začetku druge palestinske intifade. Drugi problem, s katerim se srečuje UNRWA, pa je pomanjkanje postelj v bolnišnicah in preveliko število pacientov (89 pacientov na zdravnika na dan). UNRWA upravlja s približno 33 bolnišnicami, 17 jih je v begunskih taboriščih, preostale pa so v vaseh in mestih. Vsem beguncem v taboriščih je omogočen tudi dostop do vode. UNRWA nameni 37.664 oz. 5,7 odstotkom vseh beguncev tudi denarno pomoč in pomoč v obliki hrane (UNRWA 2006c: internetni vir 26).

Pomoč beguncem v Gazi in na Zahodnem bregu s strani UNRWA je Izrael prekinil 1. aprila 2004, ko je ugotovil, da postajata vedno bolj odvisna od tuje pomoči. Tako je ostalo brez hrane približno 600.000 beguncev v Gazi in več kot polovica na Zahodnem bregu. Takratni visoki komisar OZN za palestinske begunce na Bližnjem vzhodu Peter Hansen³⁸ je poudaril, da bo ukinitve pomoči beguncem v Gazi in na Zahodnem bregu posledično privedla do revščine, izčrpanosti in podhranjenosti. Busheva administracija je javno izpostavila, da bo ukinila pomoč agenciji UNRWA v višini 120 milijonov dolarjev, če bo Peter Hansen ponovno imenovan za visokega komisarja. Slednji je užival podporo tako EU kot tudi arabskih dežel, kar pa ni bilo dovolj za ponovno imenovanje (Reinhart 2006: 55–58).

Pomembno vlogo pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta, čeprav ni prišlo do zelenih rezultatov, je OZN odigrala s sprejetjem štirih resolucij, in sicer: resolucija VS OZN številka 1397, 1402, 1403 in 1405. Resolucija VS OZN številka 1397, ki je bila sprejeta 12. marca 2002 s štirinajstimi glasovi za (Sirija se je vzdržala), predstavlja pomemben mejnik, saj je v njej prvič omenjena vizija obeh držav, izraelske in palestinske, ki naj bi v prihodnosti zaživel v miru in sožitju. V resoluciji je poudarjena zahteva po takojšnjem prenehanju vseh vrst nasilja, terorja, provokacij in

³⁸ Visoki komisar OZN za palestinske begunce na Bližnjem vzhodu je bil od 1. marca 1996 do 31. marca 2005, ko ga je zamenjala Karen Koning AbuZayd (World Learning 2006: internetni vir 27).

hujskanja. Od sprtih strani zahteva, da bosta izpolnili t. i. Tenetov načrt,³⁹ priporočila Mitchellove komisije in spoštovali mednarodno pravo (Dokument št. 19). Resolucija VS OZN številka 1402, sprejeta 30. marca 2002, je pravzaprav nadaljevanje predhodne resolucije. Zahteva takojšnje prenehanje vseh vrst nasilja, izraelska vojska se mora umakniti iz palestinskih mest, vključno z Ramalo. Obe strani morata nujno pričeti sodelovati s posebnim poslanikom ZDA generalom Zinnijem, kajti samo tako bo prišlo do implementacije Tenetovega načrta (Dokument št. 20). V aprilu sta sledili še dve resoluciji VS OZN številka 1403 in 1405. Prva, ki je bila sprejeta 4. aprila 2002, govori o nujnosti implementacije predhodne resolucije, medtem ko druga, sprejeta le dva tedna za tem, govori o skrb zbujajoči situaciji v palestinskih begunskih taboriščih, kot je Jenin, varnosti civilistov in spoštovanju mednarodnega prava. Poudarja nujnost dostopa zdravniških in drugih humanitarnih organizacij do palestinskega naroda (Dokument št. 21). Nobena izmed sprejetih resolucij ni prispevala k miru in prenehanju nasilja v palestinsko-izraelskem konfliktu. Le resolucija VS OZN številka 1701, sprejeta 11. avgusta 2006, o kateri sem govorila v predhodnem poglavju, je imela pozitiven učinek. Z njo se je končala 34-dnevna morija med libanonskim gibanjem Hezbollah in izraelsko vojsko.

Zakaj je OZN tako neuspešna pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta, čeprav velja za eno najpomembnejših organizacij? Če si ogledamo VS OZN, ki je pristojen za mednarodni mir in varnost, lahko ugotovimo, da gre znotraj njega za neenakomerno porazdelitev moči med državami, čeprav velja pravilo ena država en glas. ZDA so tiste, ki imajo v rokah vse niti.⁴⁰ V kar nekaj primerih so pokazale, da se čutijo dovolj močne v mednarodnem sistemu, da za svoje poteze ne potrebujejo soglasja VS oz. da lahko iz določenih zadev OZN enostavno izključijo ali pa ji namenijo le obrobno

³⁹ 13. junija 2001 je bil na predlog ameriške strani sprejet načrt za prekinitev nasilja na Zahodnem bregu in Gazi in obnovitev sodelovanja na varnostnem področju, imenovan tudi Tenetov načrt. Slednji predvideva obnovitev sodelovanja na varnostnem področju med palestinskimi oblastmi in izraelsko vlado, sodelovanje pri preprečevanju terorističnih napadov in oboroženih napadov ter preganjanju storilcev, umik izraelskih vojaških sil na položaje pred 28. septembrom 2000 ter odpravo zapore zasedenih ozemelj in odprtje cest, letališča in pristanišča v Gazi in mejnih prehodov (Nikolić 2002: 58).

⁴⁰ ZDA so v VS OZN več kot štiridesetkrat uporabile veto, s katerim so blokirale sprejetje resolucij, ki so bile kritične do Izraela (Carter 2006: 209).

vlogo, kakršno ima organizacija v mirovnih pogajanjih (Nikolić 2002: 65–66). To je ključni razlog, da v preteklosti ni prišlo do implementacije mnogih resolucij VS, saj so jim nasprotovale ZDA. Dejstvo je, da so ZDA izredno proizraelsko naravnane in bodo zelo redko pristale na resolucije, ki so v prid palestinskemu narodu. V ZDA je namreč izredno močan judovski lobi, kar je eden izmed razlogov, da ZDA namenjajo Izraelu tako vojaško kot tudi ekonomsko pomoč.

Kar se tiče mirovnih operacij OZN na področju Gaze in Zahodnega brega, lahko izpostavimo le eno, pa še v tem primeru ne gre za mirovno operacijo, temveč za pisarno posebnega koordinatorja OZN za Bližnji vzhod s sedežem v Gazi (UNSCO – *Office of the United Nations Special Coordinator*). Ta skrbi, da se mirovni sporazumi tudi v realnosti uresničijo in sodeluje na pogajanjih kot posrednik med sprtima stranema (The United Nations 2006a: internetni vir 28). Drugače pa so mirovne operacije OZN prisotne v južnem Libanonu (UNIFIL) in na Golanski planoti (UNDOF – *The United Nations Disengagement Observer Force*). Kot sem omenila že v predhodnem poglavju, naj bi mirovne sile OZN v skladu z resolucijo VS 1701 na jugu Libanona oz. modri črti postopoma zamenjale izraelsko vojsko. Njihov cilj je bil tudi zagotoviti humanitarno pomoč civilnemu prebivalstvu in omogočiti beguncem, da se vrnejo domov (The United Nations 2006b: internetni vir 29). Mirovne sile OZN na Golanski planoti, ki se jim v skladu z resolucijo VS OZN številka 1685 (13. junij 2006) izteče mandat 31. decembra 2006, pa poskušajo vzdrževati premirje med Izraelom in Sirijo (The United Nations 2006c: internetni vir 30).

5.3 OVSE

Istega leta kot Nato (1994) je tudi OVSE (na pobudo Italije, Španije in Francije) na četrtem zasedanju šefov vlad in držav v Budimpešti⁴¹ oblikovala posebno kontaktno skupino, v kateri sodelujejo strokovnjaki iz šestih sredozemskih držav: Maroka, Tunizije, Alžirije, Egipta, Izraela in Jordanije. Članstvo je skoraj identično Natovemu

⁴¹ Gre za mesto s simbolnim pomenom, saj se je prav tu med 5. in 6. decembrom 1994 Konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi (KVSE), ki obsega 55 držav (od Vancouvra do Vladivostoka), preimenovala v OVSE (OSCE 2007a: internetni vir 31).

mediteranskemu dialogu, le da tam sodeluje tudi Mavretanija. Pri svojem delu se kontaktna skupina naslanja na določbe Helsinške sklepne listine iz leta 1975,⁴² v kateri je omenjena tesna povezanost med evropsko varnostjo in varnostjo v Sredozemlju (Nikolić 2002: 67). OVSE tako vsako leto organizira mediteranske seminarje. Eden izmed prvih je bil leta 1995 v Kairu. Na teh seminarjih OVSE seznanja mediteranske države z delom v svojih misijah in jim podaja izkušnje s področja mehanizmov za gradnjo zaupanja (confidence-building measures) in varnosti (security-building measures). Svetuje jim, kako naj te uporabijo v svoji regiji (The Barcelona Process and Other Mediterranean Initiatives: Internetni vir 32). Konec oktobra 2000 je eden izmed mediteranskih seminarjev potekal v Portorožu. Udeležile so se ga tako države udeleženke OVSE-ja kot tudi predstavnice kontaktne skupine. Rdeča nit seminarja je bila, kako naj mednarodne organizacije, kot so EU, Nato in OVSE, okrepijo svojo prisotnost v mediteranski regiji in kakšne so izkušnje mediteranskih držav oz. predstavnic kontaktne skupine z mehanizmom gradnje zaupanja (OSCE 2007b: internetni vir 33). Egiptovska delegatka je OVSE pozvala, naj se aktivneje vključi v iskanje miru na Bližnjem vzhodu, zlasti v okviru palestinsko-izraelskega konflikta (Nikolić 2002: 68). To je bilo namreč obdobje, ko je mirovni proces pristal na mrtvi točki, saj je zaradi neuspešnih pogajanj v Camp Davidu prišlo do izbruha druge palestinske intifade.

Zakaj je vloga OVSE-ja pri reševanju palestinsko-izraelskega konflikta tako skromna?⁴³ Dejstvo je, da daje OVSE pri reševanju problemov prednost državam

⁴² Helsinška sklepna listina o varnosti in sodelovanju v Evropi je vojaško-politični sporazum, ki je bil sprejet 1. avgusta 1975 v Helsinkih. Je temeljni dokument in politična podlaga za delovanje OVSE. Ključna oz. temeljna načela listine (dekalog) so: suverena enakost držav, prepoved uporabe sile, nedotakljivost meja, teritorialna integriteta države, miroljubno reševanje sporov, nevmešavanje v notranje zadeve, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pravica do samoodločbe naroda, sodelovanje med državami in spoštovanje mednarodnega prava (Dokument št. 22).

⁴³ Po mnenju Darje Bavdaž Kuret je bil OVSE vzor razvoja v času kreiranja mirovnega procesa (čas Rabina in Peresa). Takrat so izraelski politiki razmišljali o kreaciji organizacije po vzoru OVSE-ja, ki bi omogočala komunikacijo in dialog med državami v regiji ter skrbela za varnost in sodelovanje. Ideja se je sicer razvijala v pravo smer, vendar do vzpostavitve takšne organizacije žal ni prišlo.

udeleženkam⁴⁴ in le redko poskuša iskati rešitve za konflikte na Bližnjem vzhodu. »Ključno oviro nadaljnemu razvoju partnerstva predstavljajo skromna finančna sredstva, s katerimi razpolaga organizacija, kot tudi mehanizem odločanja v okviru organizacije, ki vsaki članici zagotavlja pravico veta, kot tudi različni interesi držav članic« (Larrabee, Green, Lesser, Zanini v Nikolić 2002: 68).

5.4 Nato

Nato ne igra pomembne vloge v palestinsko-izraelskem konfliktu. Večji poudarek daje t. i. varnostnim operacijam v Afganistanu, boju proti pomorskemu terorizmu v Mediteranu in urjenju vojakov v Iraku (NATO 2006: internetni vir 35). Zakaj je temu tako? Gre predvsem za razlike v stališčih med ZDA in evropskimi zaveznici. ZDA podpirajo Izrael v smislu vojaške in ekonomske pomoči in zagovarjajo izraelsko politiko naseljevanja na Zahodnem bregu in v Gazi. Dejstvo je, da je v ZDA izredno močan in vpliven judovski lobi AIPAC,⁴⁵ kar je logična posledica, da ZDA vodijo proizraelsko politiko. Na drugi strani pa so evropske države, ki zlasti finančno podpirajo palestinsko stran⁴⁶ in kritizirajo izraelsko politiko na zasedenih ozemljih. Zaradi vseh naštetih nasprotij je nemogoče, da bi Nato lahko oblikoval koherentno politiko do Bližnjega vzhoda (Nikolić 2002: 67).

Potrebno je tudi izpostaviti, da je znotraj Nata decembra 1994 prišlo do oblikovanja mediteranskega dialoga. Države, ki sodelujejo v dialogu, so: Alžirija, Egipt, Izrael, Jordanija, Mavretanija, Maroko in Tunizija, medtem ko Sirija in Libanon nista vključena. Cilj dialoga je prispevati k višji stopnji regionalne varnosti v regiji, spodbujati prijateljske odnose in doseči boljše medsebojno razumevanje med Natom in mediteranskimi partnericami. Sodelovanje pa poteka na področju znanosti in okolja,

⁴⁴ Trenutno so misije OVSE-ja v Albaniji, Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Črni gori, Srbiji, na Kosovu, v Skopju, Minsku, Moldaviji, Ukrajini, Gruziji in Tadžikistanu (OSCE 2007c: internetni vir: 34).

⁴⁵ AIPAC je pričel delovati leta 1952 in danes šteje 100.000 članov. Vsako leto razpolaga s proračunom v vrednosti 50 milijonov dolarjev. Del omenjenega zneska nameni Izraelu za povečanje stopnje varnosti (AIPAC 2006: internetni vir 36).

⁴⁶ Po zmagi Hamasa na januarskih volitvah 2006 je EU zamrznila pomoč palestinski strani.

obrambne politike in strategije, upravljanja kriz, oboroževanja in informiranja (NATO 2006: internetni vir 35). Ker mediteranski dialog ni igral pomembne vloge, je junija 2004 na vrhu Nata v Istanbulu prišlo do oblikovanja Istanbulske pobude o sodelovanju (ICI – *Istanbul Cooperation Initiative*), ki je nekakšna nadgradnja mediteranskega dialoga. Ta naj bi povečala varnost in stabilnost ter pospešila medsebojne odnose med državami na širšem območju Bližnjega vzhoda. Pobuda je odprta za vse države, ki so pripravljene sprejeti cilje, kot so: boj proti terorizmu in preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje (NATO 2006: internetni vir 35). Preostali cilji omenjene pobude pa so (v Emirates Lecture Series 2006: internetni vir 37):

- Natova pomoč državam Bližnjega vzhoda pri oblikovanju obrambne politike,
- spodbuditi vojske držav podpisnic mediteranskega dialoga k sodelovanju s silami Nata,
- Natova pomoč pri izobraževanju vojaških sil na območju Bližnjega vzhoda,
- nadzorovanje meja, v smislu preprečevanja ilegalnega prečkanja.

6. SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Problem, s katerim sem se srečevala med pisanjem diplomskega dela, je pomanjkanje literature s tega področja, saj gre za izredno aktualno temo. Govorim zlasti o knjigah, ki jih je v tujini sicer dovolj, v Sloveniji pa je njihovo število zelo omejeno. Še tiste, ki so bile na voljo, so večinoma segale v obdobje pred letom 2000, kar pa ni več tema mojega diplomskega dela. Tako sem si morala pomagati z literaturo iz tujine in s članki naših dopisnikov ter slovenskih in tujih strokovnjakov s tega področja, ki pa se v veliki večini primerov ponavljajo. Kljub omenjenim omejitvam sem poskušala čim bolj nazorno in objektivno analizirati palestinsko-izraelski konflikt po podpisu sporazuma iz Šarm el Šejka leta 2000.

Na začetku sem si v metodološko-hipotetičnem okviru zastavila tri hipoteze, ki jih bom poskušala verificirati.

Prvo hipotezo, da je **Šaronov enostranski umik iz Gaze pozitivno prispeval k stabilizaciji in prenehanju stopnjevanja nasilja**, moram v celoti zavrniti. Situacija se po umiku 7500 judovskih naseljencev iz Gaze 15. avgusta 2005 iz dneva v dan poslabšuje. Kljub umiku Izrael še naprej nadzoruje zunanje meje, vhod in izhod iz Gaze, preletava palestinski zračni prostor in nadzoruje mejo z Egiptom, da bi preprečil tihotapljenje orožja. Izrael je tako Gazo popolnoma izoliral od zunanjega sveta, saj na kontrolni točki v Kerem Šalomu (izraelsko-egiptovska meja) nadzoruje ves promet, namenjen v Gazo ali iz nje, medtem ko ima EU pravico do nadzora ljudi na kontrolni točki v Rafi. Vstop v Gazo je tako možen samo s posebno palestinsko osebno izkaznico, ki jo izda Izrael. Dejstvo je, da so Palestinci (tako tisti v Gazi kot tudi na Zahodnem bregu), ko govorimo o pravnem statusu, dejansko brez državljanstva. Tisti, ki ne želijo biti prijavljeni kot begunci ali pa so izvorni prebivalci Gaze, imajo pravico do pridobitve palestinskega potnega lista, ki pa seveda ni mednarodno priznan, saj Palestina ni širše mednarodnopravno priznana država. Izraelci ga torej ne priznavajo kot uradni potovalni dokument. O prihodu tujih predstavnikov in diplomatov v Gazo prav tako odloča izraelska vlada.

Kot sem že večkrat omenila, je Gaza, gledano z gospodarskega vidika, popolnoma odvisna od Zahodnega brega, torej od življenjskih dobrin, ki s tovarnjaki prispejo z

Zahodnega brega preko Izraela in prehodov Erez in Karni (severna meja Gaza–Izrael) v Gazo. Veliko skrb zbuja dejstvo, da se število prihodov teh tovornjakov iz dneva v dan zmanjšuje. Izrael je tako dejansko spremenil Gazo v enega največjih begunskih taborišč na prostem. Ljudje ostajajo doma. V Gazi je vedno manj možnosti za zaposlitev, v Izrael oz. na Zahodni breg pa ne morejo, če ne pridobijo posebnega dovoljenja. Posledično se povečuje stopnja brezposelnosti in revščine. Vedno več je takih, ki morajo preživeti z manj kot dvema dolarjema na dan. Situacija je vedno bolj podobna tisti v podsaharski Afriki. Poleg vsega naštetega pa Izrael še dodatno zastrašuje prebivalce Gaze, tako da s svojim letalstvom preletava palestinski zračni prostor izredno nizko, da bi prebil zvočni zid, kar mu je že tudi večkrat uspelo. Posledice so katastrofalne.

Šaronov umik se tako ni izkazal za najbolj uspešnega, čeprav si je prizadeval doseči mir in normalizirati odnose v okviru palestinsko-izraelskega konflikta in čeprav so bili nekateri prepričani, da je šlo zgolj za taktično potezo preusmerjanja pozornosti stran od Zahodnega brega. Predvsem si je želel, da prihodnjim generacijam ne bi bilo več potrebno umirati na frontah. Mnogi so bili prepričani, da se bo situacija na zasedenih ozemljih izboljšala, ko je Ehud Olmert na položaju predsednika vlade zamenjal Šarona. Vendar temu ni tako. Upam si trditi, da se bo situacija le še zaostрила, saj je Olmert vzel v vlado najbolj konservativno stranko z Avigdorjem Liebermanom na čelu, ki zagovarja politiko naseljevanja Judov na palestinskem ozemlju.

Drugo hipotezo, da je **zmaga radikalnega palestinskega islamskega gibanja Hamas na volitvah januarja 2006 upočasnila pot do miru v palestinsko-izraelskem konfliktu**, lahko potrdim.

Svetovna javnost, še posebej izraelsko vodstvo, je bila močno zgrožena, ko je ugotovila, da je na volitvah zmagalo gibanje Hamas in ne Fatah. To je pomenilo nadaljnje pogajanje s stranko, ki ne priznava Izraelu pravice do obstoja, zavrača vse sporazume, sklenjene med PLO in Izraelom, tudi tiste iz Osla, in zahteva palestinsko državo od Sredozemskega morja do reke Jordan. Javnomnenjske raziskave so sicer kazale, da bo glavni spopad potekal med omenjenima strankama, vendar nihče ni pričakoval tako prepričljive zmage Hamasa. Dejstvo je, da so bili volivci že močno naveličani stranke Fatah, ki je bila na oblasti vse od leta 1996. Enostavno ni več izpolnjevala njihovih pričakovanj, hkrati pa je bila v njej visoka stopnja korupcije. Na drugi strani pa je bil

Hamas, ki je volivcem obljubil večjo skrb za šolstvo in socialo ter vzpostavitev miru. Logična posledica, ki je sledila, je bila njegova zmaga.

Izrael je vedel, da se bodo nadaljnja pogajanja s Hamasom močno zaostila. Hamas je sicer dopuščal možnost vzpostavitve dolgoročnega premirja z Izraelom (40 let) pod pogojem, da se Izrael umakne z ozemelj, ki jih je zasedel v šestdnevni vojni leta 1967, in tako omogoči vzpostavitev neodvisne palestinske države. Izrael seveda ni popustil Hamasovim zahtevam, saj je prepričan, da je povsem legalno zasedel omenjena ozemlja in nikakor ne krši členov četrte ženevske konvencije. Hkrati je poudaril, da se s Hamasom ne bo pripravljen pogajati toliko časa, dokler se ta ne odpove nasilju in preneha s samomorilskimi napadi. Trenutno pogajanja stagnirajo, mirovni sporazum pa je še zelo oddaljen. Morda bo zaznati premike na bolje, če bo palestinski predsednik Abas resnično razpustil obstoječo vlado in parlament in razpisal predčasne volitve, na katerih pa bi imel Hamas le malo možnosti za ponovno zmago, saj izgublja zaupanje med volivci zaradi svoje trde in nepopustljive politike do Izraela.

Tudi tretjo hipotezo, ki pravi, da se **koncept reševanja palestinsko-izraelskega konflikta s strani mednarodnih organizacij ni izkazal za uspešnega zaradi nasprotujočih si interesov velesil**, lahko potrdim.

Kot primer najprej vzemimo VS OZN. Čeprav pri glasovanju velja pravilo ena država en glas, je opazna premoč nekaterih držav, pri tem mislim ZDA. Večkrat so že dokazale, da za svoje poteze ne potrebujejo soglasja VS in počnejo, kar jim je volja. V veliko primerih so izkoristile pravico veta in tako blokirale resolucije, ki so bile krivične do Izraela. Kot sem že večkrat omenila, so ZDA izredno proizraelsko orientirane zaradi izredno ugodne strateške lege Izraela in vplivnega judovskega lobija. Izrael ne samo finančno podpirajo, temveč ga tudi oskrbujejo z orožjem. Prav zaradi slednjega je v njihovem interesu, da se palestinsko-izraelski konflikt nadaljuje, saj si tako posledično krepijo svoj proračun. Na drugi strani, kot nekakšna protiutež ZDA, pa je EU, ki je bila vse do zmage Hamasa na januarskih volitvah 2006 na palestinski strani. PAU je pomagala tako finančno kot tudi pri usposabljanju njenih policijskih enot. Ostro je kritizirala izraelsko politiko naseljevanja na okupiranih ozemljih. Po zmagi Hamasa pa je EU tako kot mnogo drugih velesil zamrznila dotok finančnih sredstev PAU. Ponovno jih bo sprostila samo pod pogojem, da bo Hamas Izraelu priznal pravico do obstoja in

prenehal s terorističnimi akcijami. Tudi znotraj Nata se kažejo nasprotja med ZDA in evropskimi zaveznici, zato je nemogoče, da bi oblikoval koherentno politiko do Bližnjega vzhoda. Najbolj se je omenjenemu območju približal z oblikovanjem mediteranskega dialoga, s katerim poskuša spodbujati boljše prijateljske odnose med Natom in mediteranskimi partnericami.

Mogoče je omenjeni hipotezi potrebno dodati še to, da vzrok za neuspešnost delovanja mednarodnih organizacij ni le v nasprotujočih si interesih velesil, temveč tudi v pomanjkanju finančnih sredstev, kar se kaže zlasti pri OVSE-ju. Ta, tako kot Nato, ne igra vidnejše vloge pri reševanju konflikta. S svojimi misijami se osredotoča predvsem na države udeleženke. Poudariti pa je potrebno, da se mednarodne organizacije velikokrat sploh ne želijo vmešavati v politično delovanje Izraela, saj so prepričane, da ima Izrael dovolj sposobno lastno vojsko.

Morda se bodo trenja med Palestinci in Izraelci le zmanjšala, če bo Abasu končno uspelo vzpostaviti vlado narodne enotnosti, kot je svetovni javnosti obljubil 7. februarja 2007 v Meki. Vendar to zagotovo ne bo zadosten pogoj za nadaljevanje pogajanj z Izraelci. Nova vlada bo morala Izraelu priznati pravico do obstoja, se odpovedati nasilju in priznati vse pretekle sporazume, tudi tiste iz Osla. Če bodo vsi omenjeni pogoji izpolnjeni, se bo končala diplomatska in gospodarska blokada palestinskih ozemelj, ki se je pričela po zmagi Hamasa na januarskih volitvah 2006. Da pa bo sploh lahko prišlo do oblikovanja nove vlade, se morajo Palestinci najprej soočiti z lastnimi problemi. Dejstvo je, da so danes razmere v Palestini katastrofalne. Tako slabo Palestinci še niso živeli. Prav to je bil eden izmed ključnih razlogov, da je decembra 2006 izbruhnil val nasilja med Fatahom in Hamasom. Ker ljudje enostavno niso več videli rešitve, so se začeli zatekati k skrajnim gibanjem. Če Palestinci ne bodo pričeli z obnavljanjem politične in ekonomske infrastrukture, ne bo mogoče nadaljevati z mirovnim procesom.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Benko, Vladimir (2000): *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
2. Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez (2000): *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Carter, Jimmy (2006): *Palestine peace not apartheid*. New York: Simon in Schuster.
4. Cohn-Sherbok, Dan in Dawoud El-Alami (2001): *The palestine-israeli conflict: a beginner's guide*. Oxford: Oneworld.
5. Conforti, Benedetto (2005): *Mednarodno pravo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Jambrek, Peter (1997): *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Kimmerling, Baruch (2006): *Politicide: The real legacy of Ariel Sharon*. London in New York: Verso.
8. La Guardia, Anton (2003): *War without end: Israelis, Palestinians, and the Struggle for a Promised Land*. New York: St. Martin's Griffin.
9. Natek, Karel in Marjeta Natek (2006): *Države sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Pott, Marcel (2004): *Der Nahost-Konflikt*. Köln: Kiepenheuer in Witsch.
11. Reinhart, Tanya (2006): *The Road Map to Nowhere: Israel/Palestine since 2003*. London in New York: Verso.
12. Repe, Božo (1997): *Naša doba: Oris zgodovine 20. stoletja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
13. Tavzes, Miloš (2002): *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

1. Andolšek, Matej (2003): Neuspeh mirovnega procesa na Bližnjem vzhodu. *Ampak* 4(11), 28–29.
2. Barnea, Nahum (2006): Israel vs. Hezbollah. *Foreign Policy* (157), 22–28.
3. Fogg, Richard W. (1985): Dealing with Conflict. *Journal of Conflict Resolution* 29(3), 330–58.
4. Herzog, Michael (2006): Can Hamas Be Tamed? *Foreign Affairs* 85(2), 83.
5. Li, Guofu (2005): Seed of hope in Middle East. *Beijing Review* 48(3), 12.
6. Medvešek, Marko (2006a): Izvoljeni terorizem. *Mag* 12(5), 42–45.
7. Medvešek, Marko (2006b): Država, ki je ni. *Mag* 12(51), 50–53.
8. Novak, Luka (2001): Gibanje gorečih odpadnikov. *Obramba* 33(6), 18–20.
9. Petrič, Ernest (1980): Nekateri komparativni vidiki mednarodnih organizacij. *Teorija in praksa* 17(9), 1120–34.
10. Pilger, John (2007): Terror and starvation in Gaza. *New Statesman* 136(4828), 20.
11. Shikaki, Khalil (2006): Sweeping Victory, Uncertain Mandate. *Journal of Democracy* 17(3), 116–130.
12. Stein, Dorothy (2004): Palestine: The return of the one-state solution. *Asian Affairs* 35(3), 321–338.
13. Šterbenc, Primož (2004): Izraelski umik iz Gaze – korak k miru na Bližnjem vzhodu? *Ampak* 5(10), 12–14.
14. Šterbenc, Primož (2006a): Zmaga Hamasa na palestinskih volitvah kot posledica katastrofalnih razmer, v katerih živi palestinski narod. *Teorija in praksa* 43(5–6), 752–775.
15. Wakim, Miriam (2006): West Bank Wall: Security or Settlement? *Washington Report on Middle East Affairs* 25(8), 68–70.
16. Zgonec-Rožej, Miša (2005): Pravne posledice gradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju. *Pravnik* 60(1–3), 51–78.

Časopisni članki:

1. A.M. (2006): Nujno je preprečiti zaostrovanje razmer. *Delo*, 14. 7., 4.
2. Avineri, Šlomo (2005): Enostranska pot do miru. *Sobotna priloga*, 20. 8., 8–10.
3. Brown, Derek (2001): The Middle East: a glossary of terms. *Guardian Unlimited*, 15. 5. Dostopno na <http://www.guardian.co.uk/israel/Story/0,2763,491355,00.html> (3. november 2006).
4. Grgič, Borut (2004): Kaj pride po Arafatu? *Delo.si*, 17. 11. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43%250&query=kaj+pride+po+arafatu (3. december 2006).
5. Issacharoff, Avi (2007): Mecca talks on PA unity. *Haaretz.com*, 7. 2. Dostopno na <http://www.haaretz.com/hasen/pages/SearchEn.jhtml> (25. februar 2007).
6. Kramžar, Barbara (2005): Upanje za Palestince. *Delo.si*, 27. 5. Dostopno na http://www.delo.si/article.print_tiskana.php?ID_t=9a752fe9bca6f0c1afaca8be29c23e57 (5. december 2006).
7. Pudgar, Avgust (2001): Volitve pritiskajo na obe strani. *Delo.si*, 23. 1. Dostopno na http://www.delo.si/article.print_tiskana.php?ID_t=3836bf8f996b80bb4511265b5c5 (11. december 2006).
8. Ramonet, Ignacio (2006): Palestinski labirint. *Le Monde diplomatique* 2(15), 1.
9. Slovenska tiskovna agencija (2006a): Lieberman za zamenjavo obstoječega parlamentarnega sistema. *Delo.si*, 11. 10. Dostopno na <http://www.delo.si/article.print.php?ID=164020> (16. oktober 2006).
10. Slovenska tiskovna agencija (2006b): Bodo Palestinci izbrali Hamas? *Delo.si*, 25. 1. Dostopno na <http://www.delo.si/article.print.php?ID=114534> (16. oktober 2006).

11. Slovenska tiskovna agencija (2006c): Odstopila palestinska vlada. *Delo.si*, 13. 9. Dostopno na <http://www.delo.si/article.print.php?ID=158952> (16. oktober 2006).
12. Slovenska tiskovna agencija (2006d): Olmert: Izrael bo z napadi nadaljeval. *Delo.si*, 31. 7. Dostopno na <http://www.delo.si/article.print.php?ID=151627> (3. december 2006).
13. Slovenska tiskovna agencija (2006e): Izraelska vlada potrdila resolucijo. *Delo.si*, 13. 8. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,153769&src=rp (7. december 2006).
14. Soban, Branko (2007): Prvi trojni vrh o miru po štirih letih molka. *Delo*, 20. 2., 8.
15. Šterbenc, Primož (2006b): Rešitev lahko prinesejo le pogajanja. *Delo*, 26. 7., 3.
16. Šurk, Barbara (2001): Mir s sovražniki, ne s prijatelji. *Delo.si*, 7. 2. Dostopno na http://www.delo.si/article.print_tiskana.php?ID_t=837aae7ea76e5616a50d2b05067c7 (11. december 2006).
17. Šurk, Barbara (2005): Palestinci izvolili partnerja za mir. *Delo.si*, 11. 1. Dostopno na http://www.delo.si/article.print_tiskana.php?ID_t=88700632fd3a313cd69e1e746c0973 (5. december 2006).
18. Šurk, Barbara (2005a): Iz Arafatovega ujetništva v pluralizem in demokracijo. *Sobotna priloga*, 8. 1., 12–15.
19. Šurk, Barbara (2005b): Mahmud Abas Abu Mazenu. *Delo* 47(12), 3.
20. Šurk, Barbara (2005c): Zakaj so izraelski vojaki jokali v Gazi? *Sobotna priloga*, 3. 9., 16–17.
21. Šurk, Barbara (2006a): Zmaga Hamasa: Državo v enem paketu. *Sobotna priloga*, 28. 1., 8.
22. Šurk, Barbara (2006b): Je to vojna ali samo »izjemna kriza«? *Delo*, 14. 7., 3.

23. Waked, Ali (2006): Hamas: Israel's tanks will be destroyed. *Ynetnews.com*, 16. 10. Dostopno na <http://www.ynetnews.com/Ext/Comp/ArticleLayout> (17. oktober 2006).
24. Žerjavič, Peter (2007): Izrael: Napenjanje mišic je pot v depresijo. *Sobotna priloga*, 6.1., 18–19.

Dokumenti:

Dokumenti so razvrščeni po abecednem redu, oštevilčeni pa so tudi glede na njihovo uporabo v tekstu.

1. *Barcelona Declaration on the Middle East*, sprejeta in razglašena v Evropskem svetu, 16. marca 2002. Dostopna na http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1228_en.htm (19. december 2006). Dokument št. 17.
2. *Declaration by the European Union on the Middle East*, sprejeta in razglašena v Luksemburgu, 9. oktobra 2000. Dostopna na http://ec.europa.eu/comm/external_relations/mepp/decl/index.htm (19. december 2006). Dokument št. 15.
3. *Declaration by the Heads of State and Government of the European Union on the situation in the Middle East*, sprejeta in razglašena v Biarritzu, 13. oktobra 2000. Dostopna na http://es.europa.eu/comm/external_relations/mepp/decl/index.htm (19. december 2006). Dokument št. 14.
4. *European Union Presidency Conclusions – Berlin European Council*, sprejeti in razglašeni na zasedanju Evropskega sveta v Berlinu, 24.-25. marca 1999. Dostopni na http://ec.europa.eu/comm/external_relations/mepp/decl/index.htm (19. december 2006). Dokument št. 16.
5. *European Security Forum Working Paper No. 7*, sprejet in razglašen v Laekenu, junija 2002. Dostopen na http://aei.pitt.edu/1942/01/ESF_WP07.pdf (7. marec 2007). Dokument št. 18.

6. *Helsinki Final Act*, sprejet in razglašen na zasedanju KVSE v Helsinkih, 1. avgusta 1975. Dostopen na http://www1.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_en.pdf (10. januar 2007). Dokument št. 22.
7. *Quartet Roadmap to Israeli-Palestinian Peace*, sprejet na pobudo Busha, 30. aprila 2003. Dostopen na <http://www.mideastweb.org/quartetrm3.htm> (3. oktober 2006). Dokument št. 13.
8. *Sharm El Sheikh Speech of President Clinton*, razglašen na konferenci v Šarm el Šejku, 17. oktobra 2000. Dostopen na <http://www.mideastweb.org/sharm.htm> (3. november 2006). Dokument št. 5.
9. *Sharm El Sheikh Remarks of Ehud Barak*, razglašene na konferenci v Šarm el Šejku, 17. oktobra 2000. Dostopne na <http://www.mideastweb.org/sharm2.htm> (15. september 2006). Dokument št. 3.
10. *Taba Negotiations: The Moratinos Non-Paper*, sprejet in razglašen na pogajanjih v Tabi, januarja 2001. Dostopen na <http://www.mideastweb.org/moratinos.htm> (11. december 2006). Dokument št. 8.
11. *The Clinton Bridging Proposals for Final Settlement*, sprejeti in razglašeni v Washingtonu, decembra 2000. Dostopni na <http://www.mideastweb.org/clintonproposal.htm> (4. november 2006). Dokument št. 7.
12. *The Israeli Camp David II Proposals for Final Settlement*, sprejeti in razglašeni v Camp Davidu, 11.–25. julija 2000. Dostopni na <http://www.mideastweb.org/campdavid2.htm> (2. november 2006). Dokument št. 1.
13. *The Mitchell Report on the Al-Aqsa Intifadeh*, sprejeto 30. aprila 2001, razglašeno 20. maja 2001. Dostopno na http://www.mideastweb.org/mitchell_report.htm (15. september 2006). Dokument št. 4.

14. *The Fourth Geneva Convention*, podpisana v Ženevi, 12. avgusta 1949.
Dostopna na
http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Human_Rights/geneva1.html (22. november 2006). Dokument št. 9.
15. *United Nations General Assembly Resolution 194*, sprejeta in razglašena v Generalni skupščini, 11. decembra 1948. Dostopna na
<http://www.mideastweb.org/194.htm> (2. november 2006). Dokument št. 2.
16. *United Nations Security Council Resolution 338*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 22. oktobra 1973. Dostopna na
<http://www.mideastweb.org/338.htm> (3. november 2006). Dokument št. 6.
17. *United Nations Security Council Resolution 1559*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 2. septembra 2004. Dostopna na
<http://www.mideastweb.org/1559.htm> (6. december 2006). Dokument št. 10.
18. *United Nations Security Council Resolution 1680*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, maja 2006. Dostopna na
<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8723.doc.htm> (6. december 2006). Dokument št. 11.
19. *United Nations Security Council Resolution 1701*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 11. avgusta 2006. Dostopna na
<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8808.doc.htm> (7. december 2006). Dokument št. 12.
20. *United Nations Security Council Resolution 1397*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 12. marca 2002. Dostopna na
<http://www.state.gov/p/nea/rt/11134.htm> (4. oktober 2006). Dokument št. 19.
21. *United Nations Security Council Resolution 1402*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 30. marca 2002. Dostopna na
<http://www.state.gov/p/io/rls/othr/2002/9105.htm> (4. oktober 2006). Dokument št. 20.
22. *United Nations Security Council Resolution 1405*, sprejeta in razglašena v Varnostnem svetu, 19. aprila 2002. Dostopna na
<http://www.state.gov/p/nea/rt/15672.htm> (4. oktober 2006). Dokument št. 21.

Diplomski deli:

1. Nikolić, Valentina (2002): *Reševanje bližnjevzhodnega konflikta v luči varnosti sredozemske regije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Stenšak, Damjan (2005): *Reševanje kosovskega konflikta s strani najrelevantnejših akterjev mednarodne skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Internetni viri:

1. VIR št. 1: The Heidelberg Institute for International Conflict Research (2005): *Conflictbarometer 2005*. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (30. oktober 2006).
2. VIR št. 2: The International Journal of Peace Studies (n.d.): *The Structure of International Conflict Management: an analysis of the effects of intractability and mediation*. Dostopno na http://www.gmu.edu/academic/ijps/vol4_1/berovitch.htm (17. februar 2007).
3. VIR št. 3: Nato On-line library (2001): *Akcijski načrt za članstvo v Natu*. Dostopno na http://www.nato.int/docu/other/svm/facts/nato-map_slo.htm (18. november 2006).
4. VIR št. 4: Wikipedia The Free Encyclopedia (2006): *Labour (Israel)*. Dostopno na [http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_\(Israel\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_(Israel)) (18. november 2006).
5. VIR št. 5: Jewish Virtual Library (2006): *The Likud Party*. Dostopno na <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/LikudParty.html> (18. november 2006).
6. VIR št. 6: Wikipedia The Free Encyclopedia (2006): *George J. Mitchell*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/George_J._Mitchell (3. november 2006).
7. VIR št. 7: MidEastWeb (2006): *Israel and Palestine: A Brief History*. Dostopno na <http://www.mideastweb.org/briefhistory.htm> (15. septembar 2006).

8. VIR št. 8: RTV SLO (16. 8. 2005): *Ariel Šaron – ljubljen in osovražen: General, ki je postal politik*. Dostopno na http://www.rtvsllo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=comment&func=list&c_menu (2. november 2006).
9. VIR št. 9: Journal of Palestine Studies (2003): *The Taba Negotiations (January 2001)*. Dostopno na <http://caliber.ucpress.net/doi/abs/10.1525/jps.2002.31.3.79> (24. februar 2007).
10. VIR št. 10: Foundation for Middle East Peace (2006): *West Bank Final Status Map, presented by Israel – May 2000*. Dostopno na http://www.fmep.org/map_data/redeployment/west_bank_final_status_map.html (1. december 2006).
11. VIR št. 11: Israeli-Palestinian ProCon.org (2006): *Israeli Wall/Fence*. Dostopno na http://www.israelipalestinianprocon.org/?gclid=CL_U_vCRO4kCFSLIXgod43Db3A (9. januar 2007).
12. VIR št. 12: Ifimes (2005): *Dan po Arafatu*. Dostopno na <http://www.ifimes.org/default.cfm?Jezik=si&Kat=09&ID=74> (9. januar 2007).
13. VIR št. 13: Infoplease (2006): *Mahmoud Abbas*. Dostopno na <http://www.infoplease.com/biography/var/mahmoudabbas.html> (24. februar 2007).
14. VIR št. 14: Save the Children UK (2006): *Humanitarian Situation in Gaza Six Months After Redeployment*. Dostopno na <http://www.savethechildren.org.uk/img/GAZAFactSheet.pdf> (25. februar 2007).
15. VIR št. 15: Wikipedia (2006): *Geneva Conventions*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Geneva_Conventions (22. november 2006).
16. VIR št. 16: Palestine facts (2006): *Israel 1967-1991: 4th Geneva Convention*. Dostopno na http://www.palestinefacts.org/pf_1967to1991_4thgeneva.php (21. november 2006).

17. VIR št. 17: MidEastWeb (2006): *Map of Israeli Disengagement*. Dostopno na http://www.mideastweb.org/israel_disengagement_map_2005.htm (27. november 2006).
18. VIR št. 18: Central Elections Commission Palestine (2006): *The final distribution of PLC seats*. Dostopno na <http://electronicintifada.net/video2/plcseats.pdf> (27. november 2006).
19. VIR št. 19: International Crisis Group (2006): *Enter Hamas: The Challenges of Political Integration*. Dostopno na <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3886&l=1> (27. november 2006).
20. VIR št. 20: International Crisis Group (2006): *Conflict history: Lebanon*. Dostopno na http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict_search&l=1&t=1&c_coun (6. december 2006).
21. VIR št. 21: Ifimes (2006): *Pogled na vojno med Izraelom in Hezbolahom*. Dostopno na <http://www.ifimes.org/default.cfm?Jezik=si&Kat=09&ID=280> (9. januar 2007).
22. VIR št. 22: International Crisis Group (2006): *Israel/Palestine/Lebanon: Climbing Out of the Abyss*. Dostopno na <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4282&l=1> (6. december 2006).
23. VIR št. 23: Evropski parlament (2006): *Humanitarna kriza na palestinskih ozemljih in vloga EU*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/030-8640-152-06-22-903-20060531IPRO8616-01-06-2006-2006-false/default_sl.htm (23. december 2006).
24. VIR št. 24: UNRWA (2006a): *Overview of the UNRWA*. Dostopno na <http://www.un.org/unrwa/english.html> (15. december 2006).
25. VIR št. 25: UNRWA (2006b): *Gaza refugee camp profiles*. Dostopno na <http://www.un.org/unrwa/refugees/gaza.html> (15. december 2006).

26. VIR št. 26: UNRWA (2006c): *Palestinian Refugees in West Bank UNRWA Camps*. Dostopno na <http://www.un.org/unrwa/refugees/westbank.html> (15. december 2006).
27. VIR št. 27: World Learning (2006): *Kofi Annan appoints Experimenter head of UN relief agency*. Dostopno na http://www.worldlearning.org/news/2005/zayd_appointed_unrwa.html (15. december 2006).
28. VIR št. 28: The United Nations (2006a): *Middle-East peace operations*. Dostopno na http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/pub/year_review03/Middle-East_peace_operations (17. december 2006).
29. VIR št. 29: The United Nations (2006b): *Lebanon – UNIFIL – Mandate*. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil/mandate.html> (17. december 2006).
30. VIR št. 30: The United Nations (2006c): *Golan Heights – UNDOF – Mandate*. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/undof/mandate.html> (17. december 2006).
31. VIR št. 31: OSCE (2007a): *Fourth Heads of State Summit, Budapest*. Dostopno na <http://www.osce.org/item/15849.html> (10. januar 2007).
32. VIR št. 32: The Barcelona Process and Other Mediterranean Initiatives (n.d.): *The OSCE's Mediterranean Contact Group*. Dostopno na http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR957/MR957.ch2.pdf (10. januar 2007).
33. VIR št. 33: OSCE (2007b): *Mediterranean Seminar focuses on security, human rights and economic issues*. Dostopno na <http://www.osce.org/item/5478.html> (9. januar 2007).
34. VIR št. 34: OSCE (2007c): *Regions*. Dostopno na <http://www.osce.org/> (10.1.2007).
35. VIR št. 35: NATO (2006): *Security cooperation with the Mediterranean region and the broader Middle East*. Dostopno na <http://www.nato.int/docu/home.htm#theme> (8. januar 2007).

36. VIR št. 36: AIPAC (2006): *The American Israel Public Affairs Committee – America's Pro-Israel Lobby*. Dostopno na <http://www.aipac.org/whoWeAre.cfm> (8. januar 2007).
37. VIR št. 37: Emirates Lecture Series (2006): *NATO's Growing Role in the Greater Middle East*. Dostopno na <http://www.brook.edu/views/papers/pgordon/emirates2006.htm> (8. januar 2007).

PRILOGE

Priloga A: Komentar izraelskega premiera Ehuda Baraka na konferenci v Šarm el Šejku
17. oktobra 2000

MidEast Web Historical Documents

**PM Ehud Barak's Remarks - Sharm El Sheikh Conference,
October 17, 2000**

[home](#)[news](#)[peacewatch](#)[top stories](#)[books](#)[history](#)[culture](#)[dialog](#)[links](#)[more links](#)[donations](#)

Introduction

During the period after the breakdown of the Camp David Summit in the summer of 2000, Israeli General Ariel Sharon visited the Temple Mount, on 28 September 2000. This provoked a wave of Palestinian violence and Israeli counter attacks that led to suspension of negotiations and of security cooperation, and ultimately to election of Ariel Sharon as Prime Minister of Israel.

In an effort to return both parties to the negotiating tables, U.S. President Clinton convened a summit meeting at Sharm El Sheikh, hosted by Egyptian President Hosni Mubarak, at which both parties agreed to resumption of bilateral security cooperation, easing of Israeli restrictions on Palestinian life and an effort by both sides to curb the violence. At the insistence of the Palestinian side, a commission was investigated to investigate the causes of the violence and to make recommendations. The commission was a compromise. Israel did not want a commission at all. The Palestinians wanted a UN-appointed commission that would be empowered to make mandatory recommendations for execution. They hoped in this way to force the deployment of U.N. troops in the West Bank and Gaza, the areas occupied by Israel.

Israel PM Ehud Barak made impromptu remarks before leaving Sharm El-Sheikh, that are recorded below.

He emphasized, from the Israeli point of view:

The test will be in the implementation, and not in gestures. I advise all of us to pay less attention to gestures, and to focus on the reality. There is a whole list of detailed understandings regarding actions to be taken on the path to the calming of the situation. If the Palestinian side will comply with the understandings, we will do our share, and calm is indeed restored, this will be a very important change. The test, once again, is in the implementation of these understandings...

...

We have a test before us. The outcome will be influenced by every comment and guess that we make, and not necessarily for the better. There are understandings, the President made a declaration, there is American involvement in the monitoring of these matters. It is crucial for the State of Israel and its citizens that the violence come to an end, if this is possible...

...

The issues of the collection of illegal weapons and the rearrest and imprisonment of Palestinian terrorists are part of existing agreements, which we expect to see implemented. I do not want to list every detail of the trilateral Israeli-Palestinian-American security understandings. We will all wait and see. If this leads to a reduction in the violence, then we have a great achievement. If the reduction in violence does not come about, then Israel will have made a necessary effort to find a way to reduce the violence - and I say this in sorrow. We will know what action to take in any situation.

None of the above were mentioned in the [concluding remarks of President Clinton](#), nor were they alluded to again, nor was any action taken on them.

Four days later, on October 21, 2000, the [Arab League convened a special summit meeting in Cairo](#), also hosted by Hosni Mubarak. The meeting again called for a UN investigation of alleged Israeli misdeeds and praised the Intifada.

Despite repeated vows to curb violence, Palestinians carried out a suicide bombing two weeks later in Mahaneh Yehuda in West Jerusalem.

Ami Isseroff

Notice - Copyright

This introduction is Copyright 2005 by MidEastWeb <http://www.mideastweb.org> and the author. Please tell your friends about MidEastWeb and link to this page. Please do not copy this page to your Web site. You may print this page out for classroom use provided that this notice is appended, and you may cite this material in the usual way. Other uses by permission only. The source material below is placed in the public domain and is free of copy restrictions.

Excerpts from Remarks by
Prime Minister Ehud Barak after the Conclusion of the Sharm el-Sheikh Summit
Sharm el-Sheikh Airport, October 17, 2000

We have achieved our goals at this summit, and we thank the President of the United States for his efforts to convene the summit at Sharm el-Sheikh. The goals are: first, a concerted effort to end the violence of recent days. Second, the prevention of the establishment of an international commission of inquiry, focusing rather on an examination of the facts using the formula that we agreed upon in Paris. Of course, these two matters will be put to the test, in their implementation on the ground, and we will judge the entire situation on the basis of this implementation.

The test will be in the implementation, and not in gestures. I advise all of us to pay less attention to gestures, and to focus on the reality. There is a whole list of detailed understandings regarding actions to be taken on the path to the calming of the situation. If the Palestinian side will comply with the understandings, we will do our share, and calm is indeed restored, this will be a very important change. The test, once again, is in the implementation of these understandings...

We are talking about a major change in reality that has to come about. We are concerned for the State of Israel. If the situation continues, and we see that we have no partner, then we will know what action to take, as in any other situation. The events which we have experienced in the last two weeks have left an imprint on our memories, and we will proceed cautiously. I believe that the Americans have also made their position clear. In the next two weeks, they intend to examine whether and upon what basis it will be possible to resume the contacts...

We have a test before us. The outcome will be influenced by every comment and guess that we make, and not necessarily for the better. There are understandings, the President made a declaration, there is American involvement in the monitoring of these matters. It is crucial for the State of Israel and its citizens that the violence come to an end, if this is possible...

The issues of the collection of illegal weapons and the rearrest and imprisonment of Palestinian terrorists are part of existing agreements, which we expect to see implemented. I do not want to list every detail of the trilateral Israeli-Palestinian-American security understandings. We will all wait and see. If this leads to a reduction in the violence, then we have a great achievement. If the reduction in violence does not come about, then Israel will have made a necessary effort to find a way to reduce the violence - and I say this in sorrow. We will know what action to take in any situation.

Priloga B: Komentar ameriškega predsednika Billa Clintona na konferenci v Šarm el Šejku 17. oktobra 2000

MidEast Web Historical Documents

President Clinton's Remarks - Sharm El Sheikh Conference,

October 17, 2000

[home](#)

[news](#)

[peacewatch](#)

[top stories](#)

[books](#)

[history](#)

[culture](#)

[dialog](#)

[links](#)

[more links](#)

[donations](#)

Introduction

During the period after the breakdown of the Camp David Summit in the summer of 2000, Israeli General Ariel Sharon visited the Temple Mount, on 28 September 2000. This provoked a wave of Palestinian violence and Israeli counter attacks that led to suspension of negotiations and of security cooperation, and ultimately to election of Ariel Sharon as Prime Minister of Israel.

In an effort to return both parties to the negotiating tables, U.S. President Clinton convened a summit meeting at Sharm El Sheikh, hosted by Egyptian President Hosni Mubarak, at which both parties agreed to resumption of bilateral security cooperation, easing of Israeli restrictions on Palestinian life and an effort by both sides to curb the violence. At the insistence of the Palestinian side, a commission was set up to investigate the causes of the violence and to make recommendations. The commission was a compromise. Israel did not want a commission at all. The Palestinians wanted a UN-appointed commission that would be empowered to make mandatory recommendations for execution. They hoped in this way to force the deployment of U.N. troops in the West Bank and Gaza, the areas occupied by Israel.

The text of President Clinton's remarks are below. His remarks gave no hint of any detailed understandings except for:

Public statements about ending violence and unspecified steps to end the confrontation:

First, both sides have agreed to issue public statements unequivocally calling for an end of violence. They also agreed to take immediate, concrete measures to end the current confrontation, eliminate points of friction, ensure an end to violence and incitement, maintain calm, and prevent recurrence of recent events.

To accomplish this, both sides will act immediately to return the situation to that which existed prior to the current crisis, in areas such as restoring law and order, redeployment of forces, eliminating points of friction, enhancing security

cooperation, and ending the closure and opening the Gaza airport. The United States will facilitate security cooperation between the parties as needed.

Setting up a commission of inquiry - this become [the Mitchell Report](#) :

Second, the United States will develop with the Israelis and Palestinians, as well as in consultation with the United Nations Secretary General, a committee of fact-finding on the events of the past several weeks and how to prevent their recurrence. The committee's report will be shared by the U.S. President with the U.N. Secretary General and the parties prior to publication. A final report shall be submitted under the auspices of the U.S. President for publication.

Negotiations:

Third, if we are to address the underlying roots of the Israeli- Palestinian conflict, there must be a pathway back to negotiations and a resumption of efforts to reach a permanent status agreement based on the U.N. Security Council Resolutions 242 and 338 and subsequent understandings. Toward this end, the leaders have agreed that the United States would consult with the parties within the next two weeks about how to move forward.

In contrast, [Israeli PM Barak, in separate remarks at Sharm el Sheikh](#), disclosed concrete measures which he claimed had been agreed upon in the conference. These were never implemented.

Four days later, on October 21, 2000, the [Arab League convened a special summit meeting in Cairo](#), also hosted by Hosni Mubarak. The meeting again called for a UN investigation of alleged Israeli misdeeds and praised the Intifada.

Despite repeated vows to curb violence, Palestinians carried out a suicide bombing two weeks later in Mahaneh Yehuda in West Jerusalem.

Ami Isseroff

Notice - Copyright

This introduction is Copyright 2005 by MidEastWeb <http://www.mideastweb.org> and the author. Please tell your friends about MidEastWeb and link to this page. Please do not copy this page to your Web site. You may print this page out for classroom use provided that this notice is

For Immediate Release October 17, 2000

REMARKS BY THE PRESIDENT
AND PRESIDENT HOSNI MUBARAK OF EGYPT
IN DELIVERY OF JOINT STATEMENTS
AT THE CONCLUSION OF THE MIDDLE EAST PEACE SUMMIT
Jolie Ville Golf Resort
Sharm el-Sheikh, Egypt

PRESIDENT MUBARAK: In the name of God Almighty; to His Excellency, Bill Clinton; His Highness, King Abdullah; Your Majesty, King Hussein; His Excellency, Prime Minister Barak; Mr. Chairman Arafat; U.N. Secretary General Kofi Annan; Mr. Javier Solana, high representative of the European Union: we spent the past two days since we started our summit in constructive discussions and extensive dialogue about all the aspects of the escalating situation in the occupied Palestinian territories -- discussions aimed at restoring the situation back to normal, through withdrawing the occupying forces, lifting the blockade, putting an end to violent acts -- taking measures aiming at restoring trust and confidence to the two Palestinian and Israeli sides, with a view to resuming the peace efforts after the situation is stabilized in the region.

Before I give the floor to His Excellency, President Bill Clinton, the President of the United States of America, in his capacity as the key sponsor of the peace process, to present his report on the outcome of our relentless efforts over the two days, I would like to stress the fact -- I would like to stress a number of key points that we should take into account in the stage to come.

First, the outcome we have reached in this summit may not meet the expectations of all peoples. However, they constitute at the same time a basis on which we can build, if we have good intentions, and if the real desire to achieve peace is there.

Secondly, the most important thing in the vision of all peoples in the days to come is the extent to which the two parties are committed to implement what has been agreed upon precisely, and how far they are willing to push the peace process forward. Hence, the following days will witness redeployment of the Israeli forces, lift the blockade imposed on three million Palestinian people, reopening airports, ports, crossing points, in order to pacify the Palestinian streets and bring matters back to normal.

Number three, our ultimate objective must and will be reaching a just and comprehensive peace. We do appreciate the leading role assumed by the United States of America, the key sponsor of the peace process, and the sponsorship of Mr. Bill Clinton. And we highly

commend the role he assumed, including his strenuous efforts he exerted during this summit, which were crowned in reaching an agreement.

It's my fervent hope that the peace process will go on as planned, and that we avoid having recourse to provocative acts, confrontations. Rather, we have to establish a constructive dialogue in order to settle all the unresolved problems, to arrive at a peace agreement in a context of full respect of religious sanctities, and the right of peoples to live in peace and stability.

And now I give the floor to His Excellency, President Bill Clinton, the President of the United States of America.

PRESIDENT CLINTON: First of all, I want to thank President Mubarak and his able team for making it possible for us to have this meeting that we have held in this magnificent and beautiful place. I especially want to thank President Mubarak for Egypt's consistent and pivotal partnership in the peace process and for playing a critical role in our efforts here. I also want to thank His Majesty King Abdullah for his steadfast leadership for peace, which again was in evidence.

I would like to thank the E.U. High Commissioner Javier Solana, my longtime friend, who worked with me to bring an end to violence in the Balkans, and now is working in the Middle East. And especially I want to thank Secretary General Kofi Annan, who has been here now in the region for more than a week, and who has worked tirelessly to bring an end to violence and to make this meeting possible.

But of course, the greatest credit for the progress we have made today belongs to Prime Minister Barak and Chairman Arafat, who have had to overcome the difficulties of these last several days. And we all recognize that theirs was the primary decision to make.

Our meeting has not been easy because the last two weeks have been so hard. A tragic and terrible confrontation costing many lives and injuries, threatening everything that we have worked to achieve between Israelis and Palestinians and throughout the region and over the past seven years now.

Even as we meet, the situation in the territories remains tense. Yesterday again was violent.

This is a reminder of the urgency of breaking the cycle of violence. I believe we have made real progress today. Repairing the damage will take time and great effort by all of us.

When we leave here today, we will have to work hard to consolidate what we have agreed. Let me summarize what has been agreed so there will be no misunderstanding.

Our primary objective has been to end the current violence so we can begin again to resume our efforts towards peace. The leaders have agreed on three basic objectives and

steps to realize them.

First, both sides have agreed to issue public statements unequivocally calling for an end of violence. They also agreed to take immediate, concrete measures to end the current confrontation, eliminate points of friction, ensure an end to violence and incitement, maintain calm, and prevent recurrence of recent events.

To accomplish this, both sides will act immediately to return the situation to that which existed prior to the current crisis, in areas such as restoring law and order, redeployment of forces, eliminating points of friction, enhancing security cooperation, and ending the closure and opening the Gaza airport. The United States will facilitate security cooperation between the parties as needed.

Second, the United States will develop with the Israelis and Palestinians, as well as in consultation with the United Nations Secretary General, a committee of fact-finding on the events of the past several weeks and how to prevent their recurrence. The committee's report will be shared by the U.S. President with the U.N. Secretary General and the parties prior to publication. A final report shall be submitted under the auspices of the U.S. President for publication.

Third, if we are to address the underlying roots of the Israeli- Palestinian conflict, there must be a pathway back to negotiations and a resumption of efforts to reach a permanent status agreement based on the U.N. Security Council Resolutions 242 and 338 and subsequent understandings. Toward this end, the leaders have agreed that the United States would consult with the parties within the next two weeks about how to move forward.

We have made important commitments here today against the backdrop of tragedy and crisis. We should have no illusions about the difficulties ahead.

If we are going to rebuild confidence and trust, we must all do our part, avoiding recrimination and moving forward. I'm counting on each of us to do everything we possibly can in the critical period ahead.

I am sure it will be a disappointment to some of you, but one of the things that all the leaders agreed was that our statement should stand on its own and we should begin by promoting reconciliation and avoiding conflict by forgoing questions today.

Thank you very much.

PRESIDENT MUBARAK: [In Arabic] -- Bill Clinton, for your statement and the speech you just made. And there is no time whatsoever to respond to any media conferences. I declare this summit adjourned.

